MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS INSTITUTAS

Žana Čikštienė
TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA

PRIĖMIMO Į VALSTYBĖS TARNYBĄ ADMINISTRACINIS TEISINIS REGULIAVIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Gintautas Vilkelis

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS **3**

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS **7**

1. VALSTYBĖS TARNYBOS ADMINISTRACINIAI TEISINIAI PAGRINDAI IR PRIĖMIMO TEISINIS REGULIAVIMAS **9**

1.1. Administracinio teisinio reguliavimo teorinė samprata 9

1.2. Valstybės tarnybos teisiniai pagrindai nuo 1990 metų 15

1.3. Valstybės tarnautojo vaidmuo valstybės tarnyboje 22

2. VALSTYBĖS TARNAUTOJO PRIĖMIMAS Į VALSTYBĖS TARNYBĄ **28**

2.1. Teisinis reglamentavimas priėmimo į valstybės tarnybą bei reglamentavimo pokyčiai nuo 1995 metų 28

2.2. Priėmimas į karjeros valstybės tarnautojus 35

3. STATUTINIŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ PRIĖMIMO Į VALSTYBĖS TARNYBĄ ADMINISTRACINIAI TEISINIAI PAGRINDAI **46**

3.1. Statutinių valstybės tarnautojų atranka 53

3.2. Naujojo modelio perspektyva, keičiant statutines valstybės tarnautojų pareigybes į karjeros valstybės tarnautojų pareigybes 55

4. EMPIRINIS TYRIMAS **59**

IŠVADOS **66**

PASIŪLYMAI **68**

LITERATŪROS SĄRAŠAS **71**

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA **77**

ANNOTATION **78**

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA **79**

SUMMARY **81**

PRIEDAI **83**

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ **91**

ĮVADAS

2015 metai yra jubiliejiniai metai nepriklausomos Lietuvos istorijoje. Per 25 nepriklausomybės metus teisinėje valstybėje buvo nuveikta labai daug – patvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucija, ratifikuota virš 200 tarptautinių konvencijų, sutarčių, protokolų, priimta 49 408 įstatymų, 8 868 nutarimų[1], panaikinta mirties bausmė, pakeisti iš esmės civilinis, civilinio proceso, baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso kodeksai. Įgyvendintas naujas teisėkūros modelis, valstybės tarnyba įgyvendino vieno langelio principą, vykdoma ūkio subjektams naštos mažinimo programa ir pan. Ir tai tik maža dalis to, ką padarė valstybės tarnyboje esantys žmogiškieji ištekliai - valstybės tarnautojai.

Šiuolaikinėmis sąlygomis, nuolat ir dinamiškai vykstant globalizacijos ir tarptautinės integracijos procesams, sparčiai susiformavusi žinių visuomenė pareikalavo kokybiškos žmogiškųjų išteklių atrankos ir jų valdymo. Tik efektyvi valstybės tarnyba su sėkmingais žmogiškaisiais ištekliais gali įgyvendinti racionalų valstybės valdymą. Žmogiškųjų išteklių paieškos koncepcijų yra labai daug, tačiau iki šiol nėra sukurta vieno vienintelio ir tobulo atrankos mechanizmo tiek Lietuvoje, tiek ir Europos Sąjungos valstybėse, todėl pasirinkti, kaip vykdyti atranką į valstybės tarnybą, nėra lengva. Taip pat nėra lengva išlaikyti valstybės tarnybos patrauklumą esamomis sąlygomis Lietuvoje. Kaip žinia per 25 nepriklausomybės metus iš Lietuvos emigravo virš 700 tūkstančių[2] žmonių, iš jų 14 procentų darbingo amžiaus. Vidutiniškai kasmet emigruoja 20 tūkstančių žmonių[3]. Demografiniai pokyčiai bei valstybės valdymo funkcijų svarba, ypatingai įstojus į Europos Sąjungą, lemia būtinybę didinti valstybės tarnybos patrauklumą ir šioje vietoje svarbiausią vaidmenį vaidina priėmimo į valstybės tarnybą administracinis teisinis reguliavimas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos[4] 6 straipsnis nustato, kad „*Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms*.“ Taigi, valdžios įstaigose – valstybės tarnyboje turi tarnauti tokie žmogiškieji resursai, kurie galėtų dirbti žmonėms, kurti inovacijas, siekti tobulumo kiekvienoje srityje, domėtis visapusiškai tiek politika, tiek kitais visuomeninais reiškiniais ir būti aktyviais piliečiais. Atitinkamai, galvojant apie atranką į valstybės tarnybą, jos tobulinimą, pirmiausia, reikia atrinkti tokius valstybės tarnautojus, kurie savo poelgiais nedarytų gėdos valstybės tarnybai.

Vienas iš svarbiausių žmogiškųjų išteklių valdymo uždavinių yra naujų žmonių atranka į valstybės tarnautojus, nes valstybės tarnybos efektyvumas tiesiogiai susijęs su joje dirbančių

[1] Remiantis Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinę sistemą. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_l.htm#, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-03-13].
[2]Valiūšaitis V. V, Budnikas: Lietuvoje daug paradoksų. *Laisvoji banga* [interaktyvus]. Vilnius, 2015-03-12. [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/v-budnikas-lietuvoje-daug-paradoksu.d?id=67408524#ixzz3Vrsmjriu>.
[3]Sipavičienė A. Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai. *Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai. Konferencijos medžiaga.* Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, 2006, 14 p.
[4] Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014, 1996, Nr. 64-1501, Nr. 122-2863.

žmonių profesionalumu ir gebėjimais. Valstybės tarnautojų veikla sukuria ir panaikina teisinius santykius, juos administruoja, inkorporuoja į valstybinį gyvenimą, todėl neturėtų kilti abejonių, kad atrankos teisinis reglamentavimas ir administracinis reguliavimas turi būti maksimaliai išanalizuotas, griežtai reglamentuotas ir skaidriai vykdomas.

Bene, viena iš ypatingesnių valstybės tarnautojų rūšių yra statutiniai valstybės tarnautojai. Jų atranka ypatingai svarbi, nes priimami žmonės, kurie taikys prievartos priemones kitų asmenų atžvilgiu, bei privalės užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką.

1. Tiriama problema.

Koks reglamentavimas bei administracinis reguliavimas priėmimo į valstybės tarnybą?

Ar „išstatutinimo“ administracinis teisinis mechanizmas atitinka statutinių valstybės tarnautojų teisėtus lūkesčius?

2. Darbo aktualumas.

Įsigaliojus Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimams, nuo 2013 m. birželio 1 d. taikomi du priėmimo į valstybės tarnybą etapai: centralizuotas ir decentralizuotas. Iki 2013 m. birželio 1 d., beveik 18 metų, buvo vykdomos tik decentralizuotos atrankos. Darbo autorė, pasirinkdama šią temą, nori įsitikinti ar pasiteisino Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimas, ar sumažėjo neobjektyvumo konkursuose, kaip naujai priimti į valstybės tarnybą asmenys vertina testų kokybę, kaip vertina naują atrankos sistemą įstaigų vadovai, kurie taikė tiek iki 2013 m. birželio 1 d. nustatytą priėmimo sistemą, tiek po reformos. Temos aktualumą padidina ir nuolatinis valstybės aukščiausių institucijų pasitikėjimo rodiklio mažėjimas (Lietuvos Respublikos Seimu pasitiki tik 28 proc. šalies gyventojų, Lietuvos Respublikos Vyriausybe - 57 proc.[5]). Tai sąlygoja, kad būtina taikyti tokią priėmimo į valstybės tarnybą sistemą, kuri užtikrintų tik protingų, sąžiningų, darbščių, nekorumpuotų asmenų priėmimą.

Tema aktuali, nes pastaraisiais metais valstybės tarnautojų atrankai skiriama daug dėmesio. Jau du metus galiojantis pusiau centralizuotas valstybės tarnautojų atrankos modelis padeda įvertinti neturinčius bendrųjų gebėjimų ar vadovavimo įgūdžių asmenis bei jų atsisakyti.

Taip pat darbo autorė pažymi, kad 2015 m. birželio 25 d. priimta nauja Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto redakcija (Nr. XII-1855[6]), kuri įsigalios 2016 m. sausio 1 d. Manytina, kad šio statuto priėmimas ne tik patobulins statutinių valstybės tarnautojų darbo ir socialinių garantijų spektrus, bet ir paspartins naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo priėmimą bei taip pat padidins valstybės tarnybą „naujais“ karjeros valstybės tarnautojais (šiuo metu esamos pareigybės, kurios neatitinka statutinio valstybės tarnautojo sąvokos, statuto

[5] Vyriausybei ir Seimui – visuomenės antausis. *ELTA* [interaktyvus]. Vilnius, 2014-10-10 [žiūrėta 2015-03-13]. <shttp://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vyriausybei-ir-seimui-visuomenes-antausis.d?id=66078966>

[6] Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas.*TAR*. 2015-07-03, Nr. 10814 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-13]. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b1a6b7b0217d11e5b336e9064144f02a >.

nustatyta tvarka bus panaikinamos nuo 2016 m. sausio 1 d., ir vietoje jų bus steigiamos karjeros valstybės tarnautojo pareigybės).

3. Darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis

Galiojęs iki 2013 m. birželio 1 d. atrankos į valstybės tarnybą modelis yra palčiai ištirtas, jį nagrinėjo ir mokslinius straipsnius rašė S. Pivoras, O. Šarmavičius , V. Nakrošis , E. Visockytė, J. Šiugždinienė, V. Juralevičienė ir kt., tačiau apie centralizuotos ir decentralizuotos atrankos koncepciją, vykdomą šiuo metu, kol kas nėra plačiai išdiskutuota. Darbo autorė pastebi, kad šiuo metu taikoma priėmimo į valstybės tarnybą tvarka plačiausiai domisi Valstybės tarnybos departamentas, kuris ir įgyvendina administracinį priėmimą į valstybės tarnybą.

Statutinio valstybės tarnautojo priėmimo į tarnybą aspektai jau nusistovėję, nėra ženkliai keičiami nuo 2003 m., tačiau naujas 2016 m. sausio 1 d. įvyksiantis „išstatutinimo“ mechanizmas plačiau nenagrinėtas.

4. Baigiamojo darbo reikšmė.

Išnagrinėti priėmimo į valstybės tarnybą bei „išstatutinimo“ administracinį teisinį reguliavimą ir reglamentavimą bei atlikti naujojo vienkartinio Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute nustatyto „ištatutinimo“ modelio vertinimą.

5. Tyrimo tikslas.

Išnagrinėti priėmimo į karjeros valstybės tarnautojus ir statutinius valstybės tarnautojus istorinę teisinę genezę nuo 1991 m.;

Įvertinti priėmimo į karjeros valstybės tarnautojus bei statutinius valstybės tarnautojus administracines teisines prielaidas ir šiuo metu vykstančias tendencijas bei pateikti metodiškai pagrįstus siūlymus priėmimo į valstybės tarnybą instituto tobulinimui, siekiant sudaryti sąlygas didinti valstybės tarnybos efektyvumą, kelti pasitikėjimą valstybės tarnyba.

6. Tyrimo uždaviniai.

1. Išanalizuoti priėmimo į valstybės tarnybą (karjeros valstybės tarnautojų ir statutinių valstybės tarnautojų) teisinį reguliavimą nuo 1991 m.

2. Apžvelgti karjeros valstybės tarnautojų ir statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą administracines teisines sąlygas.

3. Įvertinti priėmimo į valstybės tarnybą centralizuotą ir decentralizuotą sistemą po 2013 m. birželio 1 d. bei jos įgyvendinimo perspektyvas.

4. Įvertinti statutinių valstybės tarnautojų pareigybių keitimo į karjeros valstybės tarnautojų pareigybės modelio įgyvendinimą, jo projektinę reikšmę.

5. Tyrimo rezultatų (interviu su statutiniais valstybės tarnautojais, kurių pareigybės bus naikinamos bei keičiamos į karjeros valstybės tarnautojų, bei apklausos valstybės tarnautojų, kurie dalyvavo konkursuose (atrankose)), inkorporavimas į priėmimo į valstybės tarnybą instituto tobulinimo perspektyvas.

7. Tyrimo metodika.

Šiame darbe naudojama mokslinės literatūros analizė, lyginamoji, apibendrinimo bei empirinė teisinių dokumentų analizė, statistinių duomenų rinkimas, internetiniais šaltiniais gaunamų duomenų apžvalga ir analizė.

8. Tyrimo struktūra.

Darbą sudaro įvadas, keturi skyriai su poskyriais, tyrinėjimo pagrindu suformuluotos išvados ir pasiūlymai. Darbo pabaigoje pateiktas panaudotų literatūros šaltinių, susijusių su magistrinio darbo tema, sąrašas, anotacija lietuvių ir anglų kalbomis, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, priedai ir patvirtinimas apie atlikto darbo savarankiškumą.

9. Ginamieji teiginiai.

1. Administracinis teisinis priėmimo į valstybės tarnybą institutas reguliuojamas pakankamai sklandžiai, tačiau komisijos narių atranka ir kompetencija sudaro prielaidas neskaidriems konkursams vykti bei mažina valstybės tarnybos efektyvumą.

2. „Naujų“ karjeros valstybės tarnautojų priėmimo procesas iš „senojo“ statutinių valstybės tarnautojų korpuso nėra išbaigtas bei tiek administracine teisine prasme, tiek konstitucinių principų aspektu, pažeidžia kai kurių statutinių valstybės tarnautojų teisėtus lūkesčius.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

Administracinis teisinis reguliavimas (angl.k. *administrative legal regulation*) – tai teisės normų visuma, nustatanti vykdomosios valdžios organizavimą ir funkcionavimą.

Atranka į valstybės tarnybą (angl. k. *screening to public service*) – teisės aktais, reglamentuojančiais valstybės tarnautojo priėmimą į valstybės tarnybą, nustatyta procedūra, kurios metu įvertinamas kandidato tinkamumas dirbti valstybės tarnyboje.

Karjeros valstybės tarnautojas (angl. k. *career civil servant*) – valstybės tarnautojas, priimtas į pareigas neterminuotam laikui ir turintis galimybę šio Įstatymo nustatyta tvarka įgyvendinti teisę į karjerą valstybės tarnyboje. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 5 dalį.)

Įstaigos vadovas (angl. k. *head of institution*) – valstybės tarnautojas, priimtas vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 8 dalį.)

Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas (angl. k. *civil servant of political (personal) confidence*) – valstybės tarnautojas, priimtas į pareigas jį priėmusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės institucijos įgaliojimų laikui arba kituose įstatymuose nustatytam laikui. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 7 dalį.)

Pakaitinis valstybės tarnautojas (angl. k. a*cting civil servant)* – valstybės tarnautojas, priimtas į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, iki šio Įstatymo nustatyta tvarka į jas bus priimtas karjeros valstybės tarnautojas, taip pat valstybės tarnautojas, pakeičiantis laikinai negalintį eiti pareigų karjeros arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoją. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 10 dalį.)

Statutinis valstybės tarnautojas (angl. k. *statutory civil servant*) – valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statutas arba Diplomatinės tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ir (ar) turintis viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 6 dalį.)

Vidaus tarnybos sistemos pareigūnas (toliau – pareigūnas) – šiame statute nustatyta tvarka į pareigūno pareigas priimtas statutinis valstybės tarnautojas, atliekantis įstatymuose nustatytas funkcijas, kuriomis užtikrinamas vidaus reikalų įstaigai įstatymuose nustatytų uždavinių ir funkcijų įgyvendinimas, turintis įstatymų suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus dėl sau nepavaldžių asmenų ir (ar) vadovaujantis pareigūnams. (Nuo 2016-01-01, pagal Vidaus tarnybos statutą*)*

Valstybės tarnyba (ang. k. *public service*) – teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės

tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visuma. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 1 dalį.)

Valstybės tarnautojas (angl. k. *public official*) – fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytą viešojo administravimo veiklą. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 2 dalį.)

Valstybės politikai (angl. k. *state politicians*) – asmenys, įstatymų nustatyta tvarka išrinkti ar paskirti į Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko, Seimo nario, Ministro Pirmininko, ministro, savivaldybės tarybos nario, savivaldybės mero, savivaldybės mero pavaduotojo pareigas. (Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 11 dalį.)

1. VALSTYBĖS TARNYBOS ADMINISTRACINIAI TEISINIAI PAGRINDAI IR PRIĖMIMO TEISINIS REGULIAVIMAS

Kad geriau suprasti šio magistrinio darbo svarbą ir tikslą, darbo autorė nori supažindinti su valstybės tarnybos administracinių teisnių pagrindų teorine analize, kurios rezultatas būtų aiškus suvokimas, koks yra svarbus priėmimo į valstybės tarnybą institutas. Suprasti, kaip veikia valstybės tarnybos sistema, nėra labai paprasta, tačiau darbo autorė sistemiškai, palaipsniui ir glaustai parodys/apibūdins valstybės tarnybos vietą visoje Lietuvos teisinėje sistemoje, jos administracinio teisinio reguliavimo aspektus, valstybės tarnybos kūrimosi etapus bei valstybės tarnautojo (karjeros valstybės tarnautojo ir statutinio valstybės tarnautojo) sampratą.

Teisė yra valstybės reiškinys, valstybės įrankis įgyvendinti valstybės politinį režimą. Pagrindinis teisinės valstybės bruožas yra tai, kad ji ne tiek taiko savo piliečiams principą „*leidžiama viskas, išskyrus tai, kas tiesiogiai uždrausta*“, kiek reglamentuoja valstybės institucijų veiklą, nustato pareigūnams ką jie gali atlikti tiksliai įstatymų nustatyta tvarka pagal principą „*draudžiama viskas, išskyrus tai, kas tiesiogiai nustatyta*“[7]. Tai dvi teisinio reguliavimo formulės, nusakančios teisinio reguliavimo subjektus ir apibrėžiančios tvarką bei kryptį. Teisinių priemonių paskirtis - kad, subjektų tinkamai panaudotos, jos leistų pasiekti socialinį efektą[8]. Būtent teisinio reguliavimo išdavoje formuojami valstybės tarnybos administraciniai teisiniai pagrindai, kurių pagrindą sudaro valstybės vykdomosios valdžios institucijų formavimo ir valstybės tarnybos organizavimo santykiai. Įgyvendinant valstybės vykdomosios valdžios organizavimo veiklą, išskiriamos dvi santykių grupės, pirmoji – vykdomajai valdžiai priskirtų valstybės institucijų formavimo santykiai ir antroji – valstybės tarnybos organizavimas. Pirmąją grupę sudaro Vyriausybės, ministerijų, vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijos bei apskričių valdymo organizaciniai ir kontrolės santykiai. Antroje santykių grupėje – valstybės tarnybos administracinis teisinis reguliavimas.[9] Administracinės teisės reguliavimo dalyko sudedamoji dalis yra valstybės tarnybos srities santykiai.[10]

1.1. Administracinio teisinio reguliavimo teorinė samprata

Valstybė egzistuoja ir veikia žmogaus labui.[11] Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms.[12] Kiekvienas žmogus, nuo pat gimimo susiduria su vienokio ar kitokio lygio valstybės tarnautojais. Kas tie žmonės ir ką mes žinom apie tuos žmones, kurie yra valstybės galva, rankos ir stuburas ? Kaip dirba valstybės tarnybos struktūros mašina? Kokie yra valstybės tarnybos administraciniai

[7] Vansevičius S. *Valstybės ir teisės teorija*. Mokomoji priemonė. Vilnius: Justitia, 2000, p. 113.
[8] *Ibid.,* p. 198.
[9] Andriuškevičius A. Administracinės teisės reguliavimo dalyko sudėtis. *Teisė*. 2002, 43: 27.
[10] *Ibid*., p. 31.
[11] Žilinskas D. Kai kurie probleminiai Lietuvos administracinės teisės sampratos klausimai. *Justitia*. 2000, 1: 35-37..
[12] Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33-1014, 1996, Nr. 64-1501, Nr. 122-2863.

pradmenys? Koks šiuo metu yra valstybės tarnybos modelis Lietuvoje? Šie ir kiti klausimai įsisuka į administracinio teisinio reguliavimo sampratos verpetą.

Valstybės tarnyba yra vienas iš svarbiausių administracinės teisės institutų. Tai sudėtingas, kompleksinis teisės institutas, kurį sudaro ne tik administracinės teisės, bet ir kitų teisės sistemos rūšių (šakų) – konstitucinės, darbo, socialinės apsaugos, civilinės teisės – normų reguliuojami santykiai.[13] Teisinėje literatūroje teisės aktas (lot. *actus* – veiksmas, poelgis) suprantamas kaip juridinis dokumentas, kuriuo siekiama tam tikrų teisinių pasekmių.[14] Teisės akto bendriausioji paskirtis – įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos principus bei normas. Teisinis reguliavimas apima teisėkūrą ir visuomeninių santykių dalyvių veiklą. Teisinio reguliavimo dalykas yra įvairūs visuomeniniai santykiai. Teisinio reguliavimo metodas – tai teisinės priemonės, kuriomis valstybė veikia visuomeninių santykių dalyvių elgesį[15], ir vienas iš šio teisinio reguliavimo metodų yra administracinis, reguliuojantis valstybės tarnybą. Administracinė teisė – tai viena iš savarankiškų teisės normų, reguliuojančių visuomeninius santykius vykdomosios valdžios (valstybinio valdymo) srityje, šaka[16], tačiau kaip ir minėta ankščiau, valstybinį valdymą „aptarnauja“ ir kitos teisės šakos, ypatingai artimos yra konstitucinė, civilinė teisės.

Administracinis teisinis reguliavimas, kaip ir pats administracinis valdymas, apima daugelį valstybinio ir visuomeninio gyvenimo sričių. Administracinis reguliavimas paremtas teisės normomis bei skirtas piliečių asmeniniam saugumo užtikrinimui, teisėtumui ir teisėtvarkai palaikyti, jis siekia optimaliai nustatyti visus visuomenės struktūrinius elementus ir sudaro sąlygas jiems normaliai funkcionuoti, užtikrina piliečių teisių ir laisvių pripažinimą bei gynimą. Į administracinės teisės reguliavimą patenka šios visuomeninių santykių grupės:

- Viešojo valdymo struktūrų formavimo, kontrolės ir valstybės tarnybos santykiai;
- Vykdomosios valdžios funkcijų įgyvendinimas;
- Administracinis reagavimas ir asmenų teisių gynimas viešojo valdymo srityje.[17]

Taigi administracinis teisinis reguliavimas susideda iš teisės normų, reguliuojančių viešojo valdymo sistemą, valstybės tarnybos organizavimą, įstaigų vidaus administravimą.

Valstybės tarnybos administracinis teisinis reguliavimas yra labai svarbus apsektas, kadangi nei viena valdžia negali daryti įtakos socialiniam gyvenimui be teisinio reguliavimo, kuris yra „*tokia socialinio reguliavimo rūšis arba forma, kai teisinis poveikis žmonių elgesiui yra daromas teisės normomis*“, t. y. žmonių elgesys formuojamas taip, kaip nori įstatymų leidėjas,

[13] Dambrauskienė G., et al. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, p. 156.
[14] *Ibid*., p. 159.
[15] Vansevičius S. *Valstybės ir teisės teorija*. Mokomoji priemonė. Vilnius: Justitia, 2000, p. 148.
[16] Bachrach D.N. *Administrativnoe pravo* [Administrative law]. Moskva, 1993.
[17] Andriuškevičius A. Administracinės teisės reguliavimo dalyko sudėtis. *Teisė*. 2002, 43: 26.

pagal įstatymų leidėjo nustatomas vertybes. Administracinis teisinis reguliavimas suformuoja žmonių elgesio subjektines teises ir pareigas.

Administracinis teisinis reguliavimas pagrinde kildinamas iš administracinės teisės šakos. Būtent administracinės teisės normos apibrėžia viešojo valdymo subjektų – Vyriausybės ministerijų, vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų, kitų institucijų, atskaitingų Seimui ar savivaldos institucijų veiklos tikslus, uždavinius ir funkcijas bei statusą. Šių viešojo valdymo subjektų veiklą vykdo žmonės, dauguma iš jų - valstybės tarnautojai. Valstybės tarnautojų pagrindinis administracinio teisinio reguliavimo mechanizmas yra suformuluotas Valstybės tarnybos įstatyme, kuris reguliuoja bendro pobūdžio valdymo santykius. Jame įžvelgiama, kad teisės normos yra ne tik administracinės, bet ir konstitucinės, darbo, civilinės. Tačiau didžioji dalis santykių, atsirandančių stojant į valstybės tarnybą ar įgyvendinant valstybės tarnautojo statusą, reguliuojama normomis, priklausančiomis administracinei teisei.

Administracinis teisinis reguliavimas yra vienas iš teisinių reguliavimo formų, t. y. imperatyvus norminis mechanizmas, tvarkantis – koordinuojantis subjektų veiklą, formuojantis jų funkcionavimo stabilų teisinį pagrindą. Teisės aktuose vartojamą sąvoką „*administracinis teisinis reguliavimas*“ (angl. k. *administrative legal regulation*) galima sieti su žodžių „administracinis“ ir „reguliavimas“ sampratomis. Žodis „administracinis“ iš lotynų kalbos *administratio*, lietuviškai verčiamas „*valdyti*“, „*vadovauti*“. Žodis „reguliavimas“ Lietuvių kalbos žodyne kildinamas nuo žodžio „*reguliuoti*“, kuris turi dvi reikšmes[18], t. y. palenkti tam tikrai tvarkai, taisyklei, tvarkyti ir nustatyti normalų veikimą. Reguliavimas yra laike besitęsiantis procesas. Taigi, darbo autorės nuomone, administracinis teisinis reguliavimas, tai administracinis teisinis būdas valstybei valdyti ir tvarkai palaikyti. Administraciniai teisiniai reguliavimo santykiai kyla iš vykdomosios valdžios subjektų veiklos.

Analizuojant mokslininkų nuomones apie valstybes tarnybą, konstatuotina, kad jie išskiria kelis požiūrius į valstybės tarnybą: socialinį[19] – (valstybės tarnyba suprantama kaip socialinė kategorija, t. y., asmenų, einančių pareigas valstybės institucijose, valstybės pavedimu atliekama visuomenei naudinga veikla), politinį[20]– (valstybės tarnyba – veikla, kurios dėka įgyvendinama valstybės vykdoma politika, valstybinių politinių tikslų ir uždavinių siekimas), sociologinį – (valstybės tarnyba kaip valstybės funkcijų, valstybės institucijų kompetencijos praktinis įgyvendinimas).

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 5 straipsnio 1 dalyje teigiama, kad *Valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė,*

[18] Prieiga internete: http://www.lkz.lt/startas.htm, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-25].
[19] Storilov, J. N. *Sluzhebnoe pravo* [Service law]. Moskva: BEK, 1996, p. 186.
[20] *Ibid.*

Tesimas. Administracinio teisinio reguliavimo būdais šios valstybės institucijos palaiko vykdomąją valdžią bei formuoja valstybės politiką atitinkamose srityse.

Administracinė teisė pilna apimtimi aprėpia Konstitucijoje įvirtintas nuostatas bei leidžia nustatyti viešojo valdymo subjektų įgaliojimus, taip pat reguliuoja valstybės institucijų procedūrinę ir jurisdikcinę veiklą. Administracinės teisės normos reguliuoja didžiulę visuomeninių santykių dalį, kurie susiformuoja viešojo valdymo srityje. Teisinio reguliavimo prasme, administracinė teisė sudaro didžiausią dalį Lietuvos teisės sistemos. Juk viskas kas susiję su viešuoju valdymu patenka į šios teisės šakos reguliavimo sritį ir ji pasižymi specifine subjektų sudėtimi ir teisinio reguliavimo ypatumais (ypatingas administracinės teisės subjektų ratas, išsiskiria administracinių santykių dalyvių elgesiui reguliuoti naudojamų normų rūšių bei administracinių aktų įvairove ir pan.[21])

Kaip formuojamas administracinis teisinis reguliavimas ?

Audrius Bakaveckas knygoje „*Administracinė teisė: teorija ir praktika*“ išskiria keturis administracinio teisinio reguliavimo sistemos struktūrinius elementus**:**

- Administracinės teisės normos;
- Įgaliotų institucijų leidžiami administracinės teisės normų aiškinimo aktai;
- Administracinės teisės normų taikymo aktai;
- Administraciniai teisiniai santykiai[22].

Esminis administracinio teisinio reguliavimo momentas yra tas, kad tai nuoseklus, ilgalaikis administracinis procesas, darantis poveikį visuomeniniams (viešiesiems) santykiams, kylantiems viešojo valdymo srityje. Jis paprastai apima aktyvią įvairių valstybės institucijų, jų valstybės tarnautojų veiklą, kuriant bei priimant teisės aktus (elgesio taisykles) ir vėliau užtikrinant jų įgyvendinimą praktikoje.

Audrius Bakaveckas suformuluoja taip pat keturias administracinio teisinio reguliavimo proceso stadijas:

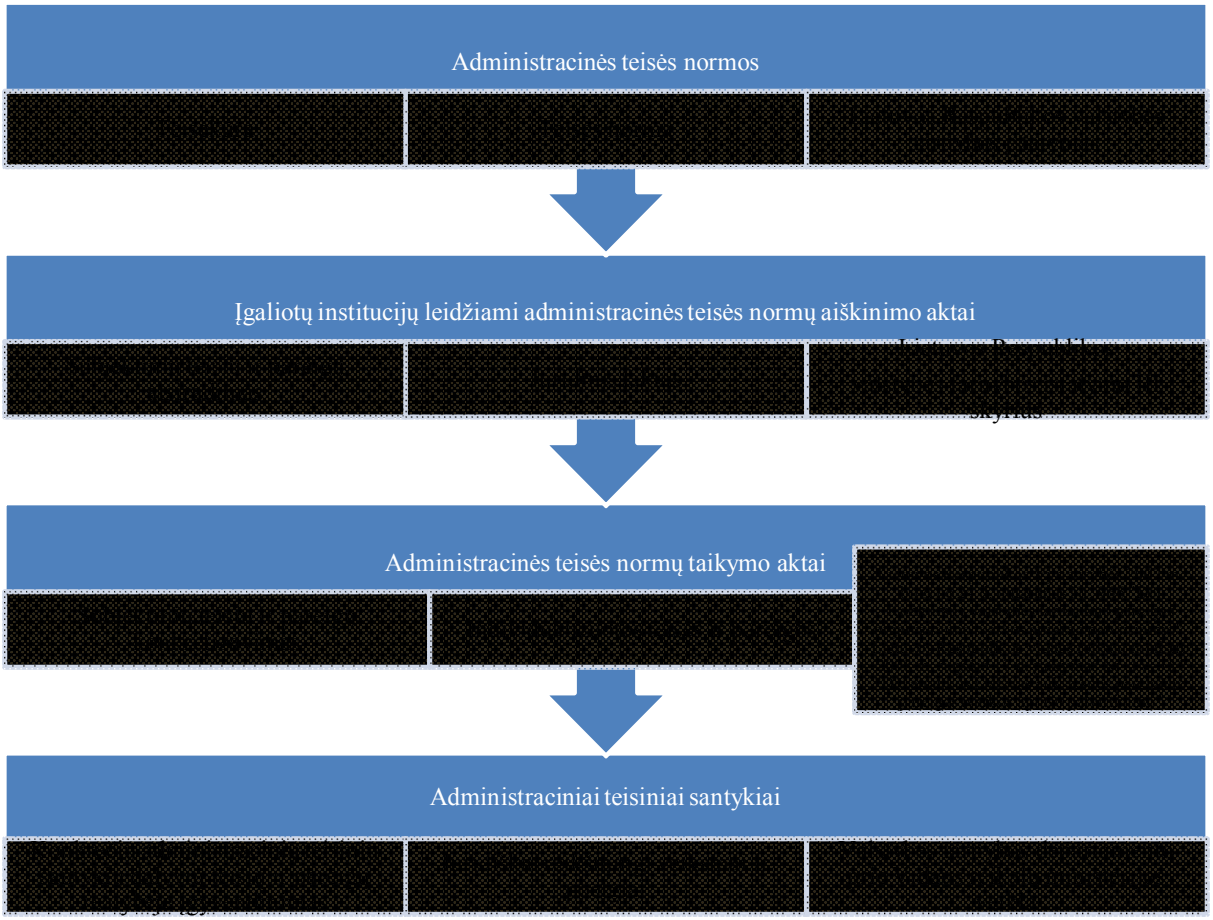
- Teisėkūra;
- Subjektinių teisių ir pareigų atsiradimas;
- Subjektinių teisių ir pareigų konkretizavimas;
- Konkrečių administracinių teisinių santykių dalyvių teisių ir pareigų realybėje įgyvendinimas.[23]

Jeigu apjungtume į visumą administracinio teisinio reguliavimo sistemos struktūrinius elementus ir administracinio teisinio reguliavimo proceso stadijas bei susietume su šio darbo tema, matytume, kaip administracinio teisinio reguliavimo teorija atitinka praktinį įgyvendinimą.

[21] Bakaveckas, A. *Administracinė teisė: teorija ir praktika*, *I dalis*. Vilnius: MES, 2012, p. 50.
[22] *Ibid*., p. 221.
[23] *Ibid*., p. 224.

Pirmajame paveikslėlyje „Administracinio teisinio reguliavimo procesas“ matome Valstybės tarnybos įstatymo administracinio teisinio reguliavimo etapus.

1 paveikslas. Administracinio teisinio reguliavimo procesas

Šaltinis: rengta darbo autorės pagal A. Bakavecką.

Darbo autorės atvaizduota sąsaja tarp administracinio teisinio reguliavimo teorijos ir tam tikros siekiamos teisės normos įgyvendinimo parodo, koks svarbus yra administracinio teisinio reguliavimo tikslus mechanizmas.

Pažymėtina, kad administracinis teisinis reguliavimas neapsiriboja tik teisėkūra. Išskiriamos šios viešojo valdymo subjektų veiklos sritys:

- Įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė (pavaldžių subjektų kontrolė, nepavaldžių subjektų priežiūra);
- Administracinių paslaugų teikimas;
- Viešųjų paslaugų teikimo administravimas;
- Viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnis)[24].

Taigi, viešojo valdymo subjektai atlieka veiksmus, kuriais užtikrinamas įstatymų ir įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų realus vykdymas.

[24] Bakaveckas A., *supra* note 20, p. 22.

Administracinio teisinio reguliavimo kaštai yra dideli. Lietuvoje tokių paskaičiavimų ir nėra atlikta, tačiau galime numatyti, kad jie yra dideli, kadangi teisės aktai keičiami gana dažnai ir jų gausa parodo įstatymų leidėjų teik valios, tiek kompetencijos trūkumus. Pavyzdžiui, Valstybės tarnybos įstatymo 10 straipsnis keistas 14 kartų[25]. Svarbu, kad teisės aktai nebūtų kaitaliojami tendencingai, be akivaizdaus poreikio, o būtų socialiai teisingi ir atitinkantys Konstitucijos preambulėje suformuluotą teisinės valstybės siekio postulatą.

Sveikintina valstybės politika administracinės naštos mažinimo srityje, tačiau darbo autorės nuomone, kol kas ji neduoda efektyvaus rezultato.

Išvados.

1. Kuo administracinis teisinis reguliavimas artimesnis žmogaus prigimtinei teisei, tuo nauji reguliuojami santykiai bus tvirtesni, įstatymo normos bus optimaliai įgyvendinamos.

2. Administracinio teisinio reguliavimo teorinė samprata atitinka viešojo valdymo subjektų veiklos praktinį įgyvendinimą.

Pasiūlymas.

Atsižvelgiant į galimai didelius administracinio teisinio reguliavimo kaštus, siūlytina ieškoti būdų juos paskaičiuoti ir didesnį dėmesį skirti teisėkūros procesui, mažinant teisės aktų skaičių, jų laikiną galiojimą bei kolizijas.

[25] Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=494046, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-25].

1.2. Valstybės tarnybos teisiniai pagrindai nuo 1990 metų

Labai įdomu apžvelgti, kaip visgi kūrėsi valstybės tarnyba, atkūrus nepriklausomybę. Tai, ką turime dabar, yra nepriklausomos Lietuvos teisėkūros pasekmė, t. y. 25 metus buvo kuriama Lietuvos valstybės tarnyba ir šiuo metu yra jau susiformavęs valstybės tarnybos modelis. Sričių, kur valstybės tarnyba dar yra tobulintina, yra, tačiau tai, ką pasiekėme iki dabar, yra įvertinta pakankamai aukštai. 2009 metų Europos Komisijos ir tarptautinės Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos programos SIGMA ataskaitoje, vertinant Europos Sąjungos šalių narių – Lietuvos , Latvijos, Estijos, Vengrijos, Slovėnijos, Slovakijos, Lenkijos, Čekijos valstybės tarnybos atitiktį Europos viešojo administravimo principams ir valstybės tarnybos reformoms, pažymėta, kad Lietuva padarė didžiausią pažangą įgyvendinant valstybės tarnybos reformas. SIGMA ataskaitoje nurodoma, kad Lietuvoje yra „geriausias atitikimas Europos viešojo administravimo principams tarp visų Rytų ir Vidurio Europos šalių“[26].

Valstybės tarnybos idėja išvystytos demokratijos šalyse perėjo ištisą evoliucijos etapą. Iš pradžių ji buvo grįsta tarnybos valstybei/visuomenei/viešajam interesui esminiu skirtumu – ekonomine darbo (t. y. savanaudiškos veiklos palygint su altruistiniu tarnavimu) sąvoka[27]. Nors Europos Sąjungos šalyse nebeliko didelių skirtumų tarp tarnybos ir darbo sąvokos, tačiau, darbo autorės nuomone, valstybės tarnautojo statusas yra visų darbuotojų atžvilgiu išskirtinis.

Iki XX a. devinto dešimtmečio Lietuvoje buvo kuriama tradicinė biurokratinė valstybės tarnyba. Vyravo biurokratinis valstybės tarnybos modelis, kaip buvo įdarbinama iki darbinio amžiaus pabaigos, vyravo biurokratinė atsakomybė, reglamentinio darbo tradicijos. Nuo 1990 metų, po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje, kaip ir kitose sovietinio bloko šalyse, pradėta kurti nauja valstybės tarnybos sistema. Tai sunkus pirmasis etapas, kadangi griaunama egzistavusi visa teisinė sistema, kuriama nauja, vakarietiško modelio teisinė sistema. Valstybės tarnybos sistemos formavimasis nuo 1990 m. iki 1995 m. dažnai dar vadinamas pirmuoju etapu (Žr. 2 lentelę). Šiame etape galima paminėti kelis svarbesnius teisės aktus, kurie bandė nauja linkme reglamentuoti valstybės tarnybos valdymą (tai 1990 m. kovo 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas Nr. I-61, Vyriausybės 1990 m. gegužės 17 d. nutarimas Nr. 154 „Dėl Lietuvos Respublikos ministerijų pagrindinių funkcijų“, Vyriausybės 1990 m. gegužės 17 d. nutarimas Nr. 155 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės departamentų pagrindinių funkcijų“, Vyriausybės 1991 m. vasario 22 d. nutarimas Nr. 74 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo užmokesčio padidinimo“). Realūs valstybės tarnybos kūrimo žingsniai pastebimi tik 1994 metais, kai buvo sudaryta darbo grupė Valdininkų įstatymui parengti. Tai nereiškia, kad Lietuvoje kurį laiką nebuvo valstybės tarnybos. Ji buvo, tačiau darbas valdymo

[26]Pagal Jan-Hinrik Meyer-Sahling, Notingemo universitetas, Vitalis Nakrošis, Vilniaus universitetas, Lietuvos valstybės tarnyba ir jos modernizavimo gairės, Santrauka, 2009, 2 p.

[27] Pivoras S. Nuo nomenklatūros iki pseudobiurokratijos/ Postsovietinės viešosios biurokratijos bruožai. *Darbai ir dienos*. 2009, 52: 163.

įstaigose buvo kiek chaotiškas, griaunantis sovietinės sistemos struktūras, bei kuriantis naujas. Iki pat 1995 metų buvo net neapsisprendžiama dėl valstybės tarnautojo teisinės sąvokos. Valstybės tarnautojai buvo vadinami pareigūnais, tarnautojais. Valstybės tarnautojų kvalifikacija ir kompetencija nebuvo pirmaeiliai dalykai, nes svaresnis atrankos kriterijus į valstybės tarnybos pareigas buvo lojalumas atsikūrusiai Lietuvos valstybei.[28] Teisės aktų, reglamentuojančių valstybės tarnybos sistemą nuo 1990 – 1995 metų nebuvo, tačiau dirbant Adolfo Šleževičiaus suformuotai Vyriausybei pavyko parengti bei pateikti Seimui Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymą (toliau – Valdininkų įstatymas). Valdininkų įstatymas buvo priimtas 1995 m. balandžio 4 d. įstatymu Nr. I-836. Lyginant su kitomis posovietinio bloko šalimis Lietuva nebuvo pirmoji. Valstybės tarnybos įstatymai buvo priimti: 1992 metais Vengrijoje, 1994 - Latvijoje, 1995 - Estijoje, 1999 – Lenkijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje, ir etc.).[29]

Nepriklausomoje Lietuvoje buvo formuluojama keletą skirtingų valstybės tarnybos koncepcijų. Valdininkų įstatymas įsigaliojo 1995 m. gegužės 1 d. Antrasis etapas prasidėjo simboliška - Gegužės 1- ąją Tarptautinę darbininkų dieną. Su šiuo įstatymo įsigaliojimu Vyriausybė įsipareigojo (1995 m. balandžio 6 d. nutarimu Nr. I-842) pateikti Seimui įstatymo, reguliuojančio visų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimą ir pareigybių priskyrimą atitinkamoms kategorijoms, projektą, parengti kvalifikacinių reikalavimų valdininkams pagrindinius nuostatus ir nustatyti kvalifikacinių kategorijų suteikimo tvarką; **patvirtinti „B“ lygio valdininkų priėmimo į valstybės valdymo tarnybą konkursų ir egzaminų tvarką**; patvirtinti valdininkų tarnybinio pažymėjimo nuostatus; nustatyti pažymėjimo apie sveikatos būklę formą.[30]

Valdininkų įstatymo 9 straipsnis reglamentavo priėmimą į valstybės tarnybą. Šiuo metu galiojančiame Valstybės tarnybos įstatyme priėmimo į valstybės tarnybą reikalavimus nustato taip pat 9 straipsnis. Palyginus „senąjį“ ir „dabartinį“ 9 straipsnius, matyti kaip buvo tobulinami priėmimo į valstybės tarnybą reikalavimai. (Palyginimas pateikiamas Priede Nr. 1, 1 lentelėje)

Valdininkų įstatymas reglamentavo tik mažos dalies (apie 18 tūkst.) valstybės tarnautojų - kai kurių asmenų, dirbančių valstybės valdymo institucijose ir įstaigose - veiklą. Didžiosios dalies valstybės tarnautojų (apie 300 tūkst.), t. y. asmenų, gaunančių darbo užmokestį iš valstybės ar savivaldybių biudžeto ar iš kitų šaltinių, veiklą reglamentavo kiti nesuderinti

[28]Smalskys V.; Minkevičius A. Lietuvos valstybės tarnybos kūrimasis ir raida. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2013, 1 (29): 21.

[29]Pagal *Armands Kalnins, Jolanta Silka „Public and Self – Government Servants Training Opportunities in Latvia“* Prieiga internete: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&ved=0CDAQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.nispa.org%2Ffiles%2Fconferences%2F2006%2Fpapers%2F200606051543340.SilkaNew.doc&ei=iPU9VaH2HaGe7gbpzIDgAw&usg=AFQjCNEg986EDNlrMW6Ws3xNfde0IN9eCQ, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-25].

[30]Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. balandžio 6 d. nutarimas Nr. I-842 „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo įgyvendinimo“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 33-760.

įstatymai. Tačiau Valdininkų įstatymas nustatė valstybės valdymo tarnybą, priėmimo į valstybės valdymo tarnybą tvarką, jos laikymąsi, valdininkų teises, pareigas ir atsakomybę, tarnybos santykių pasibaigimą. Jame apibrėžtos pirmą kartą A ir B lygio valdininkų sąvokos, nustatyti bendrieji atrankos kriterijai. Valdininkų įstatymas išsiskiria savo nedidele apimtimi, vėliau jis buvo vertinamas kaip nekokybiškas, net kai kurios nuostatos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo buvo pripažintos kaip prieštaraujančios Konstitucijai (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo: 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, 1998 m. vasario 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymo pakeitimo ir papildymo bei Vyriausybės atstovo įstatymo pripažinimo netekusiu galios įstatymo ir Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 12 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės valdymo tarnybos „A“ lygio valdininkų pareigybių sąrašo papildymo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, 1998 m. kovo 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 20 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“), tačiau taip buvo sukurtas stiprus pamatas dabartinei valstybės tarnybai ir klaidų šiame procese išvengti buvo neįmanoma.

Europos Komisijos Nuomonėje apie Lietuvos Respublikos galimybes siekti narystės Europos Sąjungoje pažymimas jos nepakankamas administracinis pajėgumas. Taip pat pažymima, kad Lietuvos valstybės tarnyba yra nestabili (didelė valdininkų kaita), nekelia žmonėms pasitikėjimo, valstybės tarnyboje trūksta kvalifikuotų darbuotojų, o darbo apmokėjimo sistema neskatina labiausiai kvalifikuotų valstybės tarnautojų likti valstybės tarnyboje.[31] Todėl buvo nutarta parengti naują teisės aktą, sukuriantį demokratinės, stabilios ir veiksmingos Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos teisinius pagrindus: nustatantį pagrindinius valstybės tarnybos veiklos principus, reglamentuojantį valstybės tarnautojo statusą bei valstybės tarnybos valdymą.

1997 m. rugpjūčio 1 d. Vyriausybėje buvo sudaryta komisija naujam Valstybės tarnybos įstatymo projektui parengti, kurios pirmininku paskirtas Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų viceministras Vidmantas Adomonis. Įstatymo projektas buvo parengtas, daug kartų tobulintinas ir tik 1999 m. liepos 8 d. įstatymu Nr. VIII-1316, buvo priimtas.

Valstybės tarnybos raidos trečiasis etapas laikomas nuo naujo Valstybės tarnybos įstatymo priėmimo (šiuo įstatymu buvo panaikintas Valdininkų įstatymas) iki 2002 m., kai buvo parengta ir patvirtinta nauja Valstybės tarnybos įstatymo redakcija (žr. 2 lentelę.).

Valstybės tarnybos įstatyme (1999 m.) suformuluota valstybės tarnautojo sąvoka, kuri vėliau buvo tikslinama. Taip pat šiame įstatyme valstybės tarnautojai išskirstyti į tris grupes

[31]Aiškinamasis raštas. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=69868, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-28].

(karjeros valstybės tarnautojus, politinio pasitikėjimo pagrindu paskirtus valstybės tarnautojus ir viešųjų institucijų vadovus), buvo numatyti karjeros principai, pareigybės suskirstytos į karjeros, politinio (asmeninimo) pasitikėjimo, įstaigos vadovų ir pakaitinių. Į karjeros valstybės tarnautojus priimami be konkurso arba konkurso būdu, į politinio pasitikėjimo – be konkurso, pakaitiniai – be konkurso, kol sugrįs laikinai išėjęs karjeros valstybės tarnautojas, regla[interaktyvus]mentuota darbo užmokesčio struktūra.

Kuo ypatingas šis trečiasis etapas ir kodėl taip greitai prireikė 1999 metų Valstybės tarnybos įstatymo naujos redakcijos?

1999 m. įstatymas buvo netobulas teisine prasme, jame buvo rasta labai daug vidinių prieštaravimų. Buvo reglamentuotas uždaras karjeros sistemos modelis, sunkiai įsileidžiantis iš išorės tiek žmogiškuosius resursus, tiek naujus vadybos modelius. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte teigiama, kad įstatymo projektas parengtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų programos XII skyriaus „Valstybės valdymas“ nuostatas dėl valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo, „sudarant sąlygas **suformuoti profesionalių valstybės tarnautojų korpusą,** kuris užtikrintų valstybės valdymo institucijų ir savivaldybių darbo tęstinumą, politinį neutralumą, efektyvumą, viešumą, aukštą teikiamų paslaugų kokybę ir atsakomybę už savo priimtus sprendimus“, bei „**įgyvendinti skaidrią** ir visiems suprantamą valstybės tarnautojų darbo apmokėjimo sistemą, panaikinant susiklosčiusias atlyginimų disproporcijas ir nepagrįstai dideles išeitines kompensacijas“[32]. Siekiai buvo aukšti, geri ir suprantami. Vėliau, priėmus šią naują įstatymo redakciją, Vyriausybė turėjo priimti eilę naujų teisės aktų, kurių pagalba buvo siekiama skaidrumo ir profesionalumo. Tai Valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo, jų vertinimo ir atestacijos tvarka, Pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika, Priėmimo į valstybės tarnybą tvarka, Priemokų skyrimo tvarka, Darbo užmokesčio apskaičiavimo tvarka, Valstybės tarnautojų ir darbuotojų, gaunančių darbo užmokestį iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir valstybinių fondų, darbo užmokesčio fondo paskaičiavimo metodika, Valstybės tarnautojų pažymėjimų išdavimo tvarka, Tarnybinės etikos taisyklės bei Tarnybinių nuobaudų skyrimo tvarka.

Taigi trečiasis bandymas sukurti tobulą valstybės tarnybą pradėjo ketvirtą etapą (2002-2008), kuris tęsėsi iki 2008 metų ir susijęs ne su Valstybės tarnybos įstatymo naujos redakcijos patvirtinimu, o su 2008 metais pradėtos įgyvendinti valstybės tarnybos reformos pradžia.

2002 metais buvo įteisintas mišrus valstybės tarnybos modelis, kuriame vyrauja karjeros modelio elementai (priėmimas į pareigas neterminuotai ir pan.). **2002 m. balandžio 23 d. įstatymu Nr. IX-855 patvirtinta Valstybės tarnybos įstatymo nauja redakcija, galiojanti iki**

[32]Aiškinamasis raštas. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=153801, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-28].

šiol. Kalbant apie valstybės tarnybos sampratą, būtina remtis ir pagrindiniu šią tarnybą reglamentuojančiu teisės aktu – Valstybės tarnybos įstatymu (toliau – Valstybės tarnybos įstatymas, VTĮ). Tai yra pagrindinis teisės aktas, šiuo metu reguliuojantis valstybės tarnybos principus, valstybės tarnautojo statusą, atsakomybę, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, valstybės tarnybos valdymo teisinius pagrindus[33]. Valstybės tarnyba VTĮ 2 str. apibrėžiama kaip „teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visuma“[34].

Darbo autorė pažymi, kad kalbėti labai plačiai apie 2002 metų Valstybės tarnybos įstatymą dėl darbo apimties ribojimo negali, todėl tik apžvelgs pagrindinius akcentus, kurie buvo ypatingai svarbūs kalbant apie priėmimo į valstybės tarnybą institutą. Pirmiausia, įkuriamas Valstybės tarnybos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VTD). VTD pagrindinė funkcija kurti profesionalią ir efektyvią bei skaidrią valstybės tarnybą. Tolesnis valstybės tarnybos (bendrąją prasme) politikos formavimas labai didele dalimi suformuotas ir suformuluotas VTD. Teisine prasme VTĮ nėra tobulas, iki šių dienų keistas virš 50 kartų. Tačiau matomai tai natūralus teisėkūros etapas, kadangi keičiasi socialiniai lūkesčiai, kinta laikmečio reikalavimai ir pan.

Valstybės tarnybos įstatymas įtvirtino žmogiškųjų išteklių valdymo sistemą, grindžiamą karjeros ir postų sistemų elementus derinančia mišriąja sistema, bei administracinės ir darbo teisės normų principais. Tokia valstybės tarnybos valdymo sistema yra daugelyje Europos šalių ir iš esmės atitinka šiuolaikinį viešojo administravimo modelį, jungiantį tradicinio - vėberinio ir viešosios vadybos modelių elementus.

Penktasis etapas (2008 m. – 2012 m.) siejamas su žmogiškųjų išteklių reformos pradžia, kai 2008 metais pradėta galvoti apie būtinybę skaidrinti valstybės tarnybą žmogiškųjų išteklių valdymo prasme. Valstybės tarnybos įstatymo nuolatiniai pakeitimai buvo susiję su biudžetinių lėšų taupymu bei siekiant „priversti“ valstybės tarnautojus efektyviai dirbti (tai ir nustatomos

[33] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl tarnybinių ginčų, apibendrinimas (I dalis). *Administracinė jurisprudencija.* 2013, Nr. 24, p. 427.
[34] Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr.45-1708, 2 str.

kasmetinės veiklos užduotys, lengvesnis priėmimas ir atleidimas valstybės tarnautojų, organizuojami kasmetiniai veiklos vertinimai).

Ministro Pirmininko 2009 m. lapkričio 30 d. potvarkiu Nr. 536 „Dėl darbo grupės sudarymo“ buvo sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta parengti ir pateikti Vyriausybei patobulintą valstybės tarnybos plėtros koncepcijos projektą. Vyriausybė 2010 m. birželio 2 d. nutarimu Nr. 715 „Dėl valstybės tarnybos tobulinimo koncepcijos patvirtinimo“ patvirtino Valstybės tarnybos tobulinimo koncepciją. Ši koncepcija vertinama nevienareikšmiškai, manytina, kad Vyriausybės patvirtintos valstybės tarnybos tobulinimo koncepcijos nuostatos taikomos iš esmės civilinei valstybės tarnybai (apie 24, 5 tūkst. valstybės tarnautojų). Aiškesnės nuostatos dėl statutinės valstybės tarnybos ir jos teisinio reglamentavimo pertvarkos nesuformuluotos. Kaip visada „balta dėme“ liko ypatinga darbuotojų grupė - valstybės pareigūnai, taip pat pagal darbo sutartis viešojo administravimo įstaigose dirbantys asmenys, biudžetinių įstaigų darbuotojai (nors manytina, kaip čia reikėtų diegti į viešųjų paslaugų vartotojus ir rezultatus orientuotą valdymą). Visa tai leidžia teigti, kad valstybės tarnybos tobulinimo gairėms trūksta sisteminio požiūrio į viešojo sektoriaus pertvarką ir jo problemų, susijusių su ekonomiškumu, efektyvumu, produktyvumu, su didesne orientacija į paslaugos vartotoją ir rezultatus, sprendimą, neatskleidžiama nei trumpalaikė, nei ilgalaikė šios pertvarkos nauda, o koncentruojamasi į patį mažiausią viešojo sektoriaus segmentą – viešojo administravimo funkcijas atliekančius valstybės tarnautojus.[35]

Laikantis koncepcijos nuostatų bei jas įgyvendinus, galima siekti aiškesnio teisinio reglamentavimo tobulinimo principų atrankos srityje, veiklos vertinimo, karjeros, atsakomybės reguliavime, valstybės tarnybos žmogiškųjų išteklių valdymo veiksmingume, plačiau taikyti tarnybinį kaitumą, stiprinti tarnybinės atsakomybės už tarnybinius nusižengimus neišvengiamumą.

Valstybės tarnybos įstatymas buvo (ir yra) labai dinamiškas. Vien tik 2012 metais buvo priimti 9 šio įstatymo pakeitimai. Vienas svarbesnių momentų buvo 2012 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3^1, 4, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 16^1, 17, 22, 29, 30, 31^1, 32, 34, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. XI-2041. Šiuo įstatymo pakeitimu buvo koreguojamos VTD funkcijos, keičiamas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašas ir jo įsigaliojimo terminai, reglamentuotos valstybės tarnautojo nepriekaištingos reputacijos sąlygos, patikslintas tarnybinės veiklos vertinimo mechanizmas, korupcijos apraiškų neišvengiamumas ir pan. Šiš įstatymo pakeitimas

[35]Konferencijos „Valstybės tarnybos tobulinimo koncepcija: Ar tikrai patobulinsime?“ medžiaga 2010-11-15. Prieiga internete : http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&ved=0CCUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fdocs2%2FLQQPGBCM.DOC&ei=dng_VdmXHMW0UcCcgJAP&usg=AFQjCNFjaPwE1X2OlvtTvrLQA7a8RUsQcg, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-30].

suformulavo naujo valstybės tarnybos, orientuotos į žmogiškųjų išteklių reformą, etapo žingsnius.

Darbo autorės nuomone, šiuo metu valstybės tarnyba eina link šeštojo etapo pabaigos, kuris galimai pasibaigs naujos Valstybės tarnybos įstatymo redakcijos priėmimo data.

2 lentelė. Valstybės tarnybos teisiniai raidos etapai nuo 1990 metų

Pirmasis etapas	• 1990 kūriama nauja teisinė sistema. • 1995 priimtas Valdininkų įstatymas.
Antrasis etapas	• 1995 Valdininkų įstatymo įgyvendinimas. • 1999 patvirtintas naujas Valstybės tarnybos įstatymas.
Tračiasis etapas	• 1999 Valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimas. • 2002 naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo priėmimas.
Ketvirtasis etapas	• 2002 naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimas. • 2008 valstybės tarnybos reformos diegimas.
Penktasis etapas	• 2008 Valstybės tarnybos reforma. • 2012 Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo priėmimas.
Šeštasis etapas	• 2012 Vasltybės tarnybos įstatymų pakeitimų įgyvendinimas. • *2016 galimai naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo priėmimas.*

Šaltinis: rengta darbo autorės pagal V. Smalskį, A. Minkevičių[36].

Apibendrinant Valstybės tarnybos raidos etapus, galime konstatuoti, kad sukurta ir funkcionuoja valstybės tarnybos ir jos žmogiškųjų išteklių mišri valdymo sistema, kuri turi postų ir karjeros modelio bruožų, kurie turi silpnybių ir stiprybių. Ši sistema turės būti neišvengiamai tobulinama, atsižvelgiant į laikmečio pokyčius ir tendencijas.

Teisinio reguliavimo efektyvumas pasiekiamas per stabilumą. Toks didelis Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimų škvalas akivaizdžiai į valstybės tarnybą įneša destrukcijos, neleidžia prognozuoti ateities perspektyvų bei tikėtis teisėtų lūkesčių. Gera biurokratija (gerąją šio žodžio prasme), darbo autorės nuomone, yra tuomet, kai valstybės tarnautojas žino savo darbą ir iškart gali priimti racionalų efektyvų sprendimą. Tačiau, kai taip dažnai keičiami teisės aktai, abejotinas šių sprendimų racionalus efektyvumas, nes viena teisinė sistema griaunama, kita kuriama ir taip sukasi etapas po etapo. Nors teisės teorijoje yra nustatyti postulatai, kad teisės akto pakeitimo efektyvumas matyti tik po 2 metų, tačiau šių laikų teisėkūroje nekreipiama dėmesio į jokius terminus ar pan. Juk atsakingas valdymas turėtų būti tuomet, kai apie teisės akto pakeitimą galvojama po 2 metų.

Esame nemažai pasiekę kurdami ir tobulindami pakankamai profesionalią, politiškai neutralią, stabilią (tuo pačiu nemaža dalimi atsinaujinančią), pakankamai inovacijoms imlią ir neblogai informacines technologijas įvaldžiusią, gana atvirą visuomenei ir su visuomene komunikuojančią valstybės tarnybą, tačiau tenka pripažinti, kad valstybės tarnyba nėra dirbanti pakankamai efektyviai ir ekonomiškai (t. y. nepakankamai taupiai naudojanti viešuosius

[36] Smalskys, V.; Minkevičius, A. Lietuvos valstybės tarnybos kūrimas ir raida 1990-2012 metais. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2013, 1(29): 20-28.

finansinius ir materialinius išteklius), labiau orientuota į veiklą, nei į rezultatus, gerokai suformalizuota ir apsiraizgiusi pertekliniu teisiniu reglamentavimu, gerokai inertiška ir nepakankamai lanksti, lėtokai prisitaikanti prie kintančių sąlygų ir reikalavimų, nepakankamai skaidri ir gerokai susiraizgiusi pažinčių - klaniniais ryšiais.[37]

Išvados.

1. Valstybės tarnybos raida sietina su Valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimu. Jeigu matematiškai skaičiuotume vidurkį, tai matytume, kad kas 4 metai yra vykdomos pertvarkos valstybės tarnyboje (25 m./6). Taigi, kuo šis įstatymas bus stabilesnis, tuo valstybės tarnyba bus patrauklesnė, efektyvesnė bei prognozuojama teisėtų lūkesčių atžvilgiu ir užtikrins valstybės tarnautojų teisinės padėties stabilumą.

2. Apibendrinant valstybės tarnybos raidos etapus, galime konstatuoti, kad sukurta ir funkcionuoja valstybės tarnybos ir jos žmogiškųjų išteklių mišri valdymo sistema, kuri turi postų ir karjeros modelio bruožų, kurie turi silpnybių ir stiprybių, ir ši sistema turės būti racionaliai, apgalvotai ir nestichiškai tobulinama, atsižvelgiant į laikmečio pokyčius ir tendencijas.

1.3. Valstybės tarnautojo vaidmuo valstybės tarnyboje

Valstybės tarnautojo (angl. k. *public servant*) apibrėžimas yra pateikimas Valstybės tarnybos įstatyme. Šio darbo 1.2 skyriuje darbo autorė, lyginamuoju metodu, jau pateikė sąvokos apibrėžimą. Tačiau kas po šia sąvoka slypi? Kokie tai žmonės ir ko visuomenė tikisi iš jų? Kodėl tokia didele įstatymo apimtimi reglamentuotas šių žmonių darbo santykių statusas, atsakomybė, darbo užmokestis, socialinės garantijos ir pan.? Kodėl taip kruopščiai įstatymo leidėjas sureglamentavo priėmimo į valstybės tarnautojo sąlygas?

Kaip žinia, valstybės tarnautojas tai asmuo, įstatymo nustatyta tvarka priimtas dirbti į valstybės tarnybą. Jis turi atitikti bendruosius bei specialiuosius reikalavimus bei įvykdyti atrankos reikalavimus. Detaliau šis aspektas bus nagrinėjamas vėlesniuose šio darbo skyriuose. Darbo autorė pažymi, kad yra labai svarbu suvokti kas yra valstybės tarnautojas ir žinoti kuo valstybės tarnautojas išskirtinis kitų darbuotojų atžvilgiu bei kokia jo misija, kadangi tik tokiu atveju galima įvertinti jo priėmimo į valstybės tarnybą administracinio teisinio reguliavimo svarbą. Valstybės tarnybos paskirtis – garantuoti viešąjį interesą, valstybės ir savivaldybių institucijoms vykdant viešąjį administravimą. Tai lemia valstybės tarnautojų ypatingą

[37]Konferencijos „Valstybės tarnybos tobulinimo koncepcija: Ar tikrai patobulinsime?“ medžiaga 2010-11-15. Priega internete:
http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&ved=0CCUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fdocs2%2FLQQPGBCM.DOC&ei=dng_VdmXHMW0UcCcgJAP&usg=AFQjCNFjaPwE1X2OlvtTvrLQA7a8RUsQcg, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-30].

atsakomybę visuomenei už jiems pavestų funkcijų vykdymą.[38] Labai įdomu išnagrinėti ne tik valstybės tarnybos raidą nuo 1990 metų, bet ir išanalizuoti valstybės tarnautojo sąvokos genezę, t. y. kodėl mes dabar turime valstybės tarnautojus, o ne samdinius ar valdininkus?

Atsižvelgiant į šio darbo 2 lentelę, darbo autorė pagal valstybės tarnybos raidos etapus pateikia (žr. 3 lentelę) valstybės tarnautojo apibrėžimo raidos analizę.

3 lentelė. Valstybės tarnautojo sąvoka

PIRMASIS ETAPAS	• Valstybės tarnutojo sąvokos teisės aktai nereglamentuoja.
ANTRASIS ETAPAS	• Valstybės tarnautojo sąvoka nereglamentuota. Valdininkų įstatyme valstybės tarnutojo sąvoką atitikų **valstybės valdininko**.
TREČIASIS ETAPAS	• **Valstybės tarnautojas** – fizinis asmuo, įgijęs šio ir kitų įstatymų nustatytą valstybės tarnautojo statusą ir valstybės (valstybinėse ir savivaldybių) institucijose ar įstaigose atliekantis viešojo administravimo, ūkines ar technines funkcijas arba teikiantis viešąsias paslaugas visuomenei. (1999 m. Valstybės tarnybos įstatymas)
KETVIRTAS ETAPAS	• **Valstybės tarnautojas** - fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis viešojo administravimo veiklą. (2002 m. Valstybės tarnybos įstatymas)
PENKTAS ETAPAS	• Valstybės tarnautojo sąvoka , įtvirtinta Valstybės tarnybos įstatymo 2002 m. redakcijoje, nekeičiama.
ŠEŠTAS ETAPAS	• Valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo projekto redakcijos (TAIS Nr. 14-5103 (3) 12 str. 7 d. **Valstybės tarnautojas** - fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis viešojo administravimo veiklą.

Šaltinis: rengta darbo autorės pagal Valstybės tarnybos įstatymą.

Sovietinėje Lietuvoje, iki 1990 metų, valstybės tarnautojai buvo vadinami *valstybiniais tarnautojais,* kuriais buvo laikomi tarybiniai piliečiai, kurie valstybės organuose užimdavo atitinkamas pareigybes ir už savo darbą gaudavo iš valstybės nustatyto dydžio atlyginimą[39].

Pirmuoju valstybės tarnybos raidos etapu, po 1990 m. kovo 11 d. iki Valdininkų įstatymo priėmimo, valstybės tarnautojo sąvokos apibrėžimo nerandame. Teisės aktuose buvo vartojamos sąvokos valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų ir įstaigų pareigūnai[40], valdininkai, tarnautojai. Užuomazgų valstybės tarnautojo sąvokai randame Konstitucijoje. Pavyzdys galėtų būti 33 straipsnyje vartojama sąvoka „*Lietuvos Respublikos valstybinė tarnyba*“, 141 straipsnyje vartojama sąvoka „*civilinė valstybinė tarnyba*“, 5 straipsnio 3 dalis „*Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms*“[41]. Darbo autorės nuomone, kad tol, kol nebuvo

[38]Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181-6708.
[39]Lapinskas K.; Petkevičius P. Tarybinė administracinė teisė. Vilnius: Mintis, 1980, p. 103.
[40] Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 3-62.
[41] *Ibid.*

įvardinti žmonės, kurie tarnauja/dirba valdžios įstaigose - valstybės tarnautojais, tol ši sąvoka buvo interpretuojama iki pat 2002 metų.

Antrajame etape, įsigaliojus Valdininkų įstatymui, taip pat nerandame valstybės tarnautojo sąvokos. Įdomu tai, kad atsiranda valstybės tarnautojai, savivaldybių tarnautojai[42] bei valstybės valdininkai ir savivaldybės valdininkai, kurie dar išskiriami į A ir B valdininkų pareigybes[43]. Valstybės valdininkai iš kitų darbuotojų išsiskyrė ryšio su valstybe pobūdžiu. Žodis valdininkas kildintinas iš žodžio „*valdyti*“, t. y. turėti valdžią ir pan. ir tai prieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui, kur pažymėtas tarnystės principas, o ne valdymo ar vadovavimo. Šiuo periodu valstybės tarnyba buvo suprantama plačiai, apėmė visus valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose dirbančius asmenis, o valstybės tarnautojais buvo laikomi valdininkai, kurie atliko viešojo administravimo veiklą.

1999 metais iš esmės įvyko „perversmas“ valstybės tarnautojo sampratoje. Valdininkai, kurių asociacija visuomenėje buvo ne pati geriausia, patapo valstybės tarnautojais. Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje suformuluota pirmoji Nepriklausomoje Lietuvoje valstybės tarnautojo sąvoka ir iš esmės pakeistas jos turinys, lyginant su Valdininkų įstatymu. Pagal Valdininkų įstatymą valdininkai sudarė tik dalį visų tarnautojų, o pagal VTĮ – valstybės tarnautojai visi darbuotojai, kurie dirba viešajame sektoriuje. Vėliau po 3 metų, ši sąvoka visgi patikslinta 2002 m. Valstybės tarnybos įstatymo naujoje redakcijoje. Ji susiaurinta, galimai siekiant sumažinti valstybės tarnautojų ratą. Iki šiol Valstybės tarnautojais laikomi asmenys tik dirbantys valstybės ar savivaldybių institucijose ir įstaigose bei atliekantys viešojo administravimo funkcijas. Kas gi yra viešasis administravimas? Iš VTĮ 1 str., galima taip suformuluoti, kad viešasis administravimas – tai tarnautojo viešojo administravimo veikla valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visuma.[44]

1999 m. – Valstybės tarnautojas – fizinis asmuo, įgijęs šio ir kitų įstatymų nustatytą valstybės tarnautojo statusą ir valstybės (valstybinėse ir savivaldybių) institucijose ar įstaigose

[42]Valdininkų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 33-759, 2 str.
[43] *Ibid*., 6 str.
[44]Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr .45-1708, 1 str. 1 d.

atliekantis viešojo administravimo, ūkines ar technines funkcijas arba teikiantis viešąsias paslaugas visuomenei.[45]“

2015 m. – Valstybės tarnautojas – fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytą viešojo administravimo veiklą.

*1. **Valstybės tarnyba** – teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visuma*[46].

VTĮ 2015 m. projekte XIIP – 3268 - Valstybės tarnautojas – fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis šio straipsnio 8 dalyje nurodytą viešojo administravimo veiklą.

*8. **Valstybės tarnyba** – visuma teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių, programų ar sprendimų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu.*[47]

2015 m. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo projekte valstybės tarnautojo sąvokos siūloma nekeisti bei viešojo administravimo veiklos apimtys nesikeičia.

Atsižvelgiant į istoriškai teisės aktuose kitusią valstybės tarnautojo sąvoką, galima teigti, kad valstybės tarnautojas – fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės ar savivaldybės institucijoje ir įstaigoje, atliekantis viešojo administravimo veiklą, turintis ypatingą teisinį

[45]Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 66-2130.
[46] Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 45-1708.
[47] Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1041306&p_query=&p_tr2=2&p_hil=&p_sess=&p_no=1, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-05-13].

statusą, reglamentuojamą specialias teisės aktais, tarnaujantis tautai ir valstybei ir užtikrinantis viešąjį interesą[48].

Mokslinėje literatūroje[49] valstybės tarnyba traktuojama tiek siaurąja, tiek ir plačiąja prasme. Plačiąja prasme valstybės tarnyba – tai visų valstybės tarnautojų veikla, vykdant jiems pavestas funkcijas, o valstybės tarnautojo sąvoka apima visus dirbančiuosius (tarnaujančius) asmenis, kurie dirba (tarnauja) valstybės ir savivaldybės institucijose ar įstaigose ir gauna atlyginimą iš valstybės ar savivaldybės biudžetų. Valstybės tarnyba siaurąja prasme – asmenų veikla, kuria tiesiogiai įgyvendinama valstybės, jos aparato ar atitinkamos institucijos uždaviniai ir funkcijos valstybės valdymo srityje. Panašūs valstybės tarnautojų sampratos apibrėžimai ir kaimyninėse valstybėse. Šiuo metu Latvijoje galioja Latvijos valstybės tarnybos įstatymas (*State civil service law*), priimtas 2000 m. rugsėjo 7 d. Šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje pateiktas toks valstybės tarnautojo apibrėžimas: „*Valstybės tarnautojas yra asmuo, kuris tiesiogiai valdymo institucijoje formuoja sektorių politikos ir technologijų plėtros strategiją, bendrai koordinuoja sektoriaus veiklą, skirsto arba valdo finansinius išteklius, formuluoja norminių aktų priėmimą arba kontroliuoja jų laikymąsi, rengia arba išduoda administracinius dokumentus ir tvarko arba priima kitus sprendimus, susijusius su asmenų teisėmis*.“ [50] Estijoje galioja Valstybės tarnybos įstatymas priimtas 1995 m. sausio 25 d., ir jame valstybės tarnautojas (4 straipsnio 1 dalis) apibrėžtas taip: „*Valstybės tarnautojas yra asmuo, kuris dirba apmokamą darbą valstybės ar vietos valdžios administracinėse įstaigose*“.[51] Darbo autorė pažymi, kad tiek šiuo metu galiojančiame VTĮ, tiek jo naujajame 2015 m. projekte, valstybės tarnautojo sąvoka, apibrėžta 2002 metais, nesikeičia. Skirtumas nuo kitų šalių valstybės tarnautojo sąvokos reglamentavimo yra nežymus, skiriasi tik tuo, kad Latvijos valstybės tarnautojo sąvoka yra detalesnė, bandoma apibrėžti visas valstybės tarnautojo funkcijas, Estijoje - kiek platesnė (apima ir pareigūnus), o Lietuvos kiek formalesnė ir siauresnė.

Lietuvos valstybės tarnyboje valstybės tarnautojo statusas suformuluotas siaurąja prasme, t. y. valstybės tarnautojai tai asmenys, kurie dirba valstybės tarnyboje ir atlieka viešojo administravimo funkcijas, todėl šie asmenys turi būti ypatingai atsakingi, lojalūs valstybei ir nekorumpuoti. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime[52] yra konstatavęs, kad

[48] Glebovienė, N. Valstybės tarnautojo samprata ir valstybės tarnautojo statuso ypatumai. *Teisė*. 2010, 76: 141.
[49] Tiažkijus, V. *Darbo teisė: teorija ir praktika*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 126.
[50] Prieiga internete: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&ved=0CCcQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.vvc.gov.lv%2Fexport%2Fsites%2Fdefault%2Fdocs%2FLRTA%2FLikumi%2FState_Civil_Service_Law.doc&ei=VUBTVeLaBIu7ygOG8IC4CA&usg=AFQjCNF8l-h3_K8Dvb6KaJcje7DChlLPDA, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-05-13].
[51] Prieiga internete: http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/NISPAcee/UNPAN007216.pdf, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-05-13].
[52] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181-6708.

pagal Konstituciją valstybės tarnyba – tai tarnyba Lietuvos valstybei ir pilietinei Tautai, todėl valstybės tarnyba turi būti lojali Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai. Ji turi būti organizuota taip, kad valstybės ir savivaldybių institucijose sprendimus, vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas, priimtų (arba dalyvautų tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) tik lojalūs Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai žmonės. Valstybės tarnautojai yra priskiriami ypatingai socialinei grupei, o valstybės tarnybos sistema suprantama kaip vieninga ir centralizuota. Valstybės tarnautojai atlieka viešojo administravimo bei viešųjų paslaugų teikimo funkcijas, todėl valstybės tarnyba turi veikti paklusdama tik Konstitucijai ir teisei. Kiekviena valstybės ar savivaldybės institucija, per kurią vykdomos valstybės funkcijos, kiekvienas valstybės tarnautojas turi paisyti teisėtumo reikalavimų ir kitų pagrindinių jų veiklos etikos principų nurodytų, VTĮ 3 str. 1 d.[53]

Šio skyrelio pabaigoje, darbo autorė norėtų akcentuoti, kad valstybės tarnautojo ir darbuotojo sąvokos nėra tapačios. Nors valstybės tarnautojas plačiuoju požiūriu yra darbuotojas, tačiau valstybės tarnybos teisiniai santykiai esminiai skiriasi nuo teisinių santykių, atsirandančių pagal darbo sutartį. Atitinkamai ir valstybės tarnautojo bei darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, statusas turi reikšmingų skirtumų, tokių kaip specialus teisinis reglamentavimas, kadangi valstybės tarnautojų darbdaviu plačiąja prasme yra laikoma pati valstybė[54]. Pažymėtina, kad valstybės tarnybos santykius grindžia konstitucinis principas „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“, dėl ko šių asmenų grupė yra išskirtinė, turinti tam tikrų teisių ribojimus, ir neturėtų valstybės tarnybos teisiniai santykiai reguliuojami identiškai kaip darbo teisiniai santykiai.[55]

Išvada:

Valstybės tarnautojo sąvoka, įtvirtinta šiuo metu galiojančiame Valstybės tarnybos įstatyme, iš principo atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą tarnavimo valstybei suformuluotą postulatą.

[53]Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr.45-1708, 3 str.

[54] Vaičaitis, V.A. Valstybės tarnybos santykiai: administraciniai santykiai, turintys darbo teisinių santykių elementų? In *Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008, p. 47.

[55]Andriuškevičius, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčų santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius: Registrų centras, 2008, p. 296.

2. VALSTYBĖS TARNAUTOJO PRIĖMIMAS Į VALSTYBĖS TARNYBĄ

2.1. Teisinis reglamentavimas priėmimo į valstybės tarnybą bei reglamentavimo pokyčiai nuo 1995 metų

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2015 m. birželio 9 d. priėmė nutarimą Nr. 562 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 38 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymo Nr. X-1262 1 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo Nr. I-1115 5 ir 6 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos nacionalinės teismų administracijos įstatymo Nr. IX-787 4 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo Nr. I-270 7 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. VIII-1904 2 straipsnio ir įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymo Nr. I-2110 8 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464 24, 29^1, 30 ir 31^1 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“. Tai naujas Valstybės tarnybos įstatymo projektas ir galbūt 2016 m. turėsime naują VTĮ. Taigi šiame skyrelyje darbo autorė trumpai apžvelgs ne tik buvusius ir esamus priėmimo į valstybės tarnybą instituto administracinius teisinius reguliavimus, bet galimai ir būsimus.

Priėmimas į valstybės tarnybą 1995 m. gegužės 1 d. galiojusiame Valdininkų įstatyme buvo reglamentuotas ypatingai paviršutiniškai. Pagal šio įstatymo 9 straipsnį reikėjo būti:

- tik Lietuvos Respublikos piliečiu;
- mokėti lietuviškai
- atitikti atitinkamą kvalifikaciją.

Ir dar du šio įstatymo straipsniai papildydavo priėmimo institutą, t. y. 10 straipsnyje buvo numatyta, kad valstybės valdymo tarnyboje negali dirbti nuteisti už sunkius nusikaltimus, nusikaltimus valstybės tarnybai bei giminaičiai, o 11 straipsnyje buvo nustatyta, kaip priimami A ir B lygio valdininkai. Priėmimo A ir B lygio valdininkų skirtumas tas, kad A lygio valdininkams buvo numatyta, kad su jais sudaromos terminuotos sutartys, o B lygio valdininkų priėmimui jau buvo numatytas viešasis konkursas arba kvalifikaciniai egzaminai. Teisė, patvirtinti konkurso ar egzaminų organizavimo tvarką, buvo deleguota Vyriausybei. 1995 m. rugsėjo 21 d. Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 1253 „Dėl „B“ lygio valdininkų priėmimo į valstybės valdymo tarnybą konkursų ir egzaminų tvarkos patvirtinimo“[56], kuriuo patvirtino „B“ lygio valdininkų priėmimo į

[56] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Nr. 1253 „Dėl „B“ lygio valdininkų priėmimo į valstybės valdymo tarnybą konkursų ir egzaminų tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 79-1830.

valstybės valdymo tarnybą konkursų ir egzaminų tvarką. Tai buvo pirmas nepriklausomoje Lietuvoje bandymas įvesti teisinį aiškumą renkant asmenis į valstybės tarnybą. Vėliau, šios tvarkos pagrindu bus kuriamos naujos tvarkos, jos tobulinamos ir tai, ką turime šiandien, darbo autorės nuomone, pradžia buvo būtent šis nutarimas. Nutarimu buvo numatyta ministerijoms, vyriausybės įstaigoms, kitoms valstybės institucijoms ir savivaldybėms pasitvirtinti savo „B“ lygio valdininkų priėmimo į valstybės tarnybą konkursų ir egzaminų tvarką. Šioje vietoje, darbo autorės nuomone, buvo suteikta per daug „laisvės“, kurią vėliau teko „taisyti“, siekiant kuo daugiau didinti skaidrumą. Beje šios tvarkos 16 punkte buvo numatyta, kad viešas konkursas ar kvalifikaciniai egzaminai gali būti vykdomi trims būdais: **apklausa žodžiu (pokalbio forma), apklausa raštu ir testavimas**.

1999 m. liepos 8 d. Valstybės tarnybos įstatyme Nr. VIII-1316 jau atsirado visas trečias skirsnis ***„Priėmimas į valstybės tarnybą“***. Vietoje trijų ankščiau galiojusių apibrėžčių, dabar jau buvo numatytas detalesnis sąrašas, t.y. numatytas amžiaus cenzas (nuo 18 metų), išsilavinimas, (kuris turėjo atitikti tam tikro valstybės tarnautojo pareigas) ir pradinės karo prievolės atlikimas. Lietuvių kalbos mokėjimui įstatymas numatė išimtis, kad reikalavimas mokėti lietuvių kalbą netaikomas ūkines ar technines funkcijas atliekantiems paslaugų valstybės tarnautojams.[57]

Į valstybės tarnybą draudžiama buvo priimti asmenis, kaip ir buvo numatyta Valdininkų įstatyme – nuteistus už sunkius nusikaltimus ar nusikaltimus valstybės tarnybai, už tarnybinį nusižengimą pagal Valstybės tarnybos įstatymą atleistus iš valstybės tarnybos, jei nuo atleidimo iš valstybės tarnybos dienos nepraėjo 10 metų bei buvusius SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) kadrinius darbuotojus.

Priėmimas į valstybės tarnybą prasideda nuo paskelbimo (10 straipsnis), vėliau - dokumentų pateikimas (11 straipsnis). Vietoje buvusių trijų atrankos būdų lieka du, t. y. **egzaminas ir privalumų vertinimas.** Viešas konkursas buvo arba egzaminas, arba privalumų vertinimas. Egzaminus ar privalumų vertinimą vykdė atrankos komisijos, sudarytos iš tos įstaigos narių, kurioje pretendentas ketino dirbti. Įstatymas jau nustato komisijos sudėtį bei atskirų pareigybių lygių (pareigybės suskirstytos į keturis lygius) priėmimą. Karjeros valstybės tarnautojai buvo egzaminuojami. Beje, šiuo laikotarpiu buvo galima priimti asmenis bandomajam laikotarpiui, kurį darbo autorė vertina labai pozityviai. Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai priimami be konkurso – valstybės politikų pasirinkimu. Įstaigų vadovai buvo priimami viešo konkurso būdu (dažniausiai 5 metų kadencijai) arba be konkurso politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu. Lygiai taip pat priimami ir pakaitiniai valstybės tarnautojai. Į pareigas pakaitiniais valstybės tarnautojais priimama viešo konkurso būdu (dažniausiai buvo organizuojamas privalumų vertinimas) arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo

[57] Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 66-2130. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=84605&p_tr2=2, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-22].

pagrindu[58].Pažymėtina, kad pakaitinių valstybės tarnautojų darbo laikas buvo 4 metai. Vėliau šis terminas buvo keičiamas į 3 metus, dar vėliau - *iki sugrįžta negalėjęs eiti pareigų karjeros arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, bet ne ilgesniam negu trejų metų laikotarpiui, išskyrus, kai kiti įstatymai, tarptautinės sutartys ar Europos Sąjungos teisės aktai nustato galimybę karjeros valstybės tarnautoją, į kurio pareigas priimtas pakaitinis valstybės tarnautojas, ilgesniam laikui perkelti į kitą darbą*[59]. Darbo autorės nuomone, šiuo metu darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį, ankščiau buvo vadinami paslaugų valstybės tarnautojais. Jie taip pat priimami viešo konkurso būdu bei su jais buvo pasirašoma darbo sutartis.

2002 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-855 pakeitė VTĮ ir jį išdėstė nauja redakcija. Trečias skyrius pervadinamas, vietoje „Priėmimo į valstybės tarnybą“ vadinamas „**Priėmimas į valstybės tarnautojų pareigas**“. Juridinės technikos požiūriu skyrius yra aiškesnis, glaustesnis, kadangi nebelieka paslaugų valstybės tarnautojų, aprašomos keturios valstybės tarnautojų pareigybių kategorijos. Priėmimui į valstybės tarnybą išskiriami bendrieji ir specialieji reikalavimai. Bendrieji reikalavimai išlieka tie patys – asmuo turi turėti Lietuvos Respublikos pilietybę, mokėti lietuvių kalbą, būti ne jaunesniu negu 18 m. bei turėti atitinkamą išsilavinimą. Papildomas reikalavimų sąrašas, kada asmuo negali būti priimtas į valstybės tarnybą, tai kai yra neveiksnus arba yra uždraustos organizacijos narys, ar kitų įstatymų numatytais atvejais. Specialieji reikalavimai turėjo būti numatyti pareigybės aprašyme. Įstatymas nustato, kad su valstybės tarnautojais nesudaromos darbo sutartys, nenumato ir bandomojo laikotarpio. **Lieka du priėmimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas būdai: konkurso būdu, kurį sudaro testas bei pokalbis ir be konkurso.**

- Konkurso būdu: - karjeros valstybės tarnautojai ir įstaigų vadovai.
- Be konkurso: politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, įstaigų vadovai, pakaitiniai valstybės tarnautojai (ne ilgiau kaip 3 metų terminui).

2002 m. VTĮ nedetalizavo konkurso organizavimo, komisijos sudarymo ir pan. Vyriausybė, suvokdama, kad VTĮ neapima visų priėmimo organizavimo nuostatų, šiuo įstatymu nustatė, kad Vyriausybė tvirtina konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašą. Jis buvo patvirtintas Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo“. Vėliau, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2, 4, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 27, 30, 34, 35, 36, 39,

[58] Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 66-2130.

[59] Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2, 4, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 27, 30, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 50 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 16^1 ir 31^1 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 4-97. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=268773&p_tr2=2, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-22].

40, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 50 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 16^1 ir 31^1 straipsniais papildymo įstatymu (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymas Nr. X-464) buvo papildyti priėmimą į valstybės tarnybą reglamentuojantys straipsniai. Nustatyta absoliuti viršenybė šio įstatymo prieš kitus, (jeigu taip galima išsireikšti) „4. *Jeigu kiti įstatymai (išskyrus statutus, Diplomatinės tarnybos įstatymą, Korupcijos prevencijos įstatymą, Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą ir Apskrities valdymo įstatyme, Vietos savivaldos įstatyme, Savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme ir Laikino tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatyme nustatytas įstaigos vadovų priėmimo į pareigas sąlygas) nustato kitokias priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas sąlygas, taikomos šio Įstatymo nuostatos*“[60]. Detalizuotas prašymų pateikimas, bei konkurso organizavimas, jo viešas paskelbimas Valstybės žinių priede „Informaciniai pranešimai“, apibrėžiama egzamino forma - raštu (testas) ir žodžiu (pokalbis), patikslinti straipsniai, reglamentuojantys įstaigų vadovų ir pakaitinių valstybės tarnautojų priėmimą. Nuo 2005 metų valstybės konkursus skelbti viešai Informaciniuose pranešimuose, darbo autorės nuomone, buvo vienas iš esminių teigiamų momentų, siekiant konkursų organizavimo skaidrumo.

Po 2002 m. VTĮ naujos redakcijos „**Priėmimas į valstybės tarnautojų pareigas**“ (3 skyrius), buvo keičiamas penkis kartus. 2007 metais buvo pailgintas priėmimo į valstybės tarnybą amžiaus terminas nuo 62 iki 65 metų bei papildytas VTĮ 9 straipsnis nuostatomis, kad „*Jei valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme yra nustatytas specialus reikalavimas atitikti teisės aktuose nustatytus reikalavimus, būtinus išduodant asmens patikimumo pažymėjimą arba leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, kandidatūra teisės aktų nustatyta tvarka patikrinama iki asmens, pripažinto laimėjusiu konkursą, priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas arba iki asmens priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas, į kurias šio Įstatymo nustatyta tvarka priimama be konkurso. Į valstybės tarnautojo pareigas asmuo yra priimamas gavus kompetentingos valstybės institucijos išvadą, kad šiam asmeniui gali būti išduotas asmens patikimumo pažymėjimas arba leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija.*“[61] Šia nuostata buvo papildyta atsižvelgiant į tai, kad nei VTĮ, nei Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatyme, reglamentuojančiame valstybės ir tarnybos paslaptį sudarančios informacijos naudojimą ir saugojimą, nėra nustatyta, ar reikalavimas atitikti teisės aktuose nustatytus reikalavimus, būtinus išduodant asmens patikimumo pažymėjimą ar leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, yra specialusis reikalavimas, turintis būti valstybės

[60] Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2, 4, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 27, 30, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 50 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 16^1 ir 31^1 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 4-97.

[61] Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3, 4, 8, 9, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 38, 41, 43, 44, 49, 50 straipsnių ir priedėlio pakeitimo bei papildymo ir įstatymo papildymo 22^1, 48^1, 50^1 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 69-2723.

tarnautojo pareigybės aprašyme, ir kada asmuo, pageidaujantis eiti atitinkamas valstybės tarnautojo pareigas, turėtų gauti asmens patikimumo pažymėjimą ar leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija – iki paskiriant į konkurso būdu laimėtas pareigas ar po paskyrimo į šias pareigas. Tokios nuostatos nebuvimas sukėlė neaiškumų skelbiant ir vykdant konkursus į valstybės tarnautojų pareigas.

Atsižvelgiant į tai, kad kartais vis į viešumą iškildavo atvejai, kuomet valstybės tarnautojai į pareigas būdavo skiriami neskaidriai, įstatymų leidėjai ieškojo būdų kaip užkirsti kelią tokiems atvejams. Vienas iš tokių momentų ir buvo 2011 m. balandžio 28 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 4, 9, 18, 29, 44 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 3^1, 30^1 straipsniais įstatymas Nr. XI-1369, kuriuo buvo papildytas VTĮ 9 straipsnis. Papildymu buvo siekiama nustatyti galimybę, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo nustatyta tvarka surinktą informaciją, nepriimti asmenų į valstybės tarnybą arba juos atleisit iš valstybės tarnautojų pareigų, siekiant užtikrinti valstybės tarnautojų veiklos etikos principų, kaip ypatingų patikimumo ir sąžiningumo reikalavimų, besąlygišką laikymąsi, užtikrinantį, kad valstybės tarnautojų korpusą sudarytų tik nepriekaištingos reputacijos asmenys. Reglamentuoti trys nauji aspektai – priimami asmenys turi atitikti nepriekaištingos reputacijos reikalavimus, neturi būti pavaldumo ryšių su giminaičiais bei būsimasis valstybės tarnautojas turi užpildyti nepriekaištingos reputacijos deklaraciją. Šios nuostatos galioja iki šiol.

Toliau gvildenant skaidrumo principų įgyvendinimą bei vykdant nusižengimų prevenciją valstybės tarnyboje, 2012 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3^1, 4, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 16^1, 17, 22, 29, 30, 31^1, 32, 34, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu Nr. XI-2041 nuo 2013 m. sausio 1 d. buvo numatytas **bendrųjų gebėjimų įvertinimas priimamiems valstybės tarnautojams**. Vėliau 2012 m. gruodžio 4 d. įstatymu Nr. XII-27 šis terminas pratęstas iki 2013 m. birželio 1 d. (VTD nuo 2012 m. pradėjo vykdyti projektą „Valstybės tarnautojų atrankos sistemos tobulinimas“, kurio viena iš esminių veiklų „Informacinės sistemos atrankos modulio sukūrimas ir testavimas“ skirta VTĮ pakeitimo įstatymui įgyvendinti tam, kad pretendentai galėtų registruotis į konkursus ir VTD galėtų testuoti pretendentus. Tačiau per trumpą laiką iki 2013 m. sausio 1 d. tai negalėjo būti atlikta, todėl buvo būtina nukelti VTĮ pakeitimo įstatymo tam tikrų nuostatų įsigaliojimo terminą iki 2013 m. birželio 1 d.) Minėtame VTĮ pakeitimo įstatyme nustatyta, kad priimami į valstybės tarnybą asmenys turi turėti valstybės tarnautojui privalomų jo veikloje bendrųjų gebėjimų visumą (toliau – bendrieji gebėjimai), o vadovaujantys valstybės tarnautojai – taip pat ir privalomų jų veikloje gebėjimų vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai ar

jos padaliniui visumą (toliau – vadovavimo gebėjimai)[62] ir šiuos gebėjimus tikrina VTD Vyriausybės nustatyta tvarka. Šis esminis momentas ir pakeitė valstybės tarnautojų priėmimo tvarką, galiojusią nuo 1999 metų.

Atsižvelgiant į išdėstytą teisinį priėmimo į valstybės tarnybą vertinimą bei vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymu, galima išskirti šiuos priėmimo į valstybės tarnybą etapus (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Priėmimo į valstybės tarnybą etapai pagal Valstybės tarnybos įstatymą

Šaltinis: rengta darbo autorės pagal Valstybės tarnybos įstatymą.

Šio skyrelio pabaigoje darbo autorė siūlo apžvelgti Valstybės tarnybos įstatymo projektą XIIP-3268 TAIS (*Teisės aktų informacinė sistema*) Nr. 14-5103(3). Naujas VTĮ projektas turi naujų akcentų bei stengiamasi supaprastinti 10 metų galiojantį valstybės tarnybos įstatymo reglamentavimą. Pavyzdžiui, nemažai vietos naujoje redakcijoje skirta nuostatoms, kurių įgyvendinimas turėtų padėti pritraukti į valstybės tarnybą gabius, motyvuotus, aukštas vertybines nuostatas turinčius žmones ir išlaikyti kompetentingus specialistus.[63] Naujasis Valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo projektas, buvo registruotas Lietuvos Respublikos Seime 2015 m. birželio 12 d., Nr. XIIP-3268[64]. Ištakos, paskatinusios rengti naują VTĮ redakciją, yra politinės. Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XII-51 „Dėl Lietuvos

[62] Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3^1, 4, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 16^1, 17, 22, 29, 30, 31^1, 32, 34, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 69-3523.
[63] Valstybės tarnybos aktualijos, 2015 liepos mėn., p. 5. Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?909804174, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].
[64] Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo projektas Nr. XIIP-3268. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1041306&p_query=&p_tr2=2&p_hil=&p_sess=&p_no=1, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].

Respublikos Vyriausybės programos“, XVI skyriuje „Valstybės valdymas“ įtvirtintos nuostatos, skirtos valstybės tarnybos pertvarkai. Vyriausybės programoje numatyta siekiant pritraukti į valstybės tarnybą naujus žmones ir išlaikyti aukštą jau dirbančių valstybės tarnautojų kvalifikaciją ir vertybines nuostatas, sudaryti sąlygas jauniems ir gabiems asmenims didinti savo kompetenciją ir nuosekliai daryti karjerą, taip pat atlaikyti privataus sektoriaus konkurenciją, tobulinti valstybės tarnautojų veiklos vertinimo ir karjeros planavimo, taip pat darbo apmokėjimo ir motyvavimo sistemas, garantuoti tokį darbo užmokestį ir karjeros galimybes, kokie bus adekvatūs veiklos rezultatams ir indėliui, labiau susieti valstybės tarnautojų mokymus su kompetencijų vadyba, tikslingiau naudoti mokymus kaip valstybės tarnautojų motyvavimo priemonę ir kt.[65] Pirmasis įstatymo projektas pasirodė 2014 m. balandžio 6 d., vėliau buvo tobulinamas pagal ministerijų bei kitų suinteresuotų institucijų pastabas. Šiuo metu, Seime atitinkami komitetai dirba su minėtu VTĮ įstatymo pakeitimo projektu Nr. XIIP-3268 (toliau – projektas). Projekte teikiami pakeitimai susiję su darbo apmokėjimu, skatinimo, mokymo, veiklos vertinimo, karjeros, aukščiausiųjų vadovų pareigas einančių valstybės tarnautojų tarnybos reguliavimo srityje. Pirmiausia, numatyti pakeitimai susiję su valstybės tarnautojams keliamais reikalavimais. VTĮ įstatymo pakeitimu siekiama įteisinti administracines teisines priemones, kurios skatintų skaidrumą priimant naujus valstybės tarnautojus, standartizuoti reikalavimus, priimant valstybės tarnautojus, kad asmenys žinotų kokių gebėjimų ir kompetencijų reikia įgyti, kad juos priimtų į valstybės tarnybą.

Dabartiniame VTĮ yra numatyti bendrieji ir specialieji reikalavimai, tuo tarpu projekte siūloma remtis kompetencijų ir kognityvinių gebėjimų reikalavimais. Projekte išskiriamos bendrosios, vadybinės ir lyderystės, specifinės ir profesinės kompetencijos. Vietoje bendrųjų gebėjimų sąvokos siūloma vartoti kognityvinių gebėjimų sąvoką. Projekte nustatyti tipiniai reikalavimai įstaigų vadovams. Valstybės įstaigų vadovams juos siūloma nustatyti įstatyme, kitoms valstybės tarnautojų grupėms tipinius bei išsilavinimo reikalavimus siūloma nustatyti Vyriausybės nutarime. Įstaigose, kaip ir galiojančiame VTĮ, liktų galimybė nustatyti specialius reikalavimus valstybės tarnautojams jų pareigybių aprašymuose, tačiau:

- „Valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme negali būti nustatyti specialieji reikalavimai, kurie nebūtini pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms atlikti.
- Į valstybės tarnautojo pareigas priimamam asmeniui netaikomas specialusis reikalavimas turėti valstybės tarnybos stažą, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus."[66]

Numatyti du būdai tapti valstybės tarnautoju – be konkurso arba konkurso būdu, vėlesniuose straipsniuose detaliai aprašoma jų procedūra. Įstatymo lygmenyje nustatoma įstaigų

[65] Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XII-51 „Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės programos“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 149-7630.
[66] VTĮ projektas Nr. XIIP-3268, 12 straipsnis 4 ir 5 punktai.

vadovams 4 metų kadencija. Projekto 22 straipsnis įdomus tuo, kad reglamentuoja valstybės tarnautojo statuso atkūrimą, tačiau dėl darbo apimties darbo autorė nedetalizuos šio straipsnio. Manytina, kad pagal teisėkūros principus, teisės akto projektas turi būti aiškus ir glaustas, todėl valstybės tarnautojo statuso atkūrimo atvejus bei tvarką, kaip grįžti į buvusias pareigas, turėtų detalizuoti Vyriausybės nutarimas.

Karjeros principas projekte irgi tobulinamas. Šiuo metu valstybės tarnautojų aukštesnės pareigos „pririštos“ prie pareigybės kategorijų, tuo tarpu projekte siūloma kategorijų atsisakyti bei pareigas skirstyti atsižvelgiant į pareigybės grupes. „Šiame Įstatyme aukštesnėmis, lygiavertėmis ar žemesnėmis pareigomis laikomos šio Įstatymo 1 priede nustatytos valstybės tarnautojų pareigybių grupėse nurodytos pareigos, nustatant, kad kiekviena pareigybių grupė pradedant nuo 12 pareigybių grupės yra aukštesnė už po jos esančias."[67]

Darbo autorės nuomone, be visų kitų teigiamų aspektų numatytų VTĮ projekte, teisiškai aiškus sprendimas, kad yra reglamentuotinas atostogų skaičiavimas tik darbo dienomis.

Atsižvelgiant į darbo apimtį, paminėtina, kad VTĮ projekto priėmimas pareikalaus papildomai valstybės biudžeto lėšų, vien tik naujai darbo užmokesčio sistemai apie 13,6 mln. Eur.[68]

Pasiūlymas:

Nuo 1999 m. iki 2002 metų VTĮ buvo nustatytas valstybės tarnautojams bandomasis laikotarpis. Manytina, kad 2002 metais atsisakytas priėmimas valstybės tarnautojų bandomajam laikotarpiui, buvo ankstyvas įstatymų leidėjo žingsnis. Jaunoje demokratinėje šalyje dar nėra suformuotas stabilus valstybės tarnautojų korpusas, dinamiška aplinka ir besikeičianti politinių vertybių sistema atveda į valstybės tarnybą skirtingus asmenis, kartais ne visai sąžiningus ar darbščius, todėl, darbo autorės nuomone, bandomasis periodas, kurį siūlytų pratęsti iki 6 mėn., leistų įžvelgti vadovui, ar naujas darbuotojas pateisins įstaigos lūkesčius ar ne.

2.2. Priėmimas į karjeros valstybės tarnautojus

Teisė lygiomis sąlygomis stoti į valstybės tarnybą – tai konstitucinė piliečio teisė, įtvirtinta Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje. Ši teisė sietina *inter alia* su Konstitucijos 48 straipsnyje įtvirtinta kiekvieno žmogaus teise laisvai pasirinkti darbą[69]. Vis dėlto ši teisė nėra absoliuti. Oficialioje Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą konstatuota, kad valstybė negali įsipareigoti ir neįsipareigoja kiekvieno asmens priimti dirbti valstybės (valstybinėje)

[67] VTĮ projekto Nr. XIIP – 3268, 2 straipsnio 10 punktas.
[68] Įstatymų projektų Reg. XIIP-3268 - XIIP-3276, aiškinamasis raštas. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1041313&p_tr2=2, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-08-26].
[69] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ (bylos Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03).

tarnyboje. Valstybės tarnyba turi būti kvalifikuota, turi sugebėti atlikti jai keliamus uždavinius. Norintieji tapti valstybės tarnautojais, pareigūnais paprastai privalo turėti atitinkamą išsilavinimą, profesinę patirtį, kai kurias asmens savybes, be to, kuo aukštesnės pareigos, kuo svarbesnė veiklos sritis, tuo didesni reikalavimai keliami šias pareigas einantiems asmenims[70].

O kaip yra Europos Sąjungos (toliau – ES) institucijose? Kokios rūšys darbuotojų įsidarbina Europos Parlamente, Europos Sąjungos Taryboje, Europos Komisijoje ir t. t., dauguma kurios įsikūrusios Briuselyje, Liuksemburge?

- Taigi, nuolatiniai darbuotojai (*permanent officials*) yra ES tarnautojai. Jie skirstomi į įvairias pareigybių grupes – administratorius, asistentus ir asistentus sekretorius. Jų įdarbinimą, karjeros principus, darbo užmokestį, socialines garantijas reglamentuoja tarnybos nuostatai (No 31(EEc), No 11(EAEC);
- Sutartininkai (contract agents);
- Laikinieji darbuotojai (temporary agents);
- Laikinieji pakaitiniai darbuotojai (minterim staff);
- Stažuotojai (trainees);
- Deleguotieji nacionaliniai ekspertai (seconded national experts);
- Europos Parlamento narių padėjėjai (Parliamentary assistants)[71]

Lietuvoje, valstybės tarnyboje tarnauja apie 53 tūkstančių valstybės tarnautojų. Tai pakankamai didelis tarnautojų korpusas. Valstybės tarnautojų pareigybės skirstomos į karjeros, politinio (asmeninio) pasitikėjimo, įstaigų vadovų, statutinių (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Valstybės tarnautojų skaičius 2010-2014 metais

Metai	Data	Iš viso	Iš jų pakaitinių	Iš viso (be statutinių)	Karjeros	Politinio (asmeninio) pasitikėjimo	Įstaigų vadovų	Statutinių
2014	2014-07-01	**52816**	976	29839	28646	914	279	22977
	2014-01-01	**52557**	1030	29645	28429	912	304	22912
2013	2013-07-01	**52705**	1108	29761	28567	886	308	22944
	2013-01-01	**51799**	1153	28935	27956	674	305	22864
2012	2012-07-01	**52074**	1501	29035	27828	903	304	23039
	2012-01-01	**52202**	1458	28693	27493	890	310	23509
2011	2011-07-01	**53279**	1540	29161	27951	860	350	24118
	2011-01-01	**53980**	1439	29164	27888	875	401	24816
2010	2010-07-01	**54181**	1309	29219	27907	860	452	24962
	2010-01-01	**54945**	1046	29698	28389	839	470	25247

Šaltinis: pagal Valstybės tarnybos departamento informaciją[72]

[70] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 222 „Dėl kandidato į Vyriausybės atstovus“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsniui“(bylos Nr. 33/04).

[71] Prieiga internete: http://europa.eu/epso/discover/types_employment/index_en.htm#chapter7, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-22].

Šiame skyriuje darbo autorė apžvelgs, kaip šiuo metu vykdomos asmenų, norinčių dirbti valstybės tarnyboje, atrankos. Atsižvelgiant į tai, kad valstybės tarnautojų pareigybės skirstomos į karjeros, politinio (asmeninio) pasitikėjimo, įstaigų vadovų ir statutinių, bei jų priėmimas į valstybės tarnybą šiek tiek skiriasi, šioje dalyje darbo autorė detalizuos kaip pagal dabartinį administracinį teisinį reglamentavimą, kuris buvo minėtas ankstesniuose skyriuose, yra vykdoma asmenų atranka į karjeros valstybės tarnautojo pareigas. Beje šios rūšies pareigybių valstybės tarnyboje ir yra daugiausia, šiuo metu karjeros valstybės tarnautojų yra apie 28 646 (žr. 5 lentelę).

Į karjeros valstybės tarnautojus priimama konkurso būdu ir be konkurso. Pagal dabar galiojantį VTĮ, asmuo, norėdamas tapti valstybės tarnautoju, turi atitikti tokius bendruosius reikalavimus - turėti Lietuvos Respublikos pilietybę, mokėti valstybinę lietuvių kalbą, būti ne jaunesnis kaip 18 metų ir ne vyresnis kaip 65 metų (reikalavimas būti ne vyresniam kaip 65 metų netaikomas politinio (asmeninio) pasitikėjimo ir pakaitiniams valstybės tarnautojams) turėti to lygio valstybės tarnautojo pareigoms eiti būtiną išsilavinimą, turėti valstybės tarnautojui privalomų jo veikloje bendrųjų gebėjimų visumą, o vadovaujantys valstybės tarnautojai – taip pat ir privalomų jų veikloje gebėjimų vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai ar jos padaliniui visumą. Be to, į valstybės tarnautojo pareigas priimami asmenys turi atitikti specialiuosius reikalavimus, nustatytus pareigybės aprašyme.[73] Dažniausiai tai būna nustatytas užsienio kalbos mokėjimo lygis, kompiuterinis raštingumas ir pan.

Į valstybės tarnybą asmenys negali būti priimi keturiais atvejais:

- ✓ jeigu iš Korupcijos prevencijos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka pateiktos informacijos, apie asmenis, atleistus iš valstybės tarnautojo pareigų už šiurkštų tarnybinį nusižengimą ar pripažintus padariusiais tarnybinį nusižengimą, už kurį jiems turėtų būti skirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, iš asmens, siekiančio valstybės tarnautojo statuso, užpildytos deklaracijos ar kitų duomenų valstybės tarnautoją į pareigas priimantis asmuo padaro išvadą, kad asmuo neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų (nepriekaištingos reputacijos reikalavimai nustatyti VTĮ 3^1 straipsnis. Valstybės tarnautojo nepriekaištinga reputacija);
- ✓ kurio teisę eiti valstybės tarnautojo pareigas yra atėmęs teismas;
- ✓ kurio sutuoktinis, partneris (kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka), artimasis giminaitis ar svainystės ryšiais susijęs asmuo eina valstybės tarnautojo

[72] Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?1450817553, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-22].
[73] Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 45-1708, 9 straipsnio 5 dalis. (Suvestinė redakcija nuo 2015-07-04).

pareigas valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, jeigu jie pagal pareigas būtų susiję tiesioginio pavaldumo santykiais;

- ✓ įstatymų nustatyta tvarka pripažintas neveiksniu.[74]

Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 6 punkte numatyta, jog į valstybės tarnautojo pareigas negali būti priimtas asmuo „kitų įstatymų nustatytais atvejais“. Kaip pažymėjo Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija byloje Nr. *A[520]-1234/2012*, vienas iš tokių atvejų kaip tik numatytas Korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnio 9 dalyje, kurioje nurodyta, kad pateikta informacija yra vienas iš pagrindų, apibūdinančių asmens, siekiančio eiti arba einančio pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, patikimumą, ir kad asmuo, praradęs pasitikėjimą, Valstybės tarnybos ir kitų įstatymų nustatyta tvarka gali būti nepriimamas į valstybės ar savivaldybės įstaigą arba atleidžiamas iš pareigų.[75] Konstitucinis Teismas 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarime[76] padarė išvadą, kad pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnį (jo 9 dalį) konkurso laimėtojas gali būti nepaskirtas į pareigas, net jeigu laimėjo konkursą į jas, jeigu pagrįstai konstatuojama, kad tas asmuo yra praradęs pasitikėjimą.

Taigi, asmuo, kuris atitinka bendruosius ir specialiuosius reikalavimus (specialieji reikalavimai turi būti konstituciškai pateisinami, priešingu atveju bus pažeista teisė laisvai pasirinkti darbą)[77], yra nepriekaištingos reputacijos gali dalyvauti konkurse. Laimėjęs konkursą jis įgyja karjeros valstybės tarnautojo statusą.

Asmuo pateikia reikalingus dokumentus konkursą organizuojančiai įstaigai per Valstybės tarnybos valdymo informacinę sistemą. Visa tai detalizuoja Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (nauja nutarimo redakcija nuo 2013 m. birželio 8 d.) (toliau – tvarkos aprašas). Atsižvelgiant į tvarkos aprašą, darbo autorė konkursų organizavimo procesą ir jo etapus pateikia 6 lentelėje (žr. 6 lentelę).

[74] Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 45-1708.
[75] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje *J. S V. Panevėžio miesto apylinkės teismas* (bylos Nr. A[520]-1234/2012*)*.
[76] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 222 „Dėl kandidato į Vyriausybės atstovus“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsniui“(bylos Nr. 33/04).
[77] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ (bylos Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03).

6 lentelė. Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo etapai

Eil. Nr.	Atrankos proceso etapai	Vykdymo eiga pagal tvarkos aprašą
1.	**Bendrųjų gebėjimų testo atlikimas**	***Tvarkos aprašo II skyrius*** Bendrųjų gebėjimų testą sudaro bendrųjų mąstymo gebėjimų dalis (40 klausimų, 60 min.) ir bendrųjų kompetencijų dalis (20 klausimų 40 min). Išlaikoma, jei surenkama iš abiejų testų daugiau nei 50 proc. Testo rezultatas galioja 3 metus. Laikyti testą galima tik du kartus (vėliau tik po 6 mėn.).
2.	**Konkurso paskelbimas**	***Tvarkos aprašo III skyrius*** Konkursas skelbiamas „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ ir Valstybės tarnybos departamento interneto tinklalapyje. Valstybės tarnautoją į pareigas priimantis asmuo apie konkursą papildomai skelbia savo įstaigos interneto tinklalapyje. Apie konkursus gali būti skelbiama ir kitose visuomenės informavimo priemonėse.
3.	**Dokumentų priėmimas**	***Tvarkos aprašo IV skyrius*** Dokumentai priimami per 9 dienas nuo konkurso paskelbimo, kitais avėjais – per 5 d. arba iki įstaigos nustatyto termino (pakaitiniai). Asmuo privalo pateikti konkursą organizuojančiai įstaigai per VTVIS prašymą, CV, nepriekaištingos reputacijos reikalavimų atitikties deklaraciją, informaciją apie užsienio kalbos mokėjimą.
4.	**Vadovavimo gebėjimų tikrinimas** (padalinio vadovo pareigybės - įstaigos vadovas, vadovo pavaduotojas, valstybės tarnautojas turintis pavaldžių asmenų ir aukščiausio lygio vadovų pareigybės - įstaigos vadovas, pavaduotojas, ministerijos, prokuratūros, administracijos ar sekretoriato vadovas, pavaduotojas).	***Tvarkos aprašo V skyrius*** Vertinimas atliekamas Valstybės tarnybos departamente (vykdo ekspertai). Turi būti išlaikę bendrųjų gebėjimų testą bei atitikti bendruosius ir specialiuosius reikalavimus. Klausimų pobūdis nurodytas Vadovavimo gebėjimo atmintinėje. Vertinami 0,1,2 balais. Įvertinimas galioja 3 metus. Vertinimo kriterijai:- lyderystė, žmogiškųjų išteklių valdymas, finansų valdymas, analizė, komunikacija, strateginis mąstymas.
5.	**Pakaitinių valstybės tarnautojų priėmimas**	3 mėn. laikotarpiui, arba iki kol sugrįžta negalėjęs eiti pareigas karjeros valstybės tarnautojas ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu priimtas valstybės tarnautojas. Tikrinami gebėjimai turi atlikti pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas pagal Atrankos į pakaitinio valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1344 „Dėl Pakaitinio valstybės tarnautojo atrankos aprašo patvirtinimo“ .
6.	**Komisijos sudarymas**	***Tvarkos aprašo VI skyrius*** Nuo 3-5 narių, (vadovaujančiai pareigybei – ne mažiau kaip 5) Stebėtojo teisėmis gali dalyvauti Valstybės tarnybos departamento atstovas, profesinės sąjungos ir kiti 3 visuomenės atstovai. Patariamojo balso teise gali dalyvauti ekspertai.
7.	**Konkursas**	***Tvarkos aprašo VII skyrius*** Konkurso vykdymo terminas nuo 23 dienų iki 3 mėn. Pretendento pokalbis (gali būti ir (ar) praktinė užduotis). Vertinimas nuo 1 iki 10 balų. Pildoma individualaus vertinimo lentelė.
8.	**Užsienio kalbų lygio patikrinimas**	Kalbos mokėjimas tikrinamas pagal Vidaus reikalų ministro 2014 m. birželio 16 d. įsakymą Nr. 1V-420 „Dėl užsienio kalbų mokėjimo tikrinimo priimant į valstybės tarnautojo pareigas taisyklių patvirtinimo“. Nustatomi nuo A1 iki C2 lygiai. Anglų, vokiečių, prancūzų kalbos mokėjimas patikrinamas Valstybės tarnybos departamente, akredituotame centre, kitos kalbos – konkrečios įstaigos ekspertų. Lygio patikrinimas galioja 3 metus.
9.	**Sprendimo priėmimas**	***Tvarkos aprašo VII-VIII skyrius*** Sumuojami komisijos balai ir padalinami iš komisijos narių skaičiaus. Laimi asmuo surinkęs ne mažiau kaip 6 balus (jei buvo praktinė užduotis - 7). Dalyvauti pretendentui neprivaloma, informacija pateikiama elektroniniu paštu.

Šaltinis: rengta darbo autorės pagal Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų

ministro 2014 m. birželio 16 d. įsakymą Nr. 1V-420 „Dėl užsienio kalbų mokėjimo tikrinimo priimant į valstybės tarnautojo pareigas taisyklių patvirtinimo“, Atrankos į pakaitinio valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1344 „Dėl Pakaitinio valstybės tarnautojo atrankos aprašo patvirtinimo“.

Konkurso organizavimo etapai yra būtini ir privalomi. Administracinėje byloje Nr. A^8-118/2002, kurioje ginčas iš esmės kilo dėl konkurso savivaldybės administracijos Juridinio ir personalo skyriaus vyriausiojo specialisto pareigoms užimti rezultatų, yra išreikšta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nuomonė dėl konkurso paskelbimo. Teisėjų kolegija byloje, be kita ko, aiškino Valstybės tarnybos įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2001 m. balandžio 12 d. įstatymo Nr. IX-247 redakcija) nuostatas. Šioje normoje buvo įtvirtinta, kad pranešimas apie priėmimą į karjeros valstybės tarnautojo pareigas yra skelbiamas „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, o dienraštyje ar vietinėje spaudoje apie tai gali būti skelbiama papildomai. Teisėjų kolegijos vertinimu, įstatymu yra nustatytas vienintelis privalomas pranešimo apie rengiamo konkurso tam tikrai pareigybei užimti paskelbimo būdas – „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“. Kiti paskelbimo apie konkursą būdai tėra papildomi ir nėra privalomi. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija padarė išvadą, jog atskaitos taškas, nuo kurio pradedama skaičiuoti konkurso eiga, yra paskelbimo apie tai „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ data. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad apie konkursą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ paskelbta 2001 m. birželio 9 d. Nuo šios datos prasidėjo konkurso rengimo termino eiga. Todėl atsakovo argumentai dėl šio termino eigos pratęsimo, apie konkursą papildomai 2001 m. birželio 26 d. paskelbus vietinėje spaudoje, buvo nepagrįsti[78].

Pažymėtina, kad konkursas yra vientisas veiksmas ir būtina tvarkingai bei nuosekliai vykdyti atranką. 2007 m. kovo 14 d. Vyriausiojo administracinio teismo administracinėje byloje Nr. A-415-289-07[79] pareiškėjas prašė Teismo panaikinti Kretingos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintą pretendentų į savivaldybės administracijos statybos ir urbanistikos skyriaus vyr. specialisto pareigas konkurso protokolą bei įpareigoti atsakovą organizuoti priėmimo į pareigas konkurso būdu paskutinį procedūros etapą - konkursą. Teismas nurodė, kad priėmimo į valstybės tarnybą konkurso būdu teisinio reguliavimo vertinimas leidžia teigti, kad konkursas yra vientisas veiksmas, kurio procedūra apima visus Konkursų tvarkos apraše apibrėžtus etapus, o pretendento teisių pažeidimas viename iš konkurso procedūros etapų yra pagrindas pripažinti konkurso rezultatus negaliojančiais ir pradėti jį iš naujo, bet ne pakartoti tą procedūros etapą, kurio metu padarytas pažeidimas.

[78] 2002 m. sausio 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^8-118/2002, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 3, 2002, p. 141

[79] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje *B. S. V. Kretingos rajono savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-415-289-07).

Darbo autorė, prieš pateikiant bendrųjų gebėjimų testo organizavimo apžvalgą, norėtų pažymėti, kad vadovaujantis VTĮ 11 straipsnio 2 dalimi, jeigu konkurse į karjeros valstybės tarnautojo pareigas dalyvavę keli pretendentai buvo įvertinti vienodai, pirmenybė būti priimtam į tas pareigas teikiama pretendentui, atlikusiam nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą arba baigusiam bazinius karinius mokymus ar atlikusiam alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą. Pagal Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo pakeitimo įstatymo (2011 m. birželio 23 d. Nr. XI-1508) 41 straipsnio 1 dalies 4 punktą – nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą atlikusiems ar bazinius karinius mokymus baigusiems asmenims taikomos šios lengvatos, t. y. keliems pretendentams, dalyvaujantiems konkurse į valstybės tarnautojo pareigas, pagal nustatytus atrankos kriterijus surinkus vienodus rezultatus, teikiama pirmenybė atlikusiems nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą ar baigusiems bazinius karinius mokymus. Minėto įstatymo 3 straipsnio 6 dalis nustato, kad lengvatos, nustatytos šio įstatymo 1 straipsnyje, išdėstytos Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo 41 straipsnio 1 dalyje, taikomos karo prievolininkams, baigusiems privalomąją pradinę karo tarnybą po šio įstatymo įsigaliojimo, t. y. po 2011 m. rugsėjo 1 d. Taigi, keliems pretendentams, dalyvaujantiems konkurse į valstybės tarnautojo pareigas, pagal nustatytus atrankos kriterijus surinkus vienodus rezultatus, teikiama pirmenybė atlikusiems nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą arba baigusiam bazinius karinius mokymus, ar atlikusiam alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą po 2011 m. rugsėjo 1 d.

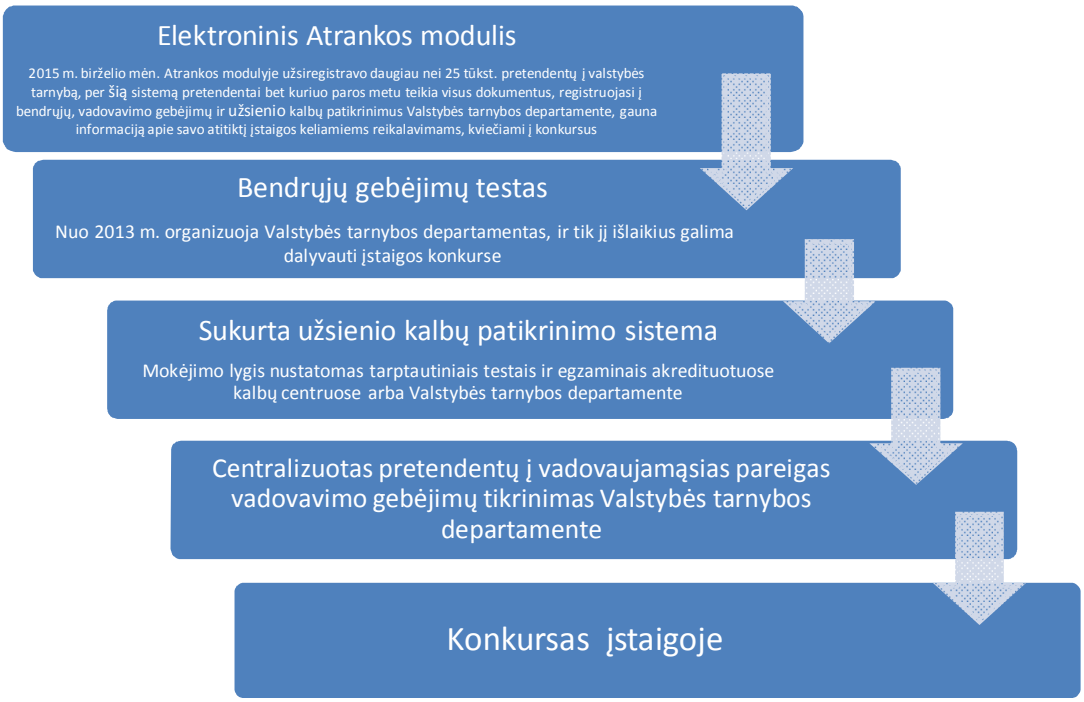
Bendrųjų gebėjimų testas, naujovė įsigaliojusi nuo 2013 m. birželio 1 d. yra iš dalies centralizuotos valstybės tarnautojo atrankos modelio etapas, kaip minėta ankščiau, sukurtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos ir Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Valstybės tarnautojų atrankos sistemos tobulinimas“.

Nuo 2013 m. birželio 1 d. norint pretenduoti į valstybės tarnybą būtina susikurti paskyrą Atrankos modulio savitarnos svetainėje (https://www.testavimas.vtd.lt/portal/). Per ją teikiamas prašymas dalyvauti konkurse ir kiti dokumentai. 2012 metais į vieną valstybės tarnautojo konkursą prašymus pateikdavo apie 4,8 reikalavimus atitinkančio pretendento. 2013 metais – 7, o 2014 metais – jau 10. Matome teigiamus Atrankos modulio aspektus. Šioje paskyroje galima registruotis į bendrųjų gebėjimų, vadovavimo gebėjimų, užsienio kalbų mokėjimo patikrinimą, bei per čia pretendentas gauna atsakymą apie patikrinimo rezultatus. Nuo 2015 m. sausio mėn. bendrųjų gebėjimų testą gali pabandyti spręsti kiekvienas. Tiesa ši paslauga mokama, prisijungimo mokestis apie 9 eur. Per 2014 metus gebėjimų teste dalyvavo 7 621 asmuo, iš jų 1435 testuoti du, 63 - tris, o 8 -keturis kartus. 76 proc. testuotojų testą išlaikė (5791) ir įgijo teisę dalyvauti antrame atrankos etape – konkurse įstaigoje.[80] Iš viso bendrųjų gebėjimų testą iki 2015 m. sausio mėn. laikė 11 300 pretendentų į valstybės tarnybą. Iš jų 8 900 (79 proc.) testą išlaikė.[81]

[80] Valstybės tarnybos aktualijos, 2015 m. liepos mėn., p. 9.
[81] Valstybės tarnybos aktualijos, 2015 m. sausio mėn., p. 7.

Išlaikius bendrųjų gebėjimų testą, toliau rengiamasi konkursui įstaigoje. Naujos, iš dalies centralizuotos atrankos modelis ir jos pokyčiai pavaizduoti 2 paveikslėlyje.

2 paveikslas. Iš dalies centralizuotos atrankos pokyčiai

Šaltinis: rengta darbo autorės pagal Valstybės tarnybos departamento informaciją.

Vadovavimo gebėjimų tikrinimas dėl apimties stokos šiame darbe nebuvo plačiai nagrinėjamas. Galima tik paminėti, kad vadovavimo gebėjimų tikrinimą ir susipažinimą su asmens vadovavimo gebėjimų tikrinimo garso įrašu reglamentuoja VTD direktoriaus 2015 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 27V-143[82] patvirtintas Vadovavimo gebėjimų tikrinimo organizavimo tvarkos aprašas, kuris įsigaliojo 2015 m. lapkričio 2 d. Vadovavimo gebėjimų tikrinime dalyvavusių asmenų apklausa parodė, kad 83 proc. visų atsakiusių respondentų yra patenkinti arba labai patenkinti VTD teikiamomis vadovavimo gebėjimų tikrinimo paslaugomis[83].

Svarbu pažymėti, kad su kiekvienais metais skundų dėl įstaigose rengiamų konkursų mažėja. Teisės portalo „Infolex“ duomenimis, 2014 metais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas dėl tarnybinių ginčų išnagrinėjo 182 bylas, iš jų 4 dėl priėmimo į valstybės tarnybą (iš kurių valstybinės įstaigos 3 bylas pralaimėjo.)

Taip pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, išnagrinėjus ginčą dėl konkurso teisėtumo,[84] 2014 m. gegužės 8 d. priimtoje nutartyje

[82] Valstybės tarnybos departamento direktoriaus 2015 m. spalio 30 d. įsakymas Nr. Nr. 27V-143 Dėl bendrųjų gebėjimų testo dalių sudarymo ir atlikimo tvarkos aprašo bei vadovavimo gebėjimų tikrinimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internete: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/148e0ae07f0711e5b7eba10a9b5a9c5f, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-12-14].

[83] Valstybės tarnybos įstatymo ir su juo susijusių teisės aktų tikimo ir įgyvendinimo 2014 metais ataskaita, p. 39. Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?1878204631 [interaktyvus], [žiūrėta 2015-11-26].

[84] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014-05-08 nutartis administracinėje byloje *S.K. v. Kauno miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-438-637-2014).

konstatavo, kad egzamino žodžiu metu buvo sudarytos asmeniui privilegijos, klausimų pobūdis buvo menamojo pobūdžio ir pretendentas atsakinėjo „TAIP“ arba „NE“, nors kitiems dalyviams komisija klausimus uždavinėjo jau ne menamąja forma. Konkurso rezultatai buvo anuliuoti, tačiau teismas negalėjo įpareigoti įstaigą – viešojo administravimo subjektą, organizuoti pakartotinio konkurso, kadangi pati įstaiga sprendžia, ar yra poreikis priimti darbuotoją ar ne, tai yra jos teisė.

Kitoje administracinėje byloje *V. G. V. Nacionalinė žemės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos*[85], kilus ginčui dėl konkurso teisėtumo, pareiškėjas bylą pralaimėjo. Skundo esmė: komisija neteisingai vertino egzamino žodžiu pateiktų klausimų atsakymus. Visi dalyviai į pateiktą klausimą atsakė neteisingai. Teisėjų kolegija konstatavo, kad atsakymų patikrinimas yra kiekvieno konkurso komisijos nario vertinimo diskrecija, ir šis faktorius yra subjektyvus, bei teismas gali tik apsiriboti vertinimu, ar komisija neperžengė turimos vertinimo laisvės ribų.

Didesnė dalis atrankos komisijų yra sudaroma pačių institucijų, organizuojančių konkursą. Atrankoje dalyvaujančio asmens kiekvieno komisijos nario vertinimas yra labai subjektyvus, t.y. nėra numatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis būtų galima objektyviai įvertinti pretendentą, todėl vis dar iššūkiu išlieka atrankos proceso skaidrumo užtikrinimas valstybės tarnautojus atrenkančiose įstaigose. Įgyvendinant valstybės tarnautojų atrankos sistemos reformą, daug dėmesio buvo skirta įstaigose atrankas atliekančių komisijos narių kvalifikacijai stiprinti, parengtos metodinės pokalbio vedimo, praktinių užduočių rengimo, pretendentų tinkamumo vertinimo rekomendacijos. Tačiau vis dar gajus pretendentų įsitikinimas, kad į valstybės tarnybą patenka tik reikalingi asmenys, iš anksto žinantys klausimus, net jei patys konkursuose laimėjo sąžiningai[86].

Šio skyrelio pabaigoje darbo autorė kelia klausimą ar pakankamai detalus administracinis teisinis konkursų reglamentavimas valstybės tarnybos įstatyme? Kad bendrųjų gebėjimų testas įnešė nemažai skaidrumo, neabejojama. VTD atliktos anoniminės apklausos duomenimis, 62 proc. respondentų yra patenkinti arba labai patenkinti dabartine valstybės tarnautojų atrankos sistema, 26 proc. nei patenkinti, nei nepatenkinti, 11 proc.- nepatenkinti.[87] Tačiau be abejo, kaip ir bet kokia diegiama naujovė, naujoji atrankos sistema sulaukė ir kritikos. Tiek naujai įdarbinti valstybės tarnautojai, tiek jų vadovai atkreipė dėmesį į faktą, kad atrankos procedūra tapo ilgesnė, nei būdavo anksčiau. [...] Kai kuriais atvejais labai ilgai užtrunka šis

[85] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos nutartis 2014-05-27 administracinėje byloje *V. G. V. Nacionalinė žemės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-756-820-2014).
[86] Tumėnė, R.; Žukauskaitė, I.; Židonis, Ž. Naujoji valstybės tarnautojų atranka: pirmieji rezultatai ir įžvalgos. *Viešoji politika ir administravimas*. 2014, 13 (4): 612.
[87] Valstybės tarnybos aktualijos, 2015 m. liepos mėn., p. 35.

procesas ir krenta motyvacija laukti konkurso, kai nėra informacijos, dėl ko jis dar nerengiamas ir pan.[88]

Taip pat būtų galima susimastyti apie galimybę priimti asmenis į valstybės tarnybą terminuotam (bandomajam) laikotarpiui bei tokiu būdu išvengti institucijų antisisteminio manipuliavimo (kūrybiško prisitaikymo)[89], kadangi kai kuriais atvejais pastebima ydinga praktika, kuomet, siekiant apriboti riziką priimant visiškai nežinomus ir neišbandytus asmenis, konkursiniu pagrindu priimama mažai žmonių iš karto[90], prieš tai juos "išbandant", priimant dirbti pakaitiniais valstybės tarnautojais. Šią problemą bandoma išspęsti naujajame VTĮ projekte, siūlant po 6 mėnesių įvertinti konkurso būdu priimto tarnautojo kompetencijų atitikimą jo pareigybei nustatytam kompetencijų profiliui[91].

Atkreipiamas dėmesys, kad VTĮ nėra reglamentuota prievolė dėl privalomo sveikatos patikrinimo, tuomet, kaip kitos rūšies valstybės tarnautojams, - statutiniams, diplomatams ir pan., ši prievolė numatyta specialiais įstatymais. Beje praktikoje yra atvejų, kai kolegos mato, kad valstybės tarnautojas sunkiai serga (tarkim turi psichikos sutrikimų), tačiau teisinių prielaidų įpareigoti jį nuvykti pas medikus, nėra. Tuo tarpu statutiniam valstybės tarnautojui nustatyta prievolė pasitikrinti sveikatą kartą į metus.

Pažymėtina, kad VTD iniciatyva, nepriklausoma žmogiškųjų išteklių valdymo ekspertų komanda įvertino nuo 2013 metų galiojančią valstybės tarnautojų atrankos sistemą. Ekspertai, apskaičiavę atrankos kaštus, įvertino, kad dabar vidutiniškai vieno tarnautojo atranka kainuoja 362 Eur. Iki pokyčių ši suma siekė 733,5 Eur, taigi buvo 2 kartus didesnė. Vien minimalaus konkursų komisijų narių skaičiaus sumažinimas nuo 5 iki 3 galėjo sutaupyti valstybės tarnautojų, vykdančių atrankas, darbo laiko už maždaug 250 tūkstančių Eur. Jie pripažino, kad ji yra skaidresnė, nei senoji sistema, leidžia objektyviau ir profesionaliau įvertinti pretendentų į valstybės tarnautojus tinkamumą, yra pigesnė ir patogesnė tiek įstaigų personalo administravimo specialistams, tiek pretendentams.[92]

Pabaigoje šio skyrelio svarbu pažymėti, kad 2015 m. spalio 14 d. priimtas Vyriausybės nutarimas Nr. 1078 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 966 „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, kuriuo nuo 2015 m. lapkričio 2 d. pakeista konkursų į valstybės tarnybą organizavimo tvarka. Esminiai pokyčiai, kad prašymus dalyvauti konkurse (ar atrankoje) bus galima teikti tik išlaikius bendrųjų gebėjimų testą. Prašymai į konkursus bus

[88] Tumėnė, R.; Žukauskaitė, I.; Židonis, Ž., *op. cit*., p. 611.
[89] Pivoras, S. Konkursinės atrankos į Lietuvos valstybės tarnybą tobulinimas gero valdymo iššūkių perspektyvoje. *Viešoji politika ir administravimas*.2012, 11 (3): 480.
[90] *Ibid.*
[91] VTĮ projekto Nr. XIIP-3268, 33 straipsnio 1 punktas.
[92] Pagal „Valstybės tarnautojų atrankos sistemos tobulinimas“, Valstybės tarnybos departamento informaciją, Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?366762517, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].

teikiami 14 darbo dienų, o į atrankas – pagal įstaigos nustatytą terminą, kuris negalės būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos. Taip pat nustatyta, kad asmuo papildomus dokumentus VTD ar konkursą, ar atranką organizuojančiai įstaigai teiktų per Valstybės tarnybos valdymo informacinę sistemą, konkursą organizuojanti įstaiga per Valstybės tarnybos valdymo informacinę sistemą informuotų pretendentą apie jo atitiktį pareigybės aprašyme nustatytus specialiuosius reikalavimus, apie konkurso datą, laiką ir vietą, ir apie konkurso rezultatus. Pažymėtina, kad šiuo siūlymu įteisinama susiklosčiusi praktika, nes jau dabar dokumentų ir informacijos mainai vyksta per Valstybės tarnybos valdymo informacinę sistemą. Kitas aspektas, nustatyta, kad konkurse stebėtojo teisėmis dalyvaujantis Valstybės tarnybos departamento atstovas konkursą galėtų stebėti nebūtinai tiesiogiai dalyvaudamas, bet ir naudodamas telekomunikacijų galinius įrenginius (naudojantis nemokamomis programomis pvz. Skype). Kadangi konkursai į valstybės tarnautojų pareigas vyksta visoje Lietuvoje, tokiu reglamentavimu sudarytos galimybės sutaupyti lėšas, skirtas kelionėms į kitus Lietuvos miestus, taip pat sudaryta galimybė Valstybės tarnybos departamento atstovams stebėti didesnį skaičių konkursų į valstybės tarnautojo pareigas.[93]

Išvados ir pasiūlymai:

1. Iš dalies centralizuota valstybės tarnautojų atranka, tai svarus žingsnis į skaidrias atrankas, tai teigiamai vertina 62 proc. respondentų.

2. Atrankos terminas, pradedant nuo dokumentų pateikimo, trunka iki 3 mėn. Siūlytina trumpinti šį terminą.

3. Siūlytina papildyti Valstybės tarnybos įstatymą tokiomis nuostatomis:

3.1. Papildyti Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnį nauju 5 punktu ir jį išdėstyti taip:

„5) būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas valstybės tarnyboje. Sveikatos būklės reikalavimus nustato sveikatos apsaugos ministras;“.

3.2. Papildyti Valstybės tarnybos įstatymo 11 straipsnį nauju 4 punktu ir jį išdėstyti taip:

„4. Priimtam į karjeros valstybės tarnautojus gali būti taikomas bandomasis laikotarpis iki 6 mėn.“.

4. Iki šiol nerasti sprendimai, kaip stiprinti konkursus įstaigoje, kad jie būtų skaidresni bei komisijos narių kompetenciją niekas nesuabejotų.

[93] Nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 966 „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo “ pakeitimo projektas Nr. 15-1755(3), Internetinė prieiga http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1051522&p_org=&p_fix=y&p_gov=n, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-11-09].

3. STATUTINIŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ PRIĖMIMO Į VALSTYBĖS TARNYBĄ ADMINISTRACINIAI TEISINIAI PAGRINDAI

Statutiniai valstybės tarnautojai (šiuo metu apie 23 tūkstančių) yra viena iš rūsių valstybės tarnautojų. Kuo skiriasi statutinių valstybės tarnautojų priėmimas nuo karjeros valstybės tarnautojų? Ir kaip tai atsispindi administraciniame teisiniame reguliavime?

Kaip jau minėta šio darbo pirmame skyriuje, valstybės tarnybos sąvoka apima visų rūšių valstybės tarnautojus. Viena iš rūšių – statutiniai valstybės tarnautojai, kurių veikla organizuojama statutiniais pagrindais, ir jų tarnyba kartai išskiriama kaip „specialioji tarnyba“[94]. Kuo išsiskiria statutinė valstybės tarnyba ir koks priėmimo į šią tarnybą administracinis teisinis reglamentavimas galioja šiuo metu.

Statutinės valstybės tarnybos veikla yra griežtai reglamentuota įstatymais bei kitais teisės aktais atskirų statutinių institucijų ir įstaigų veiklą reglamentuojančiais įstatymais bei statutais, instrukcijomis, pabrėžiančiomis institucijų (įstaigų) valdymo, veiklos bei kontrolės ypatumus, kadangi statutinės valstybės institucijos valstybės vardu tarnauja visuomenei, gindamos teisines vertybes, pagrindines žmogaus teises ir laisves. Jos skirtos ne joje tarnaujančių asmenų materialiniams poreikiams tenkinti, o užtikrinti sklandų įvairių valstybės institucijų funkcionavimą, visuomenės, atskirų jos socialinių grupių poreikių tenkinimą, garantuoti saugią vidaus ir išorės aplinką[95]. Kad galėtų užtikrinti savo funkcijų įgyvendinimą (VTĮ 2 straipsnio 6 dalis) jiems suteikti viešojo administravimo įgaliojimai nepavaldžių asmenų atžvilgiu ir be kita ko jie atlieka valstybės prievartos funkciją. Kad užtikrinti administracinį teisinį mechanizmą, sukurta griežta hierarchinė sistema, statutuose aiškiai nustatyti priėmimo, vertinimo, kontroliavimo, skatinimo, nubaudimo kriterijai. Taigi dėl įstatymiškai suteiktų didesnių įgaliojimų, asmenims, kurių tarnybinę veiklą reglamentuoja statutai, keliami labai aukšti lojalumo, profesionalumo, nepriekaištingos reputacijos, patikimumo reikalavimai[96].

Svarbi statutinio valstybės tarnautojo sąvoka, kuri numatyta VTĮ straipsnio 6 dalyje – „*statutinis valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statutas arba Diplomatinės tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ir (ar) turintis viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu*.“[97]

Naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo projekte Nr. XIIP-3268:

---

[94] Jagminas J. *Valstybės tarnautojų karjera. Valstybės tarnyba Lietuvoje: praeitis ir dabartis*. Kolektyvinė monografija, Vilnius: Valstybės tarnybos departamentas prie vidaus reiklų ministrerijos, 2007 m., 208.

[95] Minkevičius A., Smalskys V. Lietuvos valstybės tarnybos kūrimasis ir raida 1990- 2012 metais. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2013, 1 (29): 22.

[96] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje *J. J. v. Muitinės departamentas* (Bylos Nr. A-492-873-2014).

[97] Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 45-1708.

„4. **Statutinis valstybės tarnautojas** – valstybės tarnautojas, įstatymu patvirtinto statuto nustatyta tvarka priimtas į pareigas statutinėje įstaigoje ar krašto apsaugos sistemos institucijoje vykdyti teisės aktuose jai nustatytas funkcijas ir turintis įstatymo suteiktus įgaliojimus sau nepavaldžių asmenų atžvilgiu arba tokių įgaliojimų neturintis, bet vadovaujantis statutiniams valstybės tarnautojams, arba vykdantis kriminalinę žvalgybą, arba vykdantis krašto apsaugos sistemos institucijoms priskirtas funkcijas, kurioms vykdyti būtina turėti specialiųjų žinių ir (ar) tarnybos krašto apsaugos sistemoje patirties, arba Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka priimtas diplomatu. Statutines įstaigas nustato įstatymai.“[98]

Tačiau, darbo autorės nuomone, racionaliausias apibrėžimas Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute (2015 m. birželio 25 d. įstatymo Nr. XII-1855 redakcija) įsigaliosiančiame nuo 2016 m. sausio 1 d.:

„12. **Vidaus tarnybos sistemos pareigūnas** (toliau – pareigūnas) – šiame statute nustatyta tvarka į pareigūno pareigas priimtas statutinis valstybės tarnautojas, atliekantis įstatymuose nustatytas funkcijas, kuriomis užtikrinamas vidaus reikalų įstaigai įstatymuose nustatytų uždavinių ir funkcijų įgyvendinimas, turintis įstatymų suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus dėl sau nepavaldžių asmenų ir (ar) vadovaujantis pareigūnams.“

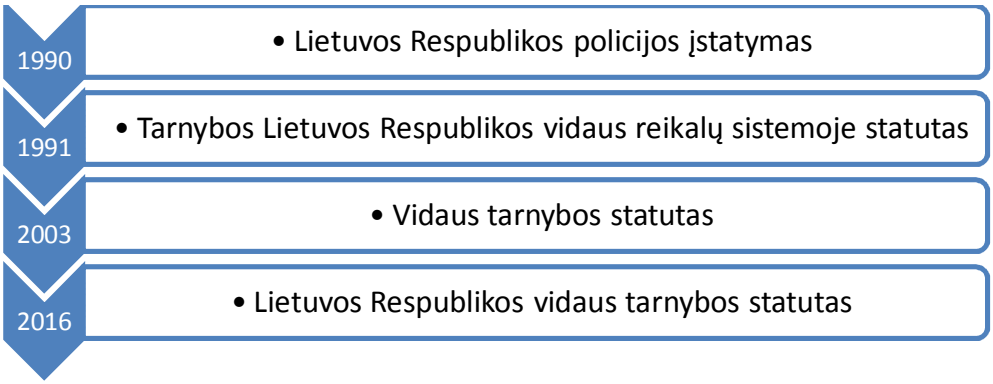
Apibendrinant šiuos apibrėžimus, galima pastebėti, kad įstatymų leidėjas siekia kuo labiau susiaurinti ir atriboti statutinius valstybės tarnautojus nuo karjeros valstybės tarnautojų, siekdamas kiek įmanoma susiaurinti statutinių valstybės tarnautojų korpusą. Taigi pagrindinis šių tarnautojų atribojimas yra - viešojo administravimo **įgaliojimai nepavaldiems asmenims** bei **prievartos panaudojimas**, kuris išplaukia iš bendrųjų pareigūno pareigų. Pagal tokį atribojimą iškilo būtinybė pačioje statutinėje valstybės tarnyboje audituoti įsteigtas statutinių valstybės tarnautojų pareigybes bei, įvertinus vykdomas funkcijas, atitinkamai įsteigti vietoj statutinių, - karjeros valstybės tarnautojų pareigybes. Išsamiai šią procedūrą darbo autorė pateikia 3.2 skyrelyje.

Taigi statutinė valstybės tarnyba yra sudėtinė dalis valstybės tarnybos, kur statutiniai valstybės tarnautojai turi teisinius įgaliojimus nepavaldiems armenims bei gali taikyti prievartos priemones jų atžvilgiu.

Statutinė valstybės tarnyba organizuojama statutiniais pagrindais, kurie įtvirtinti įstatymuose. Pagrindiniai įstatymai, kurie nustatė statutinių valstybės tarnautojų veiklos principus, statusą, darbo organizavimą, socialinės garantijas ir ect. grafiškai pateikiami 4 paveikslėlyje.

[98] Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo projektas Nr. XIIP-3268. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1041306&p_query=&p_tr2=2&p_hil=&p_sess=&p_no=1, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].

4 pav. Pagrindiniai vidaus tarnybos teisės aktai

Šaltinis: rengta darbo autorės, atlikus teisės aktų analizę.

Nagrinėjant vidaus tarnybos pareigūnų administracinius teisinius priėmimo aspektus, pradėsime nuo pirmojo atkurtos nepriklausomos **Lietuvos Respublikos policijos įstatymo**, kuris buvo priimtas 1990 m. gruodžio 11 d. (Valstybės žinios, 1991 m., Nr. 2-2) ir galiojo iki 2003 m. gegužės 1 d. Jame reglamentuoti visi pagrindiniai policijos uždaviniai, veiklos pagrindai ir teisiniai principai. Įstatymo III skyriaus „Tarnyba policijoje“ 25 straipsnyje „Priėmimas tarnybon. Tarnybos policijoje teisinis reguliavimas“[99] reglamentuotas priėmimas į policiją: „*Į tarnybą policijoje savanoriškumo ir atrankos pagrindu priimami ne jaunesni kaip 18 metų mokantys valstybinę kalbą Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie pagal išsilavinimą, asmenines savybes, dalykinį ir fizinį pasirengimą bei sveikatos būklę tinka policijos pareigūno pareigoms. Priimamieji duoda priesaiką Lietuvos valstybei. Pirmą kartą priimtiems į tarnybą Lietuvos Respublikos policijoje ir neturintiems specialiojo ar aukštojo išsilavinimo piliečiams suteikiamas pirmasis policininko stažuotojo pareiginis laipsnis ir nustatomas 1 metų stažuotės terminas. Policijos pareigūnai negali būti politinių partijų ar kitų politinių organizacijų nariais. Tarnyba policijoje tvarkoma statutinės drausmės pagrindais. Tarnybos policijoje sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos policijos ir kiti įstatymai bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinti Tarnybos policijoje statutas ir Policijos statutas.*“

1990 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba priėmė nutarimą Nr. I-852 „Dėl Lietuvos Respublikos policijos įstatymo įsigaliojimo“, kuriame įpareigojo „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrą iki 1990 m. gruodžio 24 d. paruošti, o Lietuvos Respublikos Vyriausybę iki 1991 m. sausio 1 d. patvirtinti priėmimo į Lietuvos Respublikos policiją ir priesaikos priėmimo tvarkos taisykles kaip sudėtinę Tarnybos policijoje statuto, atitinkančio SNO Generalinės Asamblėjos 1979 m. gruodžio 17 d. rezoliucija patvirtintą Teisėtvarkos apsaugos pareigūnų elgesio kodeksą, dalį. Lietuvos Respublikos milicijos darbuotojų priėmimą į Lietuvos Respublikos policiją pradėti nuo 1991 m. sausio 1 d., vadovaujantis Lietuvos Respublikos pilietybės ir valstybinės kalbos įstatymais ir vykdyti

[99] Policijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 2-2.

viešai.“[100] Taigi šiuo nutarimu buvo nustatyta, kaip asmenys tarnavę Lietuvos Respublikos milicijoje, bus priimti į Lietuvos Respublikos policiją.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1991 m. sausio 30 d. nutarimu Nr. 44 „Dėl laikinųjų priėmimo į tarnybą Lietuvos Respublikos policijoje ir atleidimo iš jos taisyklių bei policijos pareigūnų priesaikos priėmimo tvarkos“ patvirtino Laikinąsias priėmimo į tarnybą Lietuvos Respublikos policijoje ir atleidimo iš jos taisykles, Laikinąsias priėmimo į tarnybą Lietuvos Respublikos policijoje iš tarnybos vidaus reikalų organuose (milicijoje) taisykles ir Laikinąją Lietuvos Respublikos policijos pareigūnų priesaikos priėmimo tvarką.[101] Detaliau priėmimo tvarkos nenagrinėsime, kadangi vėliau ši tvarka buvo perkelta į Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statutą, patvirtintą Vyriausybės 1991 m. liepos 29 d. nutarimu Nr. 304 „Dėl Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto patvirtinimo“[102]. Tarnybos vidaus reikalų sistemoje statutas nustatė policijos ir kitų vidaus tarnybos pareigūnų priėmimą į tarnybą bei kitus papildomus reikalavimus, paskyrimą į pareigas ir pan. Pažymėtina, kad statute suformuluota bendra statutinio valstybės tarnautojo sąvoka, į atskiras grupes išskirti policininkai ir vidaus tarnybos pareigūnai. Pagal šį statutą, su asmenimis, priimtais į tarnybą, buvo sudaroma terminuota sutartis, todėl galima teigti, kad tuo metu statutinių valstybės tarnautojų karjeros galimybės nebuvo įtvirtintos, kadangi jie buvo priimami tik terminuotam laikui[103]. Pareigūnais tapdavo kuomet būdavo suteikiamas tarnybinis laipsnis.

Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statutas iš esmės atkartojo Policijos įstatyme įtvirtintą teisinį tarnybos reguliavimą. Kadangi teisinis reguliavimas, susijęs su darbo užmokesčiu ir socialinėmis garantijomis, vėliau iš esmės buvo nustatomas Vyriausybės nutarimais, galima daryti išvadą, kad per laikotarpį nuo Nepriklausomybės atkūrimo iki naujo Vidaus tarnybos statuto priėmimo 2003 metais, buvo statiškas, jokių didelių pokyčių neįgyvendinantis. Įstatymų leidėjas nusprendė sureguliuoti visas teises ir garantijas, suteikiamas statutiniams vidaus tarnybos pareigūnams, viename teisės akte, taip išvengiant dažnai keičiamo ir painaus teisinio reguliavimo poįstatyminiais teisės aktais. Be kita ko, priėmus 2002 metais naują Valstybės tarnybos įstatymo redakciją, iškilo dar didesnis poreikis patobulinti ir statutinės valstybės tarnybos teisinį reglamentavimą. (Šiuo metu vyksta atvirkščiai – priimtas naujas Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas „kviečiasi“ naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymą). Tuo metu reikėjo nustatyti vidaus tarnybos sistemos pareigūnų statusą, reglamentuoti

[100] 1990 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos nutarimas Nr. I-852 „Dėl Lietuvos Respublikos policijos įstatymo įsigaliojimo“. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 2-23.
[101] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. sausio 30 d. nutarimas Nr. 44 ,,Dėl laikinųjų priėmimo į tarnybą Lietuvos Respublikos policijoje ir atleidimo iš jos taisyklių bei policijos pareigūnų priesaikos priėmimo tvarkos“ Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3884&p_tr2=2, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27].
[102] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos 29 d. nutarimas Nr. 304 ,,Dėl Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 25-679.
[103]Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos 29 d. nutarimas Nr. 304 „Dėl Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 25-679.

priėmimą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą ir mokymąsi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, pareigūnų atsakomybę, paskatinimus, socialines ir kitas garantijas ir pan. Tokį poreikį lėmė tai, kad 1991 metais galiojantys teisės aktai, atkartojantys vienas kitą, turėjo būti tobulinami.

Lietuvos Respublikos Seimas 2003 m. balandžio 29 d. priėmė Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymą Nr. IX-1538, kuriuo buvo patvirtintas Vidaus tarnybos statutas.[104] Vidaus tarnybos statuto (toliau – VTS) 2 straipsnio 4 dalyje nustatyta bendra vidaus tarnybos sistemos pareigūno sąvoka, apimanti visus į jo reguliavimo sritį patenkančius vidaus reikalų įstaigų statutinius valstybės tarnautojus. VTS nustatė vidaus tarnybos principus, pareigūnų statusą, priėmimą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą ir mokymąsi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, pareigūnų atsakomybę, paskatinimus, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus ir pan. Darbo autorė detaliau apžvelgs šiuo metu VTS nustatytą atrankos modelį kitame skyrelyje.

Pirmojo, savarankiško, pakankamai gerai vertinamo Vidaus tarnybos statuto galiojimo laikas baigiasi 2016 m. sausio 1 d. Seimo valdybos 2012 m. gegužės 16 d. sprendimu Nr. SV-S-1593 „Dėl darbo grupės Vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo projektui tobulinti sudarymo“[105] Vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo projektui tobulinti buvo suformuota darbo grupė, kurios pagrindinis uždavinys buvo parengti tokį projektą, kuris pakeistų dabar esamą teisinį reglamentavimą, užtikrinantį pareigūnų teisėtus lūkesčius, atsižvelgiant į statutinių valstybės tarnautojų tarnybos, socialinių garantijų ir darbo apmokėjimo tobulinimo gaires, patvirtintas Seimo 2013 m. kovo 28 d. nutarimu Nr. XII-209 „Dėl Statutinių valstybės tarnautojų tarnybos, socialinių garantijų ir darbo apmokėjimo tobulinimo gairių patvirtinimo“[106].

Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto naujos redakcijos projektas[107] Nr. XIP-4701(3) 2015 m. sausio 30 d. Seimo teisės aktų projektų bazėje įregistruotas Teisės ir teisėtvarkos komiteto. Tai buvo projekto redakcija, parengta po ankstesnių projekto redakcijų (Nr. XIP-4701 ir Nr. XIP-4701(2)), apsvarstytų Seimo komitetuose.

113 Seimo narių balsų, buvo priimtas Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas (toliau – LR VTS), patvirtintas Lietuvos Respublikos 2015 m. birželio 25 d. įstatymo Nr. XII-1855 redakcija.

---

[104] Vidaus tarnybos statutas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 42-1927.

[105] Seimo valdybos 2012 m. gegužės 16 d. sprendimas Nr. SV-S-1593 „Dėl darbo grupės Vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo projektui tobulinti sudarymo“ . Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=457039, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27]

[106] Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. kovo 28 d. nutarimas Nr. XII-209 „Dėl Statutinių valstybės tarnautojų tarnybos, socialinių garantijų ir darbo apmokėjimo tobulinimo gairių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 36-1728.

[107] Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto naujos redakcijos projektas, Internetinė prieiga: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1007218, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27].

Kokios permainos laukia vidaus tarnybos pareigūnų? Pagal LR VTS pareigūnams numatomos didesnės socialinės garantijos bei atlyginimai, nustatyta nauja pareigūnų vertinimo tvarka, kuri susieta su darbo užmokesčiu. Dėl darbo apimties, darbo autorė išskirs tik kai kuriuos aspektus, turinčius sąsajos su nagrinėjamu priėmimo institutu.

1. LR VTS naujai suformuluota vidaus tarnybos sistemos pareigūno sąvoką. Pagal naują apibrėžimą, tai „statute nustatyta tvarka į pareigūno pareigas priimtas statutinis valstybės tarnautojas, atliekantis įstatymuose nustatytas pareigūno funkcijas, kuriomis užtikrinamas vidaus reikalų įstaigai įstatymuose nustatytų uždavinių ir funkcijų įgyvendinimas, turintis įstatymų suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus dėl sau nepavaldžių asmenų atžvilgiu ir (ar) vadovaujantis pareigūnams“[108]. Pareigūno statusas t.y., teisių ir pareigų visuma, apibrėžiama pagal skirtingoms vidaus reikalų įstaigoms pavestas funkcijas. Iš esmės, be bendrųjų teisių ir pareigų reglamentuojamos ir specifinės – būdingos tik tam tikrai įstaigai. LR VTS siekiama reglamentuoti bendruosius tarnybos vidaus tarnybos sistemoje teisinius santykius, o kiekvienos vidaus reikalų įstaigos pagrindinės funkcijos yra nustatytos tų įstaigų veiklos įstatymuose, kurie reglamentuoja pareigūnų veiklą, pavyzdžiui Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatyme, Policijos veiklos įstatyme ar pan.

2. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu nenumatyta vidaus reikalų įstaigų galimybė sumokėti už asmenų, nusiųstų studijuoti į aukštąsias mokyklas, mokslus, tam nėra skiriami valstybės biudžeto asignavimai, be to, aukštųjų mokyklų absolventai neprivalo įsidarbinti vidaus reikalų įstaigose, LR VTS 9 str. 5 d. nustatyta, kad pareigūnų profesinio rengimo kitose švietimo įstaigose poreikį nustatytų vidaus reikalų ministras[109]. Sprendimą dėl šių studijų finansavimo priims Vyriausybė, apskaičiuodama lėšas pagal patvirtintą vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigų profesinio mokymo lėšų skaičiavimo vienam mokiniui metodiką[110]. Pareigūnų profesinis rengimas kitose švietimo įstaigose bus finansuojamas iš Vidaus reikalų ministerijos arba iš vidaus reikalų įstaigų asignavimų, skirtų pareigūnų mokymui kitose švietimo įstaigose.

3. Koreguojama privaloma stojimo į vidaus tarnybos sutartis bei nustatoma, kad asmenys, kurie buvo nusiųsti mokytis į kitą švietimo įstaigą, baigę mokymąsi, privalo ištarnauti vidaus tarnyboje ne mažiau kaip 5 metus, o jeigu jis būtų pašalintas iš kitos švietimo įstaigos arba baigęs mokymąsi atsisakytų tarnauti vidaus tarnyboje, arba būtų atleistas iš vidaus tarnybos jo paties prašymu ar dėl jo kaltės anksčiau, taip pat esant tam tikroms aplinkybėms (asmuo buvo pripažintas kaltu už tyčinio nusikaltimo padarymą, nesvarbu, ar teistumas išnyko, ar yra panaikintas, arba kuris pripažintas kaltu už kitos nusikalstamos veikos padarymą ir nuo teismo

[108] Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto naujos redakcijos projektas, Internetinė prieiga: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1007218, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27].
[109] *Ibid.*
[110] *Ibid.*

nuosprendžio (nutarties) įsiteisėjimo dienos nepraėjo 5 metai, arba turi teistumą dėl padaryto nusikaltimo, asmuo buvo atleistas iš valstybės tarnybos už tarnybinį nusižengimą ir nuo šio atleidimo dienos nepraėjo 3 metai, asmuo, kuris anksčiau ėjo statutinio valstybės tarnautojo pareigas, dirbo teisėju, notaru, prokuroru, advokatu ar krašto apsaugos sistemoje ir buvo atleistas atitinkamai už pareigūno vardo pažeminimą, teisėjo vardą žeminantį poelgį, notarų profesinės etikos ir tarnybinius nusižengimus, prokuroro vardo pažeminimą, advokato profesinės etikos ir profesinės veiklos pažeidimus ar kario vardą žeminančius teisės pažeidimus ir kt.) nebūtų priimtas į vidaus tarnybą, jis privalėtų atlyginti vidaus reikalų centrinei įstaigai su jo mokymu susijusias išlaidas proporcingai ištarnautam vidaus tarnyboje laikui. Pagal dabartinį VTS reglamentavimą, atlyginti reikia visas mokymosi išlaidas.

Vidaus reikalų ministerijai iki 2015 m. gruodžio 31 d. reikia ne tik parengti net 58 naujus arba patikslinti galiojančius teisės aktų projektus, kurie detalizuos LR VTS nuostatas, bet ir tinkamai pasiruošti šių nuostatų įgyvendinimui. Rengiami nauji Vyriausybės nutarimai (atrankos į laisvas pareigas, perkėlimo tvarka, kadrų rezervo tvarka, rotacijos tvarka ir ect.)

Darbo autorės retorinis klausimas, ar vidaus tarnybos sistema yra jau pasirengusi diegti šiuolaikinius vadybos modelius, diegti į rezultatus orientuotą valdymo kultūrą, efektyviau naudoti išteklius, investuoti į žmones, jų kvalifikaciją, pritraukti juos ir išlaikyti geriausius?

Išvados.

1. Statutinis valstybės tarnautojas nuo karjeros valstybės tarnautojo skiriasi įgaliojimų pobūdžiu: turi viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldiems asmenims bei panaudoja prievartos priemones, vykdant bendrąsias pareigūno pareigas.

2. Vidaus tarnybos teisinis reglamentavimas šiek tiek stabilesnis bei aiškesnis, lyginant Vidaus tarnybos statuto ir Valstybės tarnybos įstatymo raidos genezę.

3.1. Statutinių valstybės tarnautojų atranka

Vidaus tarnybos pareigūnų atrankos ir karjeros teisiniai santykiai pasižymi tam tikra specifika, kadangi šiuo klausimu jiems nėra visa apimtimi taikomos Valstybės tarnybos įstatymo normos, reguliuojančios valstybės tarnautojų konkursų klausimus.

Pagal šiuo metu galiojantį Vidaus tarnybos statutą į tarnybą priėmimą į statutinę valstybės tarnybą reglamentuoja II skirsnio pirmas skyrius „Priėmimas į vidaus tarnybą“.

Visų pirma, statutiniam valstybės tarnautojui yra numatyti „aukštesni“ bendrieji reikalavimai, negu Valstybės tarnybos įstatyme, t.y. pretenduojantis į vidaus tarnybą asmuo turi būti Lietuvos Respublikos pilietis, nepriekaištingos reputacijos, mokėti lietuvių kalbą, turėti ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą, būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje, būti tokio bendro fizinio pasirengimo, kuris leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje, būti baigęs vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą ar kitą švietimo įstaigą arba vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursus. Gera sveikata, fizinis pasirengimas ir atitinkamai baigti mokslai (Policijos mokykla, Pasieniečių mokykla ir pan.) leidžia pretenduoti į statutinę valstybės tarnybą. Asmuo, pageidaujantis mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigoje ar vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursuose, o vėliau dirbti pareigūno pareigose, turi kreiptis į vidaus reikalų įstaigą dėl siuntimo į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą, o asmuo, pageidaujantis mokytis kitoje švietimo įstaigoje, – dėl siuntimo į kitą švietimo įstaigą. Gavęs atitinkamą baigimo dokumentą, atsižvelgiant į įgytą profesiją, vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos ar kitos švietimo įstaigos vadovo įsakymu asmuo siunčiamas į vidaus reikalų centrinę įstaigą, su kuria buvo sudaręs trišalę stojimo į vidaus tarnybą sutartį. Vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovas ar jo įgaliotas atitinkamos vidaus reikalų įstaigos vadovas, jei kiti įstatymai nenustato kitaip, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas po vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos vadovo įsakymo dėl kursanto siuntimo priėmimo privalo savo įsakymu paskirti asmenį į pareigas konkrečioje vidaus reikalų įstaigoje. Asmuo prisiekia iš karto po to, kai supažindinamas su įsakymu dėl jo priėmimo į vidaus tarnybą.[111] Pagal Vidaus tarnybos statuto 12 straipsnį, tik asmuo, paskirtas į pareigas ir prisiekęs, įgyja pareigūno statusą, jam išduodamas pareigūno tarnybinis pažymėjimas ir sudaroma pareigūno tarnybos byla. Priesaikos institutas yra labai svarbus statutinio tarnautojo statuso bruožas. Neprisiekęs asmuo nelaikomas pareigūnu ir negali tarnauti statutinėje įstaigoje.

Taigi priėmimas į statutinio valstybės tarnautojo pareigas nėra identiškas priėmimui į karjeros valstybės tarnautojo pareigas. Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad tai yra paprastesnis būdas, tačiau reikia nepamiršti, kad asmuo, po aukščiau minėtų mokslų priimamas į žemiausios grandies pareigūno pareigas. Toliau viskas priklauso nuo pareigūno, kaip jis stengsis įgyvendinti

[111] Vidaus tarnybos statutas, Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463801, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-28].

Vidaus tarnybos statute 3 str. 1 d. įtvirtiną pareigūnų karjeros principą[112]. O sunkumų jam bus, kadangi Vidaus tarnybos statutas nesuteikia jokių privilegijų, net jeigu jis ir labai gerai dirba.

Pagal Vidaus tarnybos statutą, atrankos į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas tvarką nustato vidaus reikalų ministras. Atrankos į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-334, kuriame numatyta, kad atrankai vykdyti atranką organizuojančios vidaus reikalų įstaigos vadovo įsakymu sudaroma komisija, kuri pokalbio metu vertina pretendento profesionalumą, tarnybinę veiklą, tinkamumą pretenduojamoms pareigoms, vidaus tarnybos trukmę einant konkrečias pareigas, turimą kvalifikaciją, būtiną naujoms pareigoms eiti, ir kitą informaciją, charakterizuojančią pretendentą[113]. Taigi, tvarkos aprašas nenumato jokių privilegijų ar pirmenybės teisės aukštesnes pareigas užimti pretendentams, tarnaujantiems toje vidaus reikalų įstaigoje, kurioje paskelbta atranka, nes atrankos metu vertinama ne tarnybos konkrečioje vidaus reikalų įstaigoje trukmė, bet vidaus tarnybos trukmė einant konkrečias pareigas. Įstatymų leidėjas nenustatė ribojimų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams dalyvauti atrankose į kitas vidaus reikalų įstaigas, nes jų nustatymas apribotų pareigūnų galimybę siekti karjeros kitoje vidaus reikalų įstaigoje. Taigi atsiranda problema pareigūnui siekti karjeros toje įstaigoje, kurioje jis dirba. Tuo tarpu žymiai palankesnes karjeros sąlygas numato Valstybės tarnybos įstatymo 22 str. 7 d. 2 p., kur nustatyta, kad valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos įvertinimas ,,labai gerai“ sudaro prielaidas tokį karjeros valstybės tarnautoją skirti į aukštesnes pareigas. Tuo tarpu net ir vidaus tarnybos pareigūnų atestacija kas 4 metus nesuteikia galimybės, atlikus pareigūno atestavimą, jį paaukštinti pareigose pagal atestacijos rezultatus. Taigi, Valstybės tarnybos įstatyme nustatytas tarnybinės veiklos vertinimas leidžia efektyviau siekti karjeros, tačiau konkurso į valstybės tarnybą reglamentuotas procesas sudėtingesnis.

Vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovus ir jų pavaduotojus į pareigas skiria ir iš jų atleidžia vidaus reikalų ministras, jei kiti įstatymai nenustato kitaip. Pagal naują Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutą vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovus penkeriems metams į pareigas skiria ir iš jų atleidžia Vyriausybė vidaus reikalų ministro teikimu, jeigu kituose šių įstaigų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nenustatyta kitaip. Vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovai šias pareigas galės eiti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės.

Išvados.

1 Asmuo, norėdamas tapti statutiniu valstybės tarnautoju, privalo atitikti bendruosius reikalavimus, numatytus VTS. Konkurse, kuris taikomas karjeros valstybės tarnautojams, dalyvauti jam nereikia.

[112] Vidaus tarnybos statutas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 42-1927 .
[113] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1V-334 „Dėl Atrankos į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 110-4197.

2. Karjeros galimybės atžvilgiu administracinis teisinis reglamentavimas yra tobulesnis Valstybės tarnybos įstatyme, nei Vidaus tarnybos statute.

3.2. Naujojo modelio perspektyva, keičiant statutines valstybės tarnautojų pareigybes į karjeros valstybės tarnautojų pareigybes

Klausimas, kokios pareigybės turėtų būti statutinėje įstaigoje buvo eskaluojamas jau seniai, tačiau nei viena politinė valdžia nesiryžo priimti radikalių sprendimų. Valstybės kontrolė valstybinių auditu metu visuomet pasisakydavo, kad kiekvienoje vidaus reikalų įstaigoje yra pareigybių, kurios nevyko funkcijų, susijusių su vidaus tarnybos ypatumais, t. y. turėtų būti svarstyta ar pagrįstai pareigybės paskirtos pareigūnų pareigybėms. „Pareigybių priskyrimo statutinėms pagrįstumo problemos yra žinomos jau nuo 2000 metų. Ne kartą valstybinių auditų metu šias problemas akcentavo ir Valstybės kontrolė. „Pareigūno statuso turėjimas suteikia asmenims teisę į socialines garantijas, materialinį aprūpinimą, kompensacijas ir kitas išmokas, todėl valstybei išlaikyti pareigūną kainuoja brangiau nei karjeros valstybės tarnautoją ar kitą darbuotoją. Siekiant taupiai naudoti valstybės biudžeto lėšas, turėtų būti vertinama, ar pagrįstai pareigybės priskirtos pareigūnų pareigybėms."[114] Kiekvienoje vidaus reikalų įstaigoje yra pareigūnų pareigybių, kurių aprašymuose nurodytos funkcijos nėra susijusios su vidaus tarnybos ypatumais ir joms vykdyti nebūtini viešojo administravimo įgaliojimai nepavaldiems asmenims. Tai rodo, kad kai kurios pareigybės ne visada pagrįstai priskiriamos pareigūnų pareigybėms.

Lūžis įvyko 2015 m. birželio 25 d., kuomet buvo priimtas Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas. LR VTS 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje sudaroma vidaus reikalų įstaigų statutinių valstybės tarnautojų pareigybių vertinimo komisija, kuri iki 2015 m. rugsėjo 1 d. peržiūri vidaus reikalų įstaigų statutinių valstybės tarnautojų pareigybių sąrašus, įvertina šių pareigybių atitiktį Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute nustatytai vidaus tarnybos sistemos pareigūno sąvokai, sudaro šios sąvokos neatitinkančių pareigybių sąrašus ir pateikia juos vidaus reikalų ministrui. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras 2015 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. 1V-680 „Dėl Vidaus reikalų įstaigų statutinių valstybės tarnautojų pareigybių, neatitinkančių 2016 m. sausio 1 d. įsigaliosiančiame Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute nustatytos vidaus tarnybos sistemos pareigūno sąvokos, sąrašo patvirtinimo“ patvirtino pareigybių sąrašą. Sąraše yra numatytas įpareigojimas centrinių įstaigų vadovams panaikinti 400 statutinių valstybės tarnautojų pareigybių iki 2015 m. gruodžio 31 d. Pagal LR VTS 3 straipsnio 2 punktą naikinant pareigūno sąvokos neatitinkančią pareigybę, pareigūnas gali būti jo rašytiniu sutikimu perkeltas į

[114] Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitos: 2006-11-13 „Kalėjimų departamento veikla“ Nr. 2040-10P-25, 2009-12-30 „Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla“ Nr. VA-P-40-2-27, p 57. Internetinė prieiga: https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=2301, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27].

laisvas lygiavertes pareigūno pareigas arba jo prašymu į žemesnes pareigūno pareigas ar įsteigtas naujas karjeros valstybės tarnautojo pareigas toje pačioje ar, vidaus reikalų įstaigų vadovams suderinus, kitoje vidaus reikalų įstaigoje, jei jos yra tos pačios ar žemesnės kategorijos kaip naikinama pareigybė.

Naikinant pareigūno sąvokos neatitinkančią pareigūno pareigybę, jas einantis pareigūnas galės būti:

- jo rašytiniu sutikimu perkeltas į laisvas lygiavertes pareigūno pareigas toje pačioje ar kitoje vidaus reikalų įstaigoje;
- jo prašymu perkeltas į žemesnes pareigūno pareigas toje pačioje ar kitoje vidaus reikalų įstaigoje;
- jo rašytiniu sutikimu perkeltas į esančias ar įsteigtas naujas karjeros valstybės tarnautojo pareigas toje pačioje ar kitoje vidaus reikalų įstaigoje, jei jos yra tos pačios ar žemesnės kategorijos kaip naikinama pareigybė;
- jei vietoj naikinamos pareigybės bus steigiama karjeros valstybės tarnautojo pareigybė, kuriai priskiriamos to paties pobūdžio kaip ir naikinamos pareigybės funkcijos, pareigūno sąvokos neatitinkančias pareigas ėjusiam asmeniui turės būti siūloma eiti šias karjeros valstybės tarnautojo pareigas ir, jeigu jis sutinka, jis bus perkeltas į šias įsteigtas naujas karjeros valstybės tarnautojo pareigas;
- visais atvejais, pareigūnas į karjeros valstybės tarnautojo pareigas galės būti perkeliamas tik jei atitiks karjeros valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme nustatytus specialiuosius reikalavimus;
- perkeliamam į karjeros valstybės tarnautojo pareigas pareigūnui bus suteikiama kvalifikacinė klasė, atitinkanti turėtą kvalifikacinę kategoriją.

Taigi, valstybės tarnyba nuo 2016 m. sausio 1 d. pasipildys naujais karjeros valstybės tarnautojais.

Kyla daug klausimų dėl teisinio reglamentavimo. Kodėl naujasis LR VTS nenumatė atskiros procedūros tiems statutiniams valstybės tarnautojams, kurių pareigybės naikinamos bei kuriems liko tarnauti iki teisės gauti pareigūnų pensiją 2-4 ar 5-9 metai? Svarstyti galima tik apie Vidaus reikalų ministerijos kadrų rezervą, į kurį įtraukiami pareigūnai, kuriems iki pensijos liko 5 metai. Į tokį rezervą įtraukti pareigūnai turi statutinio valstybės tarnautojo statusą, tačiau atlieka karjeros valstybės tarnautojo funkcijas. Darbo autorės nuomone, naujajame LR VTS turėjo būti įtraukta nuostata, kad *„statutiniams valstybės tarnautojams, kurių pareigybė naikinama, kaip pareigūno sąvokos neatitinkanti pareigybę, ir kuriems tarnauti iki pareigūno pensijos gavimo liko 5 metai, privalo būti įtraukti į vidaus reikalų ministerijos kadrų rezervą“*.

Tuomet iš dalies būtų galima teigti, kad įstatymo leidėjas stengėsi užtikrinti pareigūnų teisėtus lūkesčius.

Antras momentas, kad visgi „išstatutinimas“ neturėjo būti politinis aspektas. „Ištatutinimas“ turėtų vykti palaipsniui, būti skaidrus ir aiškus. Vidaus reikalų sistemoje toks modelis buvo bandomas diegti, tačiau jo niekas nesilaikė, dėl ko „susikaupė“ beveik pusė tūkstančio statutinių valstybės tarnautojų, kurie vykdo administracinį darbą finansų, personalo ar teisės padaliniuose.

Darbo autorės nuomone, keičiant statutinių valstybės tarnautojų statusą buvo būtina numatyti tokį mechanizmą, kuris maksimaliai apsaugotų statutinių valstybės tarnautojų lūkesčius. Tuo tarpu abejotina ar naujajame Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute tai įvertinta visapusiškai. Ateitis parodys, tačiau iš „ištatutinamų“ pareigūnų neabejotinai kuris nors formuos teismų praktiką šiuo klausimu. Ypatingai kilus diskusijai, ar priklauso „išstatutintiems“ pareigūnams pareigūnų pensija ar ne? Atsižvelgta į teisėtus lūkesčius ar ne? Juk tuos „pasmerktuosius“ priėmė į pirminės grandies pareigūnus ir dauguma karjerą pradėjo atėję dirbti iš pirminės grandies, į juos valstybė investavo – kėlė kvalifikaciją, mokė dirbti ir pan., o po 15 metų kažkodėl jie tapo nebereikalingais, ir jiems bus siūloma grįžti į kovinius padalinius. Darbo autorės nuomone, socialiai teisingas „išstatutinimo“ modelis būtų, tik tuo atveju, kuomet pareigūnas turi stažą pensijai gauti, tuomet jo pareigybės statutas galėtų būti keičiamas.

Darbo autorė atliko 10 statutinių valstybės tarnautojų interviu. Klausimai buvo (Žr. 3 priedą) susiję su neskaidrių konkursų/atrankų organizavimo bei išstatutinimo problematika. Interviu metu apklausti 1 viršininkas, 5 vyriausieji specialistai, 2 vyresnieji specialistai bei 2 specialistai. Iš jų buvo 6 moterys ir 4 vyrai; 8 su aukštuoju išsilavinimu ir 2 su aukštesniuoju teisiniu, amžiaus vidurkis 43 metai 6 mėn., darbo stažo valstybės tarnyboje vidurkis 22 m. 6 mėn., stažo pareigūno pensijai gauti vidurkis 20 metų 9 mėn. Visi apklausti į valstybės tarnybą priimti į pareigas be konkurso.

Duomenų analizė parodė, kad 90 proc. respondentų patenkinti dabartiniu priėmimo į valstybės tarnybą teisiniu reguliavimu bei nėra susidūrę su neskaidriu konkursų/atrankų organizavimu, tačiau yra girdėję apie tai. Iš respondentų pasisakymų matyti, kad sąlygas neskaidriems konkursams/atrankoms vykti vidaus reikalų įstaigose sudaro ne teisinis reglamentavimas, o nepotizmas, vertinimo komisijoje kompetentingų žmonių, kurie galėtų objektyviai vertinti, nebuvimas, atrankos formalumas, komisijos narių subjektyvumas, šališkumas, motyvacijos stoka bei priklausomumas nuo aukščiau stovinčių pareigūnų nuomonės.

Paklausti apie išstatutinimą, tik vienas pareigūnas (skyriaus viršininkas) pasisakė pritariantis tobulam išstatutinimo mechanizmui. Likusieji, kurių dauguma (60 proc.), nors ir mano, kad statutinėje įstaigoje pareigybės turėtų būti diferencijuotos bei dirbtų ne tik statutiniai valstybės tarnautojai, tačiau gana emociškai pasisako prieš išstatutinimo mechanizmą, iškeldami

versijas, kad tai galimai sąmoningas įstatymo rengėjų noras iš sistemos išvaikyti vyresnio amžiaus pareigūnus bei priimti jaunus, kurie yra „pigesni“ sistemai, paklusnesni vadovybei ir pan. Šių pareigūnų nuomonės kategoriškos. Tie, kurie neturi pensijai gauti nustatyto amžiaus ir yra išstatutinami, yra nusivylę vadovais, visa vidaus reikalų sistema, o tie, kurie turi „pensiją“ džiaugiasi ir laukia dviejų atlyginimų.

Išvados ir pasiūlymai:

1. 90 proc. respondentų, dirbančių vidaus reikalų įstaigose, patenkinti dabartiniu priėmimo į valstybės tarnybą teisiniu reguliavimu bei mano, kad pagrindines sąlygas neskaidriems konkursams/atrankoms vykti sudaro komisijos narių neprofesionalumas, nekompetentingumas bei subjektyvumas.

2. Nėra tobulas išstatutinimo modelis sukurtas Vidaus tarnybos statute, įsigaliosiančiame nuo 2016 m. sausio 1 d., ir šis reglamentavimas pažeidžia kai kurių pareigūnų teisėtus lūkesčius.

3. Jeigu jau įstatymų leidėjas nusprendė, kad vidaus reikalų sistemoje yra dalis pareigybių, nevykdančių statutinio valstybės tarnautojo funkcijų, ir jos turi būti pakeičiamos atitinkamai į karjeros valstybės tarnautojų, tuomet turėjo būti sukurti „saugikliai“, apsaugantys pareigūnų teisėtus lūkesčius.

3.1. Į LR VTS turėjo būti įtraukta nuostata, kad „statutiniai valstybės tarnautojai, kurių pareigybė naikinama, kaip pareigūno sąvokos neatitinkanti pareigybė, ir kuriems tarnauti iki pareigūno pensijos gavimo liko 5 metai privalo būti įtraukti į vidaus reikalų ministerijos kadrų rezervą“.

Alternatyva:

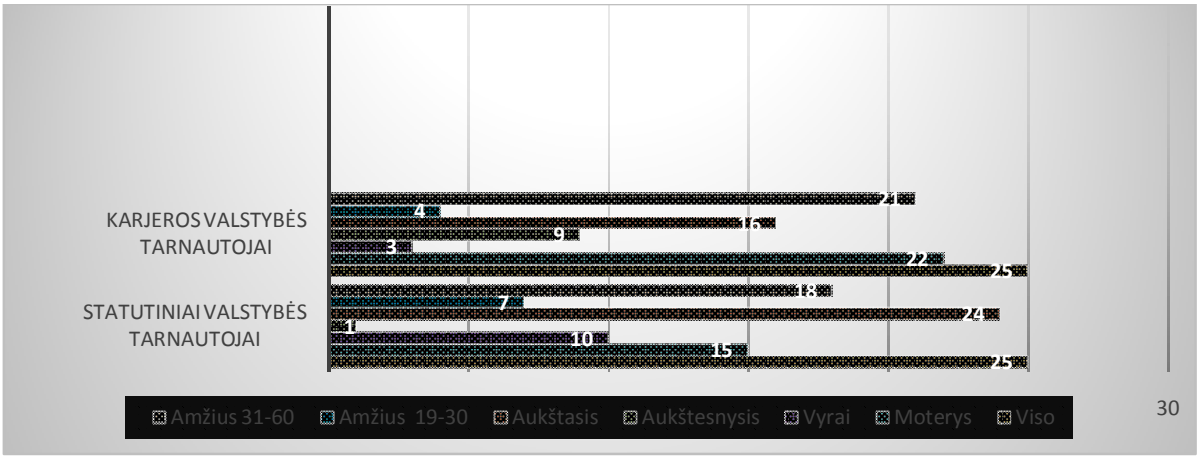
„statutiniai valstybės tarnautojai, kurių pareigybė turi būti naikinama, kaip pareigūno sąvokos neatitinkanti pareigybė, ir kurie neturi dar stažo pensijai gauti, statutinė valstybės tarnautojo pareigybė naikinama pareigūnui ištarnavus nustatytą laiką pareigūno pensijai gauti.“

Apibendrinant, galima konstatuoti, kad vidaus tarnyboje nėra tobulas išstatutinimo modelis, sukurtas naujame LR VTS, ir šis reglamentavimas pažeidžia kai kurių pareigūnų teisėtus lūkesčius, o administracinis teisinis priėmimo į valstybės tarnybą institutas reguliuojamas pakankamai sklandžiai, tačiau komisijos narių atranka ir kompetencija sudaro prielaidas neskaidriems konkursams vykti bei mažina valstybės tarnybos efektyvumą. ***Šie teiginiai patvirtina darbo pradžioje suformuluotus ginamuosius teiginius.***

4. EMPIRINIS TYRIMAS

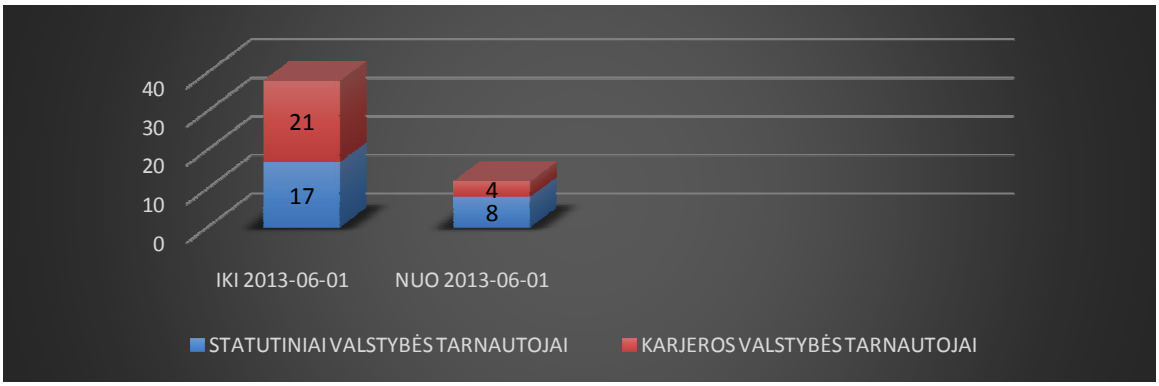
Darbo autorė, kad įvertinti priėmimo į valstybės tarnybą administracinio teisinio reglamentavimo spragas, atliko 50 respondentų apklausą. Apklausoje dalyvavo dirbantys valstybės tarnautojai: statutiniai valstybės tarnautojai (toliau – SVT) ir karjeros valstybės tarnautojai (toliau – KVT) t. y. 25 SVT ir 25 KVT, iš jų 3 KVT - personalo darbuotojai, iš jų 37 moterys ir 13 vyrai. Respondentų amžius nuo 31 metų (78 proc. respondentų 31 – 60 m. amžiaus grupės). Apklausoje dalyvavo 40 respondentų su aukštuoju universitetiniu išsilavinimu, tai sudaro 80 proc. visų anketą pildžiusių valstybės tarnautojų. (Žr. 1 diagramą) Taigi, darbo autorės empirinio tyrimo rezultatus suformulavo šiuo metu dirbančios valstybės tarnyboje vidutinio amžiaus moterys (74 proc.) su aukštuoju išsilavinimu, todėl darytina išvada, kad šiuo metu valstybės tarnyba, amžiaus prasme, neatsinaujinama. Jaunų žmonių, iškart po aukštųjų mokyklų baigimo, skaičius labai mažas (11 respondentų).

1 diagrama. Dalyvavusių apklausoje respondentų asmeninė charakteristika.

Darbo autorei buvo svarbu žinoti respondentų patirtį, dalyvaujant konkursuose nuo 2013 m. birželio 1 d., kada buvo įvestas bendrųjų gebėjimų testo laikymas, tačiau tiek SVT (viso -17), tiek KVT (viso – 21) konkurse į valstybės tarnybą dalyvavo iki 2013 m. birželio 1 d. t. y. 76 proc., ir nelaikė bendrųjų gebėjimų testo (Žr. 2 diagramą).

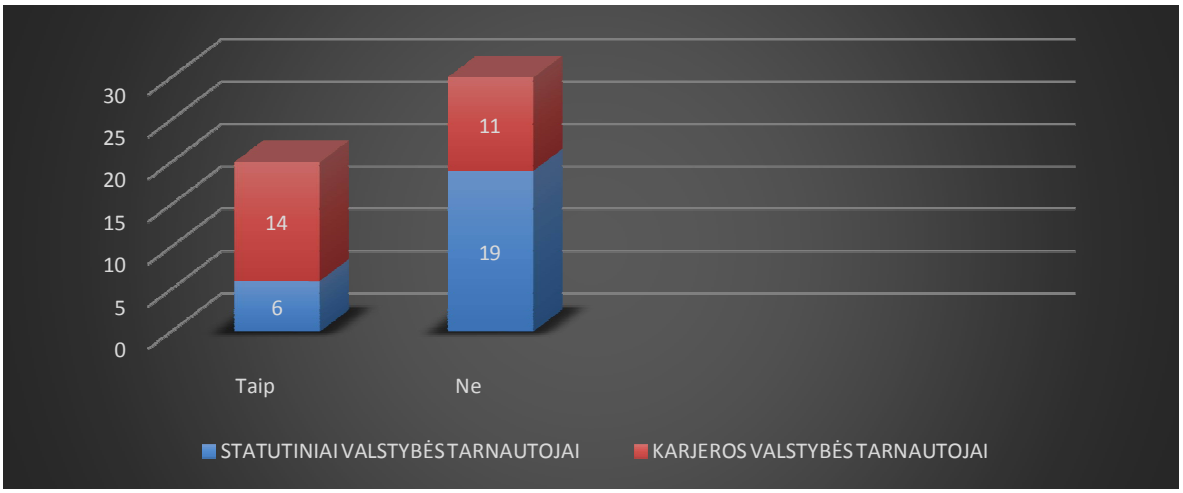
2 diagrama. Laikotarpis, kada respondentai dalyvavo konkursuose į valstybės tarnybą.

Tačiau respondentai pakankamai aktyviai dalyvavo atrankose ir konkursuose valstybės tarnyboje, 54 proc. dalyvavo vieną kartą, likusieji, 46 proc., nuo 1 iki 5 kartų. Iš jų 16 (32 proc.) KVT dalyvavo 1 kartą, o 14 (28 proc.) SVT iki 5 kartų. Darytina išvada, kad STV karjerą įgyvendina aktyviau, dalyvauja konkursuose aktyviau, yra drąsesni iššūkiams bei nebijo įgyvendinti karjeros principo.

Atsakydami respondentai ar teisės aktuose įtvirtintos konkursų (atrankų) organizavimo taisyklės atitinka praktikoje vykdomus konkursus (atrankas) dauguma, net 54 proc., atsakė, kad atitinka. Iš 54 proc., apie tai kad konkursai vykdomi pagal teisės aktus, dauguma teigiamai pasisakiusių yra KVT, net 36 proc., o tai, kad teisės aktuose įtvirtintos konkursų (atrankų) organizavimo taisyklės neatitinka praktikoje vykdomus konkursus (atrankas) pasisakė 14 SVT, tai sudaro 28 proc. Darytina išvada, kad konkursai vykdomi pagal teisės aktus. Panaši nuomonė ir dėl konkursų (atrankų) skaidrumo, tačiau teigiamą KVT nuomonę nusveria SVT, kurie (38 proc.) teigia, kad šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo tvarka į valstybės tarnybą yra neoptimali ir neatitinka deklaruojamos skaidrios atrankos į valstybės tarnybą politikos (Žr. 3 diagramą).

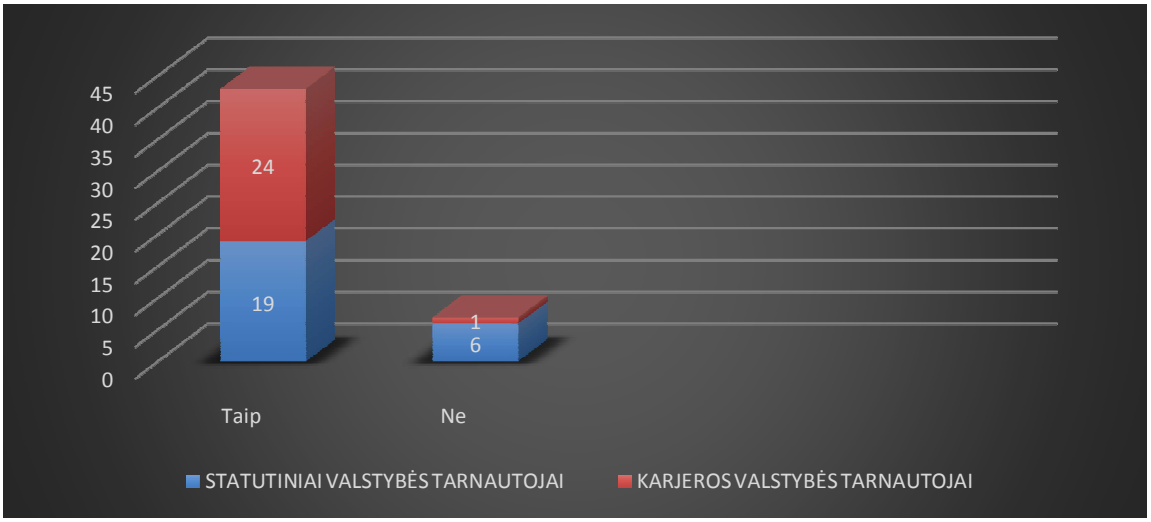
3 diagrama. Šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo tvarka į valstybės tarnybą yra optimali ir atitinka deklaruojamą skaidrią atrankos į valstybės tarnybą politiką.

Ar konkursas (atranka) į valstybės tarnybą vyko tiksliai pagal procedūras nustatytas teisės aktuose? 96 proc. iš visų KVT respondentų atsakė, kad jie dalyvavo konkursuose, kurie buvo vykdomi tiksliai pagal procedūras, nustatytas teisės aktuose. Taip pat ir SVT, 76 proc. nuo visų SVT respondentų atsakė teigiamai. Darytina džiuginanti išvada, kad nežiūrint į tai, kad SVT respondentai pasisako, kad šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo tvarka į valstybės tarnybą yra neoptimali ir neatitinka deklaruojamos skaidrios atrankos į valstybės tarnybą politikos, tačiau visi, tiek SVT, tiek KVT dalyvavo konkursuose, kurie vyko tiksliai

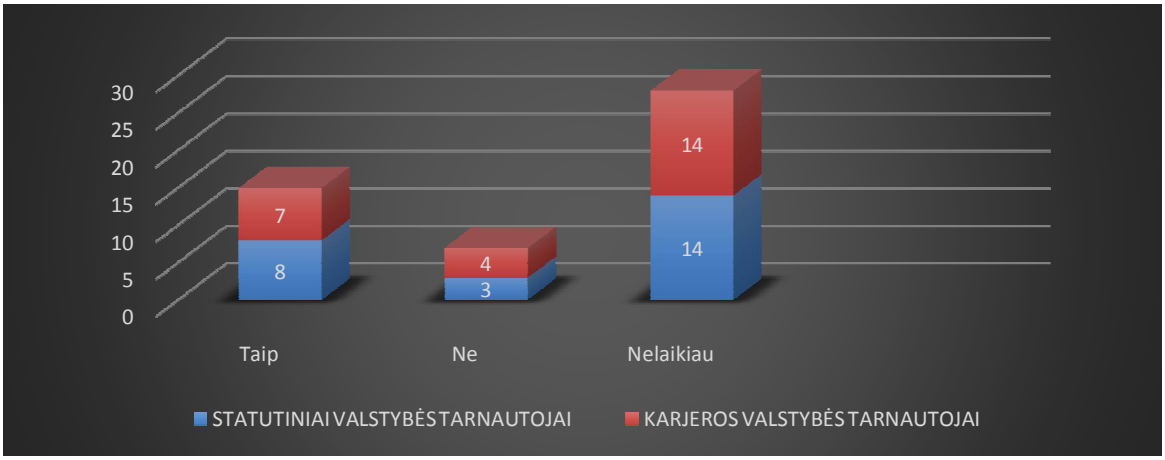
pagal nustatytas teisės aktuose procedūras (86 proc.). Šis rodiklis lemia tai, kad konkursų procedūros teisės aktuose nustatytos aiškios ir jos vykdomos.

4 diagrama. Ar konkursas (atranka) į valstybės tarnybą vyko tiksliai pagal procedūras nustatytas teisės aktuose?

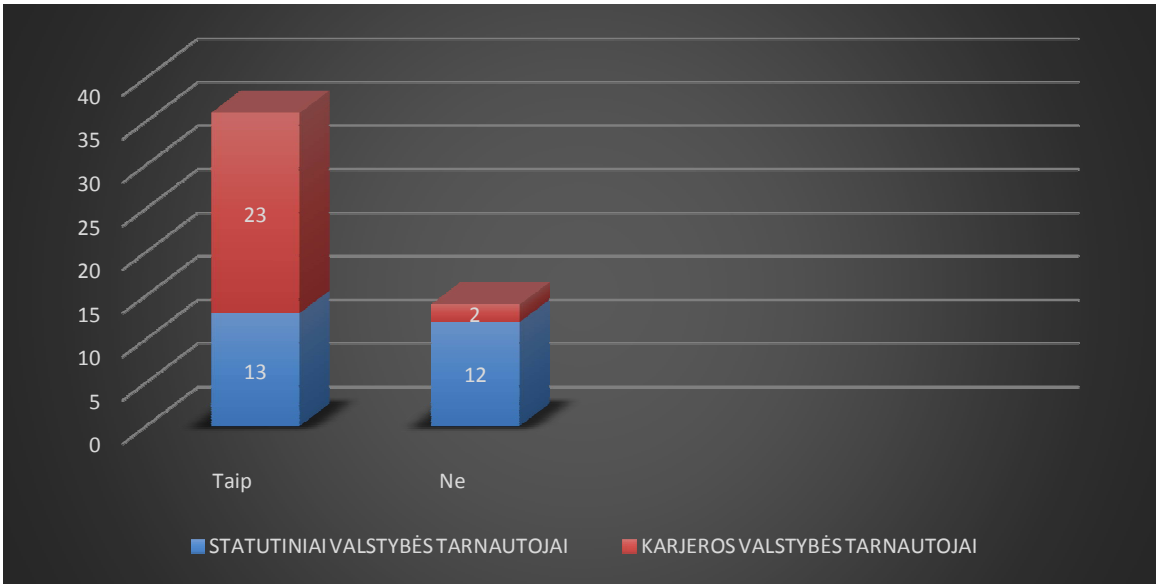

Bendrųjų gebėjimų testas buvo naudingas 30 proc. respondentų. Likusioji respondentų dalis jį traktuoja kaip nenaudingą (14 proc.), 56 proc. nelaikė, dėl ko nuomonės neturi (Žr. 5 diagramą).

5 diagrama. Ar bendrųjų gebėjimų testas buvo naudingas visame Jūsų atrankos į valstybės tarnybą procese?

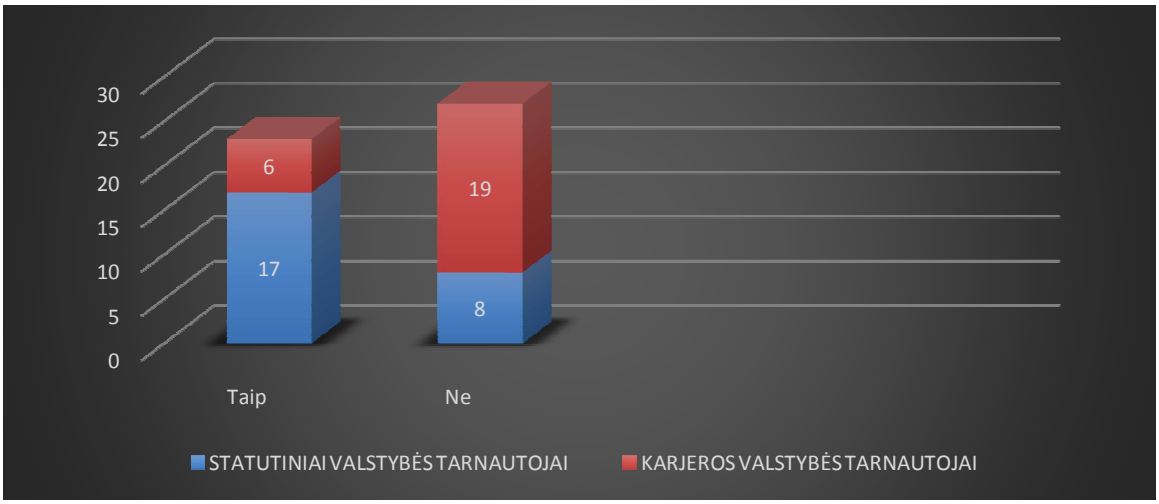

Konkursų ir atrankų komisijos narių kompetencija suabejojo 72 proc. respondentų, iš jų 46 proc. KVT. SVT nuomonę tik vieno respondento persvara, pakrypo visgi komisijos narių kompetencijos nenaudai (Žr. 6 diagramą). Labiausia komisijos nariais nepasitiki KVT.

6 diagrama. Ar konkursuose (atrankose), kuriuose dalyvavote, į valstybės tarnybą komisijos nariai kompetentingai vykdė savo funkcijas?

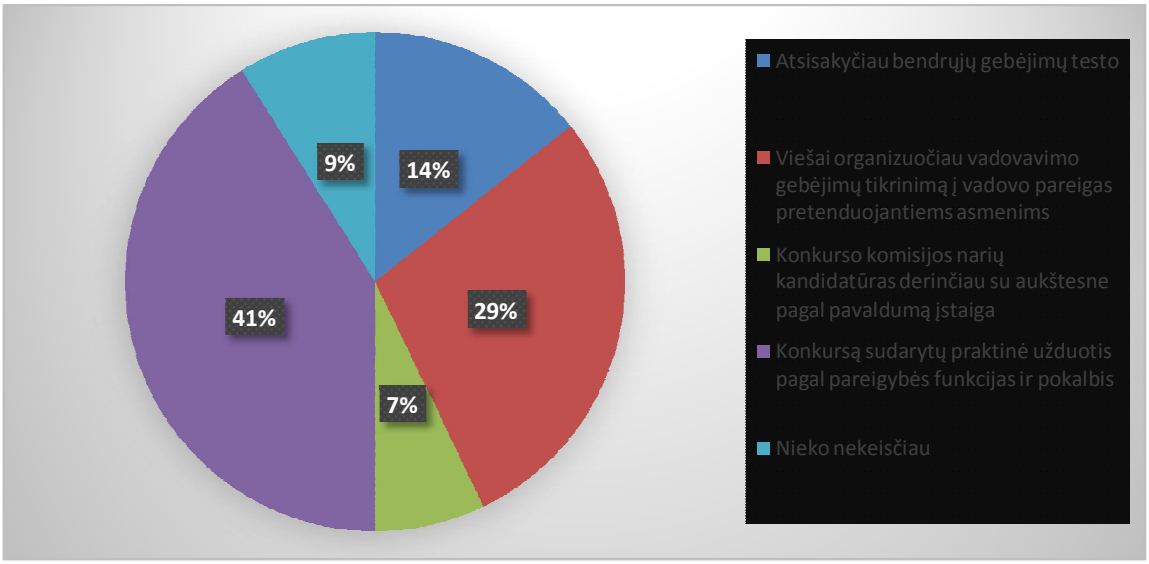

Su neskaidriu konkurso (atrankos) organizavimu ir vykdymu susidūrė 46 proc., iš jų šią nuomonę konstatuoja SVT – 34 proc., o 38 proc. KVT pasisakė, kad nėra susidūrę su neskaidriais konkursais. Darytina išvada, kad statutiniai valstybės tarnautojai yra galimai įtaresni, mažiau pasitikintys savo vadovais, nes SVT respondentai pasisakė, kad ir komisijos nariais suabejojo – 26 proc., ir susidūrė su neskaidriomis atrankomis – 34 proc., tuo tarpu KVT konkursų organizavimą vertina optimistiškiau. Su galimai neskaidriais konkursais susidūrė 24 proc. KVT respondentų (Žr. 7 diagramą).

7 diagrama. Ar teko susidurti su neskaidriu konkurso (atrankos) organizavimu ir vykdymu?

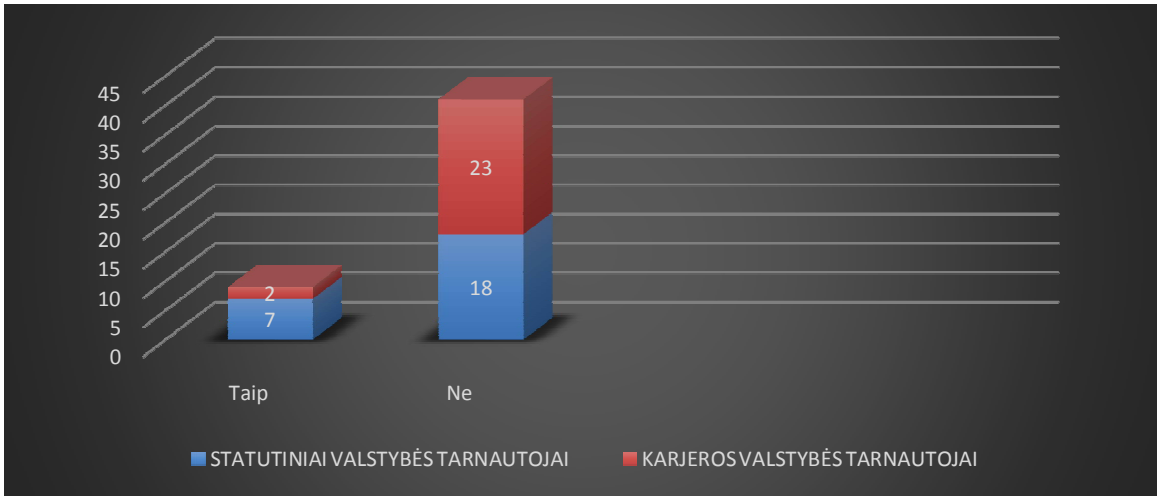
8 diagrama. Kuriuos priėmimo į valstybės tarnybą procesus tobulintumėte?

Kaip matome 8 diagramoje 41 proc. respondentų pasisako už tai, kad konkursą į valstybės tarnybą sudarytų praktinė užduotis pagal pareigybės funkcijas ir pokalbis, kuriame dalyvautų ir profesinės sąjungos atstovas. Už tai pasisakė 74 proc., kad konkursų komisijos vienas iš narių būtų profesinės sąjungos atstovas pasisakė dauguma tiek SVT (34 proc.) tiek KTV (40 proc.). Darbo autorės nuomone, šis rezultatas rodo, kad profesinės sąjungos valstybės tarnyboje kelia pasitikėjimą, autoritetą ir yra atsvara konfliktuose su darbdaviu, todėl tarnautojai ir nori, kad profesinių sąjungų atstovai dalyvautų konkursuose bei atrankose, nes jais pasitiki.

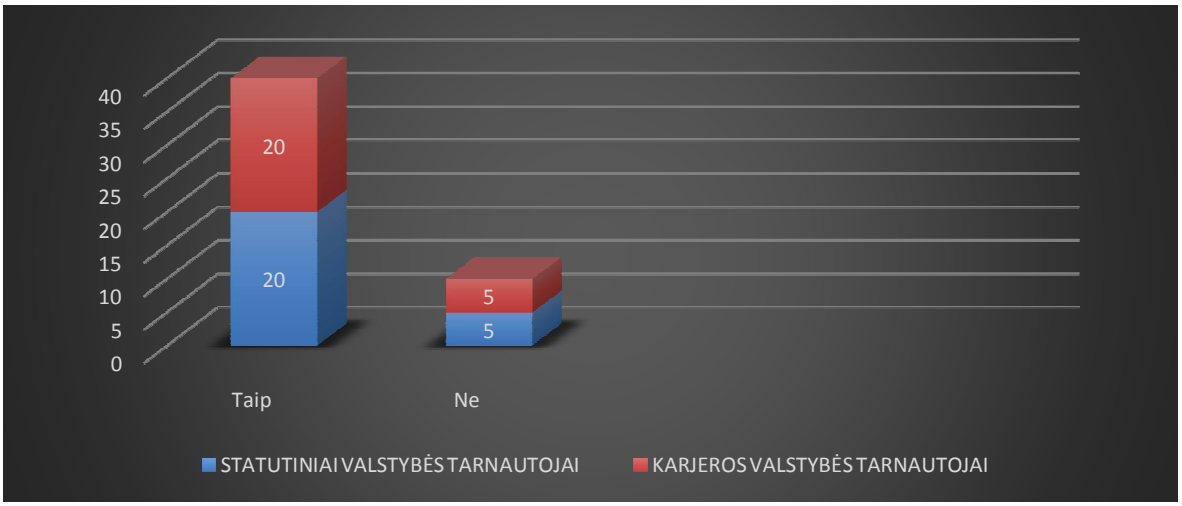
Pažymėtina, kad respondentai nelinkę perduoti konkursų į valstybės tarnybą organizavimo privačioms įmonėms. Prieš pasisako 82 proc. (Žr. 9 diagramą).

9 diagrama. Ar sutiktumėte konkursų į valstybės tarnybą organizavimą perduoti privačiai įmonei?

Džiugu, kad 80 proc. respondentų sutinka su nuomone, kad skaidri, objektyvi ir paprastesnė atranka į valstybės tarnybą pritrauktų geresnių specialistų į valstybės tarnybą. Tačiau yra ir abejojančių po lygiai: SVT ir KVT – po 10 proc.

10 diagrama. Ar sutinkate su nuomone, kad skaidri, objektyvi ir paprastesnė atranka į valstybės tarnybą pritrauktų geresnių specialistų į valstybės tarnybą?

Darbo autorės nuomone, empirinis tyrimas nors ir neryškiomis spalvomis, tačiau išskiria šiuos aspektus:

- SVT dalyvauja dažniau atrankose, negu KVT, labiau abejoja atrankų skaidrumu, teigia, kad teisės aktuose įtvirtintos atrankų organizavimo taisyklės praktikoje nevykdomos, bendrųjų gebėjimų testas nereikalingas, turi abejonių dėl komisijos narių profesionalumo, bei pasisako už profesinių sąjungų atstovų dalyvavimą konkursuose.
- KVT yra mažiau kategoriški, nelinkę dažnai dalyvauti konkursuose, retai susiduria su neskaidriais konkursais, konstatuoja, kad teisės aktuose nustatytos procedūros yra vykdomos, bei teigia, kad šiuo metu galiojanti atrankos sistema yra optimali ir atitinka deklaruojamą skaidrią atrankos į valstybės tarnybą politiką. Tačiau KVT taip pat abejoja komisijos narių profesionalumu ir pasisako už profesinių sąjungų atstovų dalyvavimą konkursuose.
- Tiek SVT, tiek KVT, nelinkę perduoti konkursų (atrankų) į valstybės tarnybą organizavimą ir vykdymą privačioms įmonėms.

Išvados.

1. *Darbo autorės parengtos anketos rezultatus suformulavo šiuo metu dirbančios valstybės tarnyboje vidutinio amžiaus (78 proc.) moterys (74 proc.) su aukštuoju išsilavinimu (80 proc.), todėl darytina išvada, kad šiuo metu valstybės tarnyba amžiaus prasme, neatsinaujinama. Jaunų žmonių, iškart po aukštųjų mokyklų baigimo, skaičius labai mažas, todėl darytina prielaida, kad tai gali būti susiję su pareigybių, kur nebuvo reikalaujama darbo patirties, skaičiaus mažėjimu. Šią prielaidą pagrindžia ir S. Pivoro straipsnyje „Konkursinės atrankos į Lietuvos valstybės tarnybą tobulinimas gero valdymo iššukių perspektyvoje“ pateikti tyrimo duomenys[115].*
2. *Bendrųjų gebėjimų testas buvo naudingas 30 proc. respondentų.*
3. *54 proc. respondentų konkursuose dalyvavo tik vieną kartą. SVT 28 proc. dalyvavo atrankose iki penkių kartų.*
4. *Nežiūrint į tai, kad respondentai pasisako, kad šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo į valstybės tarnybą tvarka yra neoptimali ir neatitinka deklaruojamos skaidrios atrankos į valstybės tarnybą politikos (visi sudaro 60 proc.), tačiau dalyvavo konkursuose, kurie vyko tiksliai pagal nustatytas teisės aktuose procedūras (visi sudaro 86 proc.).*
5. *Komisijos narių kompetencija suabejojo 72 proc. respondentų, iš jų 46 proc. KVT.*
6. *Su neskaidriu konkurso (atrankos) organizavimu ir vykdymu susidūrė 46 proc. respondentų.*
7. *41 proc. respondentų pasisako už tai, kad konkursą į valstybės tarnybą sudarytų praktinė užduotis pagal pareigybės funkcijas ir pokalbis, kuriame dalyvautų ir profesinės sąjungos atstovas.*
8. *Respondentai nelinkę perduoti konkursų į valstybės tarnybą organizavimo privačioms įmonėms. Prieš pasisako 82 proc.*
9. *80 proc. respondentų sutinka su nuomone, kad skaidri, objektyvi ir paprastesnė atranka į valstybės tarnybą pritrauktų geresnių specialistų į valstybės tarnybą.*

[115] Pivoras, S. *supra* note 87, p. 478.

IŠVADOS

Apibendrinus atliktą tyrimą, galima konstatuoti, kad ginamieji teiginiai, suformuluoti darbo pradžioje, pasitvirtino tiek teoriniu aspektu, tiek atlikto tyrimo (respondentų interviu bei apklausa) išvadomis:

1. Administracinis teisinis priėmimo į valstybės tarnybą institutas reguliuojamas pakankamai sklandžiai. Valstybės tarnybos įstatymo 2013 m. birželio 1 d. pokyčius, susijusius su iš dalies centralizuotos valstybės tarnautojų atrankos sukūrimu, teigiamai vertina 62 proc. respondentų. Tai svarus žingsnis į skaidrias atrankas.

2. Valstybės tarnybos raida ir priėmimo į valstybės tarnybą institutas sietinas su Valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimu. Jeigu matematiškai skaičiuotume vidurkį, tai matytume, kad kas 4 metai yra vykdomos pertvarkos valstybės tarnyboje (25 m./6) ir šiuo metu ieškoma skaidriausio, aiškiausio priėmimo į valstybės tarnybą modelio. Kuo Valstybės tarnybos įstatymas bus stabilesnis, tuo valstybės tarnyba bus patrauklesnė, efektyvesnė, prognozuojama teisėtų lūkesčių atžvilgiu ir užtikrins valstybės tarnautojų teisinės padėties stabilumą

3. Tiek teorinė analizė, tiek darbo autorės atliktas tyrimas patvirtina, kad teisės aktais neišspręstas priėmimo į valstybės tarnybą komisijos narių kompetencijos bei profesionalumo nustatymo klausimas. Apklausos metu komisijos narių kompetencija suabejojo 72 proc. respondentų, iš jų 46 proc. karjeros valstybės tarnautojai. 90 proc. interviu respondentų, dirbančių vidaus reikalų įstaigose, mano, kad pagrindines sąlygas neskaidriems konkursams/atrankoms vykti sudaro komisijos narių neprofesionalumas, nekompetentingumas bei subjektyvumas. Atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad antrasis decentralizuotas atrankos etapas sudaro prielaidų piktnaudžiavimui, mažina atrankų patrauklumą bei valstybės tarnybos efektyvumą. 80 proc. respondentų sutinka su nuomone, kad skaidri, objektyvi ir paprastesnė atranka pritrauktų geresnių specialistų į valstybės tarnybą.

4. Su neskaidriu konkurso (atrankos) organizavimu ir vykdymu susidūrė 46 proc. respondentų. Tai sąlygoja, kad būtina „stiprinti“ priėmimo į valstybės tarnybą komisijos sudėtį, siūlant į komisijos narių sudėtį įtraukti profesinių sąjungų atstovus (41 proc. respondentų pasisako už tai, kad konkursą į valstybės tarnybą sudarytų praktinė užduotis pagal pareigybės funkcijas ir pokalbis, kuriame dalyvautų ir profesinės sąjungos atstovas) bei nepriklausomus ekspertus iš nevyriausybinių organizacijų, kovojančių su korupcija ar pan. 29 proc. respondentų siūlo viešai organizuoti vadovavimo gebėjimų tikrinimą į vadovo pareigas pretenduojantiems asmenims.

5. Respondentai nelinkę perduoti konkursų į valstybės tarnybą organizavimo privačioms įmonėms. Prieš pasisako 82 proc.

6. Vidaus tarnybos teisinis reglamentavimas yra šiek tiek stabilesnis bei aiškesnis, lyginant Vidaus tarnybos statuto ir Valstybės tarnybos įstatymo raidos genezę. Karjeros

galimybės atžvilgiu administracinis teisinis reglamentavimas yra tobulesnis Valstybės tarnybos įstatyme, nei Vidaus tarnybos statute.

7. Išstatutinimo modelis, sukurtas LR VTS, įsigaliosiančiame nuo 2016 m. sausio 1 d., nėra tobulas. Šis reglamentavimas pažeidžia kai kurių pareigūnų teisėtus lūkesčius. Tai patvirtinama tiek teorine, tiek praktine duomenų analize. Tik vienas iš dešimties pareigūnų pasisakė pritariantis tobulam išstatutinimo mechanizmui.

8. Jeigu jau įstatymų leidėjas nusprendė, kad vidaus reikalų sistemoje yra dalis pareigybių, nevykdančių statutinio valstybės tarnautojo funkcijų, ir jos turi būti pakeičiamos atitinkamai į karjeros valstybės tarnautojų, tuomet turėjo būti sukurti „saugikliai“, apsaugantys pareigūnų teisėtus lūkesčius.

9. Darbo autorės parengtos anketos rezultatus suformulavo šiuo metu dirbančios valstybės tarnyboje vidutinio amžiaus (78 proc.) moterys (74 proc.) su aukštuoju išsilavinimu (80 proc.), todėl darytina išvada, kad šiuo metu valstybės tarnyba, amžiaus prasme, neatsinaujinama Jaunų žmonių, iškart po aukštųjų mokyklų baigimo, skaičius yra mažas (tik 11), todėl darytina prielaida, kad tai gali būti susiję su pareigybių, kur nebuvo reikalaujama darbo patirties, skaičiaus mažėjimu.

10. Bendrųjų gebėjimų testas buvo naudingas 30 proc. respondentų. 54 proc. respondentų konkursuose dalyvavo tik vieną kartą. Statutiniai valstybės tarnautojai (28 proc.) dalyvavo atrankose iki penkių kartų, t. y. ženkliai daugiau negu karjeros valstybės tarnautojai.

11. Nežiūrint į tai, kad respondentai pasisako, kad šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo į valstybės tarnybą tvarka yra neoptimali ir neatitinka deklaruojamos skaidrios atrankos į valstybės tarnybą politikos (visi sudaro 60 proc.), tačiau dalyvavo konkursuose, kurie vyko tiksliai pagal nustatytas teisės aktuose procedūras (visi sudaro 86 proc.), iš ko darytina išvada, kad procedūros teisės aktuose nustatytos aiškios ir yra nuosekliai vykdomos.

PASIŪLYMAI

1. Jeigu jau įstatymų leidėjas nusprendė, kad vidaus reikalų sistemoje yra dalis pareigybių, nevykdančių statutinio valstybės tarnautojo funkcijų, ir jos turi būti pakeičiamos atitinkamai į karjeros valstybės tarnautojų, tuomet turėjo būti sukurti „saugikliai“, apsaugantys pareigūnų teisėtus lūkesčius, todėl siūloma papildyti LR Vidaus tarnybos statuto pakeitimo 2015-06-25 įstatymo Nr. XII-1855 3 straipsnį nauja 27 dalimi ir išdėstyti ją taip:

"S**tatutiniai valstybės tarnautojai, kurių pareigybė naikinama, kaip pareigūno sąvokos neatitinkanti pareigybė, ir kuriems tarnauti iki pareigūno pensijos gavimo liko 5 metai privalo būti įtraukti į vidaus reikalų ministerijos kadrų rezervą**“.

Alternatyva:

"S**tatutiniai valstybės tarnautojai, kurių pareigybė turi būti naikinama, kaip pareigūno sąvokos neatitinkanti pareigybė, ir kurie neturi dar stažo pensijai gauti, statutinė valstybės tarnautojo pareigybė naikinama pareigūnui ištarnavus nustatytą laiką pareigūno pensijai gauti**."

2. Siūloma detalizuoti Valstybės tarnybos įstatymo 11 straipsnio 2 dalį (naujame VTĮ projekte 17 str. 2 dalis), bei išdėstyti ją taip: „Vyriausybės nustatyta tvarka konkurso metu **nario teisėmis dalyvauja visuomenės atstovas** bei stebėtojo teisėmis ~~gali~~ **privalo** dalyvauti valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje veikiančios profesinės sąjungos arba, jeigu veikia kelios tokios sąjungos, kelių profesinių sąjungų atstovai ~~ir kiti visuomenės atstovai~~.“

3. Pakeisti LR Vyriausybės 2013-05-31 nutarimu Nr. 478 patvirtintą Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 48 punkto 1 dalį bei išdėstyti taip: "Konkurse stebėtojo teisėmis ~~gali~~ **privalo** dalyvauti konkursą organizuojančioje įstaigoje veikiančios profesinės sąjungos (toliau – profesinė sąjunga) arba, jeigu veikia kelios profesinės sąjungos, kelių profesinių sąjungų atstovai."

4. Pakeisti LR Vyriausybės 2013-05-31 nutarimu Nr. 478 patvirtintą Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 49 punkto 1 dalį bei išdėstyti taip: "Komisijos darbe ~~stebėtojo teisėmis~~ **nario teisėmis dalyvauja 1 visuomenės atstovas,** taip pat **stebėtojo teisėmis** gali dalyvauti ne daugiau kaip ~~3~~ 2 kiti visuomenės atstovai.

5. Pakeisti LR Vyriausybės 2013-05-31 nutarimu Nr. 478 patvirtintą Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 61 punktą bei išdėstyti taip: "Konkurso metu pretendentams ~~gali~~ **turi** būti pateikiama ir praktinė užduotis. ...>"

6. Pakeisti LR Vyriausybės 2013-05-31 nutarimu Nr. 478 patvirtintą Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 63 punkto 2 dalį bei išdėstyti taip: "~~Jeigu konkurso metu pateikiama praktinė užduotis, iki konkurso pradžios komisija nusprendžia, kuris komisijos narys (iai) įvertins praktinę užduotį~~. Praktinė užduotis vertinama 0, 1 arba 2 balais. Blogiausias įvertinimas yra 0 balų, geriausias – 2 balai. Komisijos **nariai,** ~~narys (-iai),~~

~~vertinęs (ę)~~ **įvertinę** praktinę užduotį, praktinės užduoties įvertinimo balą įrašo konkurso individualaus vertinimo lentelėje."

7. Atsižvelgiant į tai, kad nėra kriterijų, remiantys kuriais galima būti konkurso komisijos nariu bei siekiant išspręsti komisijos narių kompetencijos bei profesionalumo nustatymo klausimą, siūloma konkursą organizuojančios įstaigos komisijos nariais skirti tuos asmenis, kurie prieš tai būtų išlaikę Valstybės tarnybos departamente konkurso/atrankų komisijos narių kompetencijų patikrinimą. Šio patikrinimo ir organizavimo tvarka būtų patikėta VTD.

8. Atkreipiant dėmesį į tai, kad kai kuriais atvejais atrankos procesas labai ilgai užtrunka (iki 3 mėnesių), dėl ko krenta pretendentų motyvacija dalyvauti konkurse, siūlytina šį terminą trumpinti bei pakeisti LR Vyriausybės 2013-05-31 nutarimu Nr. 478 patvirtintą Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 56 punktą, išdėstant jį taip: "Konkursas turi įvykti ne vėliau nei per ~~3~~ **2** mėnesius nuo konkurso paskelbimo Aprašo 20 punkte nustatyta tvarka."

9. Nuo 1999 m. iki 2002 metų VTĮ buvo nustatytas valstybės tarnautojams bandomasis laikotarpis. Manytina, kad 2002 metais atsisakytas priėmimas valstybės tarnautojų bandomajam laikotarpiui, buvo ankstyvas įstatymų leidėjo žingsnis. Siekiant išvengti institucijų antisisteminio manipuliavimo, o taip įvertinti konkurso būdu priimto valstybės tarnautojo gebėjimus, siūlytina papildyti Valstybės tarnybos įstatymo 11 straipsnį nauja 4 dalimi ir išdėstyti ją taip:

"**Priimtam į karjeros valstybės tarnautojus gali būti taikomas bandomasis laikotarpis iki 6 mėn.**".

10. Atsižvelgiant į galimai didelius administracinio teisinio reguliavimo kaštus, siūlytina didesnį dėmesį skirti teisėkūros procesui, mažinant teisės aktų skaičių, jų laikiną galiojimą bei kolizijas. Siekiant įstatymo aiškumo bei lankstumo, siūlytina perkelti kai kurias teisės normas (procedūrines) į poįstatyminius teisės aktus. (pvz. VTĮ tarnybinių nuobaudų skyrimas).

11. Nors ir galiojančio VTĮ 9 str. 5 dalyje, ir naujojo VTĮ projekto 11 str. 5 dalyje yra numatyta, kad "Į karjeros valstybės tarnautojo pareigas priimamam asmeniui nėra privalomas reikalavimas turėti valstybės tarnybos stažą, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus", tačiau remiantis tyrimo duomenimis, nustatyta, kad valstybės tarnyba, amžiaus prasme, neatsinaujinama. Siekiant pritraukti į tarnybą kuo daugiau gabių bei kūrybingų žmonių ir atlaikyti privataus sektoriaus konkurenciją, siūloma didinti pareigybių skaičių, kuriame nebūtų nustatytas patirties/stažo cenzas.

12. Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje pasitaiko atvejų, kai valstybės tarnautojas sunkiai serga (turi psichikos sutrikimų), tačiau teisinių prielaidų įpareigoti jį nuvykti pas medikus, nėra, siūloma papildyti Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 1 dalį nauju 6 punktu ir jį išdėstyti taip:

„**Būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas valstybės tarnyboje. Sveikatos būklės reikalavimus nustato sveikatos apsaugos ministras**;“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Specialioji literatūra

1. **Andriuškevičius A.** Administracinės teisės reguliavimo dalyko sudėtis. *Teisė*. 2002, 43: 26-27.

2. **Andriuškevičius, A.** *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčų santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius: Registrų centras, 2008, p. 296.

3. **Bachrach D.N.** *Administrativnoe pravo* [Administrative law]. Moskva, 1993.

4. **Bakaveckas, A.** *Administracinė teisė: teorija ir praktika*, *I dalis*. Vilnius: MES, 2012, p. 50.

5. **Dambrauskienė G., et al**. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, p. 156.

6. **Glebovienė, N.** Valstybės tarnautojo samprata ir valstybės tarnautojo statuso ypatumai. *Teisė*. 2010, 76: 141.

7. **Jagminas J.** *Valstybės tarnautojų karjera. Valstybės tarnyba Lietuvoje: praeitis ir dabartis*. Kolektyvinė monografija, Vilnius: Valstybės tarnybos departamentas prie vidaus reiklų ministrerijos, 2007 m., 208.

8. **Lapinskas K**.; Petkevičius P. Tarybinė administracinė teisė. Vilnius: Mintis, 1980, p. 103.

9. **Minkevičius A., Smalskys V.** Lietuvos valstybės tarnybos kūrimasis ir raida 1990-2012 metais. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2013, 1 (29): 22.

10. Pagal **Jan-Hinrik Meyer-Sahling**, Notingemo universitetas, Vitalis Nakrošis, Vilniaus universitetas, Lietuvos valstybės tarnyba ir jos modernizavimo gairės, Santrauka, 2009, 2 p.

11. **Pivoras S.** Nuo nomenklatūros iki pseudobiurokratijos/ Postsovietinės viešosios biurokratijos bruožai. *Darbai ir dienos*. 2009, 52: 163.

12. **Pivoras, S.** Konkursinės atrankos į Lietuvos valstybės tarnybą tobulinimas gero valdymo iššūkių perspektyvoje. *Viešoji politika ir administravimas*.2012, 11 (3): 480.

13. **Sipavičienė A.** Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai. *Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai. Konferencijos medžiaga*. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, 2006, 14 p.

14. **Smalskys, V.; Minkevičius, A**. Lietuvos valstybės tarnybos kūrimas ir raida 1990-2012 metais. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2013, 1(29): 20-28.

15. **Storilov, J. N.** *Sluzhebnoe pravo* [Service law]. Moskva: BEK, 1996, p. 186.

16. **Tiažkijus, V.** *Darbo teisė: teorija ir praktika*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 126.

17. **Tumėnė, R.; Žukauskaitė, I.; Židonis, Ž.** Naujoji valstybės tarnautojų atranka: pirmieji rezultatai ir įžvalgos. *Viešoji politika ir administravimas*. 2014, 13 (4):611- 612.

18. **Vaičaitis, V.A.** Valstybės tarnybos santykiai: administraciniai santykiai, turintys darbo teisinių santykių elementų? In *Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008, p. 47.

19. **Vansevičius S.** *Valstybės ir teisės teorija*. Mokomoji priemonė. Vilnius: Justitia, 2000, p. 113, 148.

20. **Žilinskas D.** Kai kurie probleminiai Lietuvos administracinės teisės sampratos klausimai. *Justitia*. 2000, 1: 35-37.

Teisės aktai

21. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 3-62.

22. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 181-6708.

23. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ (bylos Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03).

24. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 222 „Dėl kandidato į Vyriausybės atstovus“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsniui“(bylos Nr. 33/04).

25. Policijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 2-2.

26. Valdininkų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 33-759.

27. Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 66-2130.

28. Valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 45-1708.

29. Vidaus tarnybos statutas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 42-1927 .

30. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas. *TAR*. 2015-07-03, Nr. 10814 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-13]. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b1a6b7b0217d11e5b336e9064144f02a >.

31. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3, 4, 8, 9, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 38, 41, 43, 44, 49, 50 straipsnių ir priedėlio pakeitimo bei papildymo ir įstatymo papildymo 22^1, 48^1, 50^1 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 69-2723.

32. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3^1, 4, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 16^1, 17, 22, 29, 30, 31^1, 32, 34, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 69-3523.

33. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2, 4, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 27, 30, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 50 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 16^1 ir 31^1 straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 4-97.

34. Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos 1990 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. I-852 „Dėl Lietuvos Respublikos policijos įstatymo įsigaliojimo“. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 2-23.

35. Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XII-51 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 149-7630.

36. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. kovo 28 d. nutarimas Nr. XII-209 ,,Dėl Statutinių valstybės tarnautojų tarnybos, socialinių garantijų ir darbo apmokėjimo tobulinimo gairių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 36-1728.

37. Seimo valdybos 2012 m. gegužės 16 d. sprendimas Nr. SV-S-1593 „Dėl darbo grupės Vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo projektui tobulinti sudarymo“ . Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=457039, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27]

38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. sausio 30 d. nutarimas Nr. 44 ,,Dėl laikinųjų priėmimo į tarnybą Lietuvos Respublikos policijoje ir atleidimo iš jos taisyklių bei policijos pareigūnų priesaikos priėmimo tvarkos“. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3884&p_tr2=2, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27].

39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos 29 d. nutarimas Nr. 304 ,,Dėl Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 25-679.

40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. balandžio 6 d. nutarimas Nr. I-842 „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo įgyvendinimo“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 33-760.

41. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Nr. 1253 „Dėl „B“ lygio valdininkų priėmimo į valstybės valdymo tarnybą konkursų ir egzaminų tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 79-1830.

42. Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 65-2654.

43. Atrankos į pakaitinio valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1344 „Dėl

Pakaitinio valstybės tarnautojo atrankos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 130-6566.

44. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1V-334 „Dėl Atrankos į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 110-4197.

45. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2014 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 1V-420 „Dėl užsienio kalbų mokėjimo tikrinimo priimant į valstybės tarnautojo pareigas taisyklių patvirtinimo“, Teisės aktų registras: 2014-06-16 Nr. 2014-07656.

46. Valstybės tarnybos departamento direktoriaus 2015 m. spalio 30 d. įsakymas Nr. Nr. 27V-143 „Dėl bendrųjų gebėjimų testo dalių sudarymo ir atlikimo tvarkos aprašo bei vadovavimo gebėjimų tikrinimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internete: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/148e0ae07f0711e5b7eba10a9b5a9c5f, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-12-14].

47. Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo projektas Nr. XIIP-3268. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1041306&p_query=&p_tr2=2&p_hil=&p_sess=&p_no=1, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].

48. Nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 966 „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektas Nr. 15-1755(3), Internetinė prieiga http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1051522&p_org=&p_fix=y&p_gov=n, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-11-09].

49. Įstatymų projektų Reg. XIIP-3268 - XIIP-3276, aiškinamasis raštas. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1041313&p_tr2=2, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-08-26].

50. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitos: 2006-11-13 „Kalėjimų departamento veikla“ Nr. 2040-10P-25, 2009-12-30 „Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla“ Nr. VA-P-40-2-27, p 57.

Teismų praktika

51. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje *B. S. v. Kretingos rajono savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-415-289-07).

52. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje *J. S v. Panevėžio miesto apylinkės teismas* (bylos Nr. A520-1234/2012).

53. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014-05-08 nutartis administracinėje byloje *S.K.v. Kauno miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-438-637-2014).

54. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos nutartis 2014-05-27 administracinėje byloje *V.G. v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-756-820-2014).

55. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismo teisėjų kolegijos 2014 balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje *J.J.v. Muitinės departamentas* (Bylos Nr. A-492-873-2014).

56. 2002 m. sausio 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^8-118/2002, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 3, 2002, p. 141

57. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl tarnybinių ginčų, apibendrinimas (I dalis). *Administracinė jurisprudencija.* 2013, Nr. 24, p. 427.

Internetiniai šaltiniai

58. *Armands Kalnins, Jolanta Silka „Public and Self – Government Servants Training Opportunities in Latvia“.* Prieiga internete: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&ved=0CDAQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.nispa.org%2Ffiles%2Fconferences%2F2006%2Fpapers%2F20060606051543340.SilkaNew.doc&ei=iPU9VaH2HaGe7gbpzIDgAw&usg=AFQjCNEg986EDNlrMW6Ws3xNfde0IN9eCQ, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-25].

59. Konferencijos „Valstybės tarnybos tobulinimo koncepcija: Ar tikrai patobulinsime?“ medžiaga 2010-11-15. Prieiga internete : http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&ved=0CCUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fdocs2%2FLQQPGBCM.DOC&ei=dng_VdmXHMW0UcCcgJAP&usg=AFQjCNFjaPwE1X2OlvtTvrLQA7a8RUsQcg, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-30].

60. Prieiga internete: http://europa.eu/epso/discover/types_employment/index_en.htm#chapter7, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-22].

61. Prieiga internete: http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/NISPAcee/UNPAN007216.pdf, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-05-13].

62. Prieiga internete: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&ved=0CCcQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.vvc.gov.lv%2Fexport%2Fsites%2Fdefault%2Fdocs%2FLRTA%2FLikumi%2FState_Civil_Service_Law.doc&ei=VUBTVeLaBIu7ygOG8IC4CA&usg=AFQjCNF8l-h3_K8Dvb6KaJcje7DChlLPDA, [interaktyvus],[žiūrėta 2015-05-13].

63. Prieiga internete: http://www.lkz.lt/startas.htm, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-25].

64. Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?1450817553, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-22].

65. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=494046, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-04-25].

66. Prieiga internete: https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=2301, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-27].

67. Valiūšaitis V. V, Budnikas: Lietuvoje daug paradoksų. *Laisvoji banga* [interaktyvus]. Vilnius, 2015-03-12. [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/v-budnikas-lietuvoje-daug-paradoksu.d?id=67408524#ixzz3Vrsmjriu>.

68. Valstybės tarnybos aktualijos, 2015 m. sausio mėn., 2015 liepos mėn. Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?909804174, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].

69. Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?909804174, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].

70. „Valstybės tarnautojų atrankos sistemos tobulinimas“, Valstybės tarnybos departamento informacija. Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?366762517, [interaktyvus], [žiūrėta 2015-09-26].

71. Valstybės tarnybos įstatymo ir su juo susijusių teisės aktų tikimo ir įgyvendinimo 2014 metais ataskaita, p. 39. Prieiga internete: http://www.vtd.lt/index.php?1878204631 [interaktyvus], [žiūrėta 2015-11-26].

72. Vyriausybei ir Seimui – visuomenės antausis. *ELTA* [interaktyvus]. Vilnius, 2014-10-10 [žiūrėta 2015-03-13]. <shttp://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vyriausybei-ir-seimui-visuomenes-antausis.d?id=66078966.

Čikštienė, Ž. Priėmimo į valstybės tarnybą administracinis teisinis reguliavimas/ Teisės studijų magistro baigiamasis darbas. Vadovas Doc. dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Konstitucinės ir administracinės teisės institutas, 2015. – 70 p.

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Empirinio tyrimo metu siekta išsiaiškinti valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą administracinio teisinio reglamentavimo tobulinimo kryptis. Darbo autorės parengtos anketos rezultatus suformulavo šiuo metu dirbančios valstybės tarnyboje moterys (74 proc.), su aukštuoju išsilavinimu (80 proc.) vidutinio amžiaus (78 proc.). 54 proc. respondentų konkursuose dalyvavo vieną kartą, dauguma statutinių valstybės tarnautojų (28 proc.) dalyvavo atrankose iki penkių kartų. Respondentai teigė, kad bendrųjų gebėjimų testas buvo naudingas 30 proc. Kad konkursai vykdomi pagal teisės aktų reguliavimą, konstatuoja karjeros valstybės tarnautojai, o statutiniai valstybės tarnautojai teigė, kad kad šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo tvarka į valstybės tarnybą yra neoptimali ir neatitinka deklaruojamą skaidrią atrankos į valstybės tarnybą politikos. Komisijos narių kompetencija suabejojo 72 proc. respondentų. 41 proc. respondentų pasisako už tai, kad konkursą į valstybės tarnybą sudarytų praktinė užduotis pagal pareigybės funkcijas ir pokalbis, kuriame dalyvautų ir profesinės sąjungos atstovas. Respondentai nelinkę perduoti konkursų į valstybės tarnybą organizavimo privačioms įmonėms, prieš pasisako 82 proc. 80 proc. respondentų sutinka su nuomone, kad skaidri, objektyvi ir paprastesnė atranka į valstybės tarnybą pritrauktų geresnių specialistų į valstybės tarnybą.

Darbo autorė apklausė 10 statutinių valstybės tarnautojų interviu būdu, kurie nuo 2016 m. sausio 1 d. bus išstatutinami, t. y. kurie neteks statutinio valstybės tarnautojo statuso, o bus priimti be konkurso į valstybės tarnybą. Atlikus interviu konstatuotina, kad išstatutinimas neatitinka statutinių valstybės tarnautojų teisėtų lūkesčių principo.

Reikšminiai žodžiai: valstybės tarnautojas, valstybės tarnyba, priėmimas, reguliavimas.

Cikstiene, Z. The administrative legal regulations of admission to public service / Master's Work in Law Studies. Supervisor Doc. dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of Constitutional and Administative Law, 2015. – 70 p.

ANNOTATION

The aim of the empirical research was to clarify the development trends of administrative legal regulation of public official admission to the civil service. Author's designed questionnaire's results were formulated from 74 per cent of women, currently employed in public service, from whom 80 per cent have acquired higher education and 78 per cent belong to the middle-age group. 54 per cent of respondents took part in competitions once, the majority of statutory civil servants (28 per cent) took part in auditions up to five times. According to the respondents, the general skills test was useful for 30 per cent. It is stated by the career civil servants that competitions are being held in compliance with the regulations of law acts, meanwhile it is claimed by the statutory civil servants that the current system of screening for public services is neither optimal nor complies with the declared transparent policy of the screening to public services. 72 per cent of respondents questioned the competence of the commission board. 41 per cent expressed their opinion for the competition to public service to consist of a practical task based on the functions of the duties and a verbal conversation, which would be participated by a trade union representative. The respondents are not prone to pass over the competitions to public services into the hands of private companies with 82 per cent of respondents being against it. 80 per cent of respondents agree with the fact that a transparent, objective and simplified screening to public service would attract greater specialists to public service.

By means of interview author questioned 10 statutory civil servants, who will become civil servants from 1st of January 2016, i.e. those who will lose the status of a public official, however, will be accepted to public service without having to take part in a competition. Carried out interview concludes that becoming civil servants does not meet the legal expectation principal of statutory civil servants.

Key words: civil servant, civil service, adoption, regulation.

Čikštienė, Ž. Priėmimo į valstybės tarnybą administracinis teisinis reguliavimas/ Teisės studijų magistro baigiamasis darbas. Vadovas Doc. dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Konstitucinės ir administracinės teisės institutas, 2015. – 70 p.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Vienas iš svarbiausių žmogiškųjų išteklių valdymo uždavinių yra naujų žmonių atranka į valstybės tarnautojus, nes valstybės tarnybos efektyvumas tiesiogiai susijęs su joje dirbančių žmonių profesionalumu ir gebėjimais. Bene viena iš ypatingesnių valstybės tarnautojų rūšių yra statutiniai valstybės tarnautojai.

Tyrimo uždaviniai.

1. Išanalizuoti priėmimo į valstybės tarnybą (karjeros valstybės tarnautojų ir statutinių valstybės tarnautojų) teisinį reguliavimą nuo 1991 m.

2. Apžvelgti karjeros valstybės tarnautojų ir statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą administracines teisines sąlygas.

3. Įvertinti priėmimo į valstybės tarnybą centralizuotą ir decentralizuotą sistemą po 2013 m. birželio 1 d. bei jos įgyvendinimo perspektyvas.

4. Statutinių valstybės tarnautojų pareigybių keitimo į karjeros valstybės tarnautojų pareigybės modelio įgyvendinimas, jo projektinė reikšmė.

5. Empirinis tyrimas (interviu su statutiniais valstybės tarnautojais, kurių pareigybės bus naikinamos bei keičiamos į karjeros valstybės tarnautojų, bei apklausos valstybės tarnautojų, kurie dalyvavo konkursuose (atrankose)).

Darbo autorė parengė anketas, kurias atsakė 50 respondentų. Respondentai teigė, kad bendrųjų gebėjimų testas buvo naudingas 30 proc. Kad konkursai vykdomi pagal teisės aktų reglamentavimą konstatuoja karjeros valstybės tarnautojai, o statutiniai valstybės tarnautojai teigia, kad šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo tvarka į valstybės tarnybą yra neoptimali ir neatitinka deklaruojamą skaidrią atrankos į valstybės tarnybą politikos. Komisijos narių kompetencija suabejojo 72 proc. respondentų. 41 proc. respondentų pasisako už tai, kad konkursą į valstybės tarnybą sudarytų praktinė užduotis pagal pareigybės funkcijas ir pokalbis, kuriame dalyvautų ir profesinės sąjungos atstovas. Respondentai nelinkę perduoti konkursų į valstybės tarnybą organizavimo privačioms įmonėms, prieš pasisako 82 proc. 80 proc. respondentų sutinka su nuomone, kad skaidri, objektyvi ir paprastesnė atranka į valstybės tarnybą pritrauktų geresnių specialistų į valstybės tarnybą.

Tyrimo metu buvo atliktas ir 10 statutinių valstybės tarnautojų interiu, kurie nuo 2016 m. sausio 1 d. bus išstatutinami, t. y. kurie neteks statutinio valstybės tarnautojo statuso, o bus priimti be konkurso į valstybės tarnybą. Atlikus interviu konstatuotina, kad išstatutinimas

neatitinka statutinių valstybės tarnautojų teisėtų lūkesčių principo. Atsižvelgiant į tyrimo metu iškeltas problemas magistriniame darbe teikiamos išvados ir pasiūlymai.

Cikstiene, Z. The administrative legal regulations of admission to public service / Master's Work in Law Studies. Supervisor Doc. dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of Constitutional and Administative Law, 2015. – 70 p.

SUMMARY

One of them most important tasks of human resource control is the selection of new personnel to public officials, for the effectiveness of public service is directly related with professionalism and skills of people working in that field. Probably, one of the more special types of public officials is statutory civil servants.

Research tasks.

1. Analyse the legal regulations of admission to public service (career civil servants and statutory civil servants) from year 1991.

2. Overview the administrative legal conditions of admission to public service of career civil servants and statutory civil servants.

3. Evaluate the centralised and decentralised system of admission to public service after 1st of April 2013 as well as its implementation prospects.

4. Analyse the implementation of changing statutory civil servants' duties to career civil servants' duties model and its design value.

5. By means of an empirical research (an interview with statutory civil servants, whose duties will be repealed and replaced with the duties of career civil services and a questionnaire of public officials that took part in the competitions (screenings)).

Author prepared questionnaires, which were answered by 50 respondents. It was stated by respondents that the general skills test was useful for 30 per cent. According to the career civil servants the competitions are being held in compliance with the regulations of law acts, meanwhile, statutory civil servants claim that the current system of screening for public services is neither optimal nor complies with the declared transparent policy of the screening to public services. 72 per cent of respondents questioned the competence of the commission board. 41 per cent expressed their opinion for the competition to public service to consist of a practical task based on the functions of the duty and a verbal conversation, which would be participated by a trade union representative. The respondents are not prone to pass over the competitions to public services into the hands of private companies with 82 per cent of respondents being against it. 80 per cent of respondents agree with the fact that a transparent, objective and simplified screening to public service would attract greater specialists to public service.

Author questioned 10 statutory civil servants by means of an interview, who will become civil servants from 1st of January 2016, i.e. those who will lose the status of a public official, however, will be accepted to public service without having to take part in a competition.

After conducting the interview it was concluded that becoming civil servants does not meet the legal expectation principal of statutory civil servants. Master's thesis presents conclusions on and recommendations for the issues raised whilst conducting the research.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

1 lentelė. 1995 m. Valdininkų įstatymo ir 2015 m. Valstybės tarnybos įstatymo 9 str. apimtys

1995 m.	2015 m.
9 straipsnis. Priėmimo į valstybės valdymo tarnybą reikalavimai Į valstybės valdymo tarnybą priimami Lietuvos Respublikos piliečiai, mokantys valstybinę kalbą ir atitinkantys kitus, jų pareigoms nustatytus, kvalifikacinius reikalavimus.	**9 straipsnis. Priėmimo į valstybės tarnautojų pareigas reikalavimai** 1. Asmuo, priimamas į valstybės tarnautojo pareigas, turi atitikti šiuos bendruosius reikalavimus: 1) turėti Lietuvos Respublikos pilietybę; 2) mokėti valstybinę lietuvių kalbą; 3) būti ne jaunesnis kaip 18 metų ir ne vyresnis kaip 65 metų. Reikalavimas būti ne vyresniam kaip 65 metų netaikomas politinio (asmeninio) pasitikėjimo ir pakaitiniams valstybės tarnautojams; 4) turėti to lygio valstybės tarnautojo pareigoms eiti būtiną išsilavinimą; 5) turėti valstybės tarnautojui privalomų jo veikloje bendrųjų gebėjimų visumą (toliau – bendrieji gebėjimai), o vadovaujantys valstybės tarnautojai – taip pat ir privalomų jų veikloje gebėjimų vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai ar jos padaliniui visumą (toliau – vadovavimo gebėjimai). 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytus bendruosius gebėjimus ir vadovavimo gebėjimus Vyriausybės nustatyta tvarka tikrina Valstybės tarnybos departamentas. Tarnybai reikalingos užsienio kalbos mokėjimas tikrinamas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka. Už asmenų, skiriamų į politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo pareigas ar į įstaigos vadovo pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu arba priimamų pakaitiniais valstybės tarnautojais į politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo pareigas, būtinų bendrųjų gebėjimų ir nustatytais atvejais vadovavimo gebėjimų turėjimą, taip pat tarnybai reikalingos užsienio kalbos mokėjimą atsako valstybės politikas, kurio pasitikėjimo pagrindu priimamas valstybės tarnautojas, arba kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos, kurios pasitikėjimo pagrindu priimamas valstybės tarnautojas, vadovas. 3. Į valstybės tarnautojo pareigas negali būti priimtas asmuo: 1) jeigu iš Korupcijos prevencijos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka pateiktos informacijos, iš valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančios įstaigos pateiktos informacijos apie asmenis, atleistus iš valstybės tarnautojo pareigų už šiurkštų tarnybinį nusižengimą ar pripažintus padariusiais tarnybinį nusižengimą, už kurį jiems turėtų būti skirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, iš asmens, siekiančio valstybės tarnautojo statuso, užpildytos deklaracijos ar kitų duomenų valstybės tarnautoją į pareigas priimantis asmuo padaro išvadą, kad asmuo neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų; 2) kurio teisę eiti valstybės tarnautojo pareigas yra atėmęs teismas; 3) kurio sutuoktinis, partneris (kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka), artimasis giminaitis ar svainystės ryšiais susijęs asmuo eina valstybės tarnautojo pareigas valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, jeigu jie pagal pareigas būtų susiję tiesioginio pavaldumo santykiais; 4) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas neveiksniu; 5) (neteko galios nuo 2011-07-01); 6) kitų įstatymų nustatytais atvejais. 4. Asmuo, siekiantis valstybės tarnautojo statuso, turi užpildyti Vyriausybės nutarimu patvirtintos formos deklaraciją, kurioje būtų pateikti duomenys dėl jo atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams. Valstybės tarnautojas, nuslėpęs ar pateikęs tikrovės neatitinkančius duomenis dėl jo atitikties minėtiems reikalavimams, iš valstybės tarnautojo pareigų atleidžiamas. 5. Be to, į valstybės tarnautojo pareigas priimami asmenys turi atitikti specialiuosius reikalavimus, nustatytus pareigybės aprašyme. Pareigybės aprašyme negali būti nustatyti tokie specialieji reikalavimai, kurie nebūtini pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms atlikti. Į karjeros valstybės tarnautojo pareigas priimamam asmeniui nėra privalomas reikalavimas turėti valstybės tarnybos stažą, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus. 6. Jei valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme yra nustatytas specialus reikalavimas atitikti teisės aktuose nustatytus reikalavimus, būtinus išduodant asmens patikimumo pažymėjimą arba leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, kandidatūra teisės aktų nustatyta tvarka patikrinama iki asmens, pripažinto laimėjusiu konkursą, priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas arba iki asmens priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas, į kurias šio Įstatymo nustatyta tvarka priimama be konkurso. Į valstybės tarnautojo pareigas asmuo yra priimamas gavus kompetentingos valstybės institucijos išvadą, kad šiam asmeniui gali būti išduotas asmens patikimumo pažymėjimas arba leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija.

Priedas Nr. 2

ANKETA

GERBIAMAS RESPONDENTE,

Esu Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo studijų programos studentė Žana Čikštienė. Rengiu magistro baigiamąjį darbą tema „**Priėmimo į valstybės tarnybą administracinis teisinis reguliavimas**“. Maloniai Jūsų prašau, užpildyti šią anketą.

Iš anksto dėkoju už pagalbą ir sąžiningus, atvirus atsakymus.

Duomenų konfidencialumą garantuoju.

Pasirinkite vieną teisingą atsakymą ir pažymėkite tuščiame langelyje.

1. Jūs esate?

Karjeros valstybės tarnautojas	*25*
Statutinis valstybės tarnautojas	*25*

2. Kuriuo laiku dalyvavote konkurse į valstybės tarnybą (atrankoje –statutinėje įstaigoje)?

Iki 2013-06-01	*17/21/38**
Nuo 2013-06-01	*8/4/12*

3. Kiek kartų esate dalyvavęs konkursuose į valstybės tarnybą (atrankoje –statutinėje įstaigoje)?

1 kartą	*11/16/27*
Nuo 1 iki 5	*14/9/23*
Virš 5	

4. Jūsų nuomone, teisės aktuose įtvirtintos konkursų (atrankų) organizavimo taisyklės atitinka praktikoje vykdomus konkursus (atrankas)?

Taip	*9/18/27*
Ne	*16/7/23*

5. Jūsų nuomone, ar šiuo metu galiojanti konkursų (atrankos) organizavimo į valstybės tarnybą yra optimali ir atitinka deklaruojamą skaidrią atrankos į valstybės tarnybą politiką?

Taip	*6/14/20*
Ne	*19/11/30*

6. Ar konkursas (atranka) į valstybės tarnybą vyko tiksliai pagal procedūras nustatytas teisės aktuose?

Taip	*19/24/43*
Ne	*6/1/7*

7 Ar bendrųjų gebėjimų testas buvo naudingas visame Jūsų atrankos į valstybės tarnybą procese?

Taip	*8/7/15*
Ne	*3/4/7*
Nelaikiau	*14/14/28*

8. Ar konkursuose (atrankose), kuriuose dalyvavote į valstybės tarnybą atrankos komisijos nariai kompetentingai vykdė savo funkcijas?

Taip	*13/23/36*
Ne	*12/2/14*

9. Ar teko susidurti su neskaidriu konkurso (atrankos) organizavimu ir vykdymu?

Taip	*17/6/23*
Ne	*8/19/27*

10. Jei galėtumėte, kuriuos priėmimo į valstybės tarnybą procesus tobulintumėte?

Atsisakyčiau bendrųjų gebėjimų testo	3/5/8
Viešai organizuočiau vadovavimo gebėjimų tikrinimą į vadovo pareigas pretenduojantiems asmenims	14/2/16
Konkurso komisijos narių kandidatūras derinčiau su aukštesne pagal pavaldumą įstaiga	3/1/4
Konkursą sudarytų praktinė užduotis pagal pareigybės funkcijas ir pokalbis	12/11/23
Nieko nekeisčiau	3/2/5

11. Jūsų nuomone, ar būtina privalomai skirti vieną iš konkursų komisijos narių - profesinės sąjungos atstovą?

Taip	*17/20/37*
Ne	*8/5/13*

12. Ar sutinkate su vyraujančia nuomone, konkursų į valstybės tarnybą organizavimą perduoti privačiai įmonei?

Taip	*7/2/9*

Ne	*18/23/41*

13. Ar sutinkate su nuomone, kad skaidri, objektyvi ir paprastesnė atranka į valstybės tarnybą pritrauktų geresnių specialistų į valstybės tarnybą?

Taip	*20/20/40*
Ne	*5/5/10*

14. Jūsų amžiaus grupė?

19-30	*7/4/11*
31-60	*18/21/39*

15. Lytis?

Vyras	*10/3/13*
Moteris	*15/22/37*

16. Jūsų išsilavinimas?

Aukštesnysis	*1/6/7*
Aukštasis neuniversitetinis	*3/3*
Aukštasis universitetinis	*24/16/40*

***Pirmas skaičius – SVT, antras – KVT, trečias – suma.*

Dėkoju už atsakymus!

Priedas Nr. 3

INTERVIU KLAUSIMYNAS

Gerbiamas Respondente, esu Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo studijų programos studentė Žana Čikštienė. Rašau magistrinį darbą tema „Priėmimo į valstybės tarnybą administracinis teisinis reguliavimas“.

Šio interviu tikslas - įvertinti Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute (toliau – LR VTS), numatyto išstatutinimo teisinio reguliavimo pritaikymą praktikoje nuo 2016 m. sausio 1 d.

Dėkojame už sutikimą dalyvauti interviu apklausoje.

1. Kokiu būdu patekote į valstybės tarnybą? Kokia Jūsų patirtis dalyvaujant atrankose?

2. Kaip vertinate šiuo metu esantį teisinį reguliavimą priėmimo į valstybės tarnybą ir ką keistumėte jei turėtumėte galimybę?

3. Kaip žinia priimtas naujos redakcijos LR VTS. Kaip Jūs vertinate naujos redakcijos LR VTS ? Kokia Jūsų nuomonė, ar Jūsų užimamos šiuo metu statutinio valstybės tarnautojo pareigos atitinka vidaus tarnybos sistemos pareigūno sąvoką, numatytą LR VTS ?

4. Jūsų nuomone, ar LR VTS nustatytas išstatutinimo modelis atitinka vieną iš svarbiausių statutinės valstybės tarnybos teisėtų lūkesčių įgyvendinimo principą?

5. Jeigu Jūs turėtumėte galimybę sukurti išstatutinimo mechanizmą, koks jis būtų? O gal Jums tinka šiuo metu nustatytas modelis?

6. Jūsų nuomone, ar statutinėje įstaigoje turėtų būti diferencijuotos pareigybės? Visos pareigybės turėtų būti statutinių valstybės tarnautojų ar skirtingų rūšių?

7. Jūsų nuomone ar Jūsų įstaigoje išstatutinimas pareigybių įvyko skaidriai? Ar nėra atvejų, kad pareigūnai, kurių pareigybės neatitiko pareigūnų sąvokos yra naikinamos, tačiau steigiamos tos pačios pareigybės su tomis pačiomis funkcijomis, tik kituose, veiklos padaliniuose?

8. Ar esate savo darbo praktikoje susidūręs su neskaidrių konkursų/atrankų organizavimu ir Jūsų nuomone, kas sudaro sąlygas neskaidriems konkursams ar atrankoms vidaus reikalų įstaigose?

Jūsų anketiniai duomenys:

1. Užimamos pareigos	
2. Darbo stažas valstybės tarnyboje	
3. Stažas pareigūno pensijai gauti	
4. Išsilavinimas	
5. Amžius	
6. Lytis	

Priedas Nr. 4

Projekto lyginamasis variantas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS TARNYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1316 9 IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS

2015 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 9 straipsnio pakeitimas

Papildyti 9 straipsnio 1 dalį 6 punktu ir jį išdėstyti taip:

„6). **Būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas valstybės tarnyboje. Sveikatos būklės reikalavimus nustato sveikatos apsaugos ministras.**“

2 straipsnis. 11 straipsnio pakeitimai

1.Papildyti 11 straipsnį 4 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„4).“**Priimtam į karjeros valstybės tarnautojus gali būti taikomas bandomasis laikotarpis iki 6 mėn.** “

2.Pakeisti 11 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Konkurse gali dalyvauti asmenys, atitinkantys šio Įstatymo 9 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Konkurso metu tikrinamas asmens tinkamumas eiti karjeros valstybės tarnautojo pareigas. Jeigu keli konkurse į karjeros valstybės tarnautojo pareigas dalyvavę pretendentai buvo įvertinti vienodai, pirmenybė būti priimtam į tas pareigas teikiama pretendentui, atlikusiam nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą arba baigusiam bazinius karinius mokymus ar atlikusiam alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą. Vyriausybės nustatyta tvarka konkurso metu **nario teisėmis dalyvauja visuomenės atstovas** bei stebėtojo teisėmis ~~gali~~ **privalo** dalyvauti valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje veikiančios profesinės sąjungos arba, jeigu veikia kelios tokios sąjungos, kelių profesinių sąjungų atstovai ~~ir kiti visuomenės atstovai~~.“

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentė

Priedas Nr. 5

Projekto lyginamasis variantas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIDAUS TARNYBOS STATUTO PAKEITIMO
ĮSTATYMO NR. XII-1855 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMAS

2015 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 17 straipsnio pakeitimas

Papildyti 3 straipsnį 27 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„27. "S**tatutiniai valstybės tarnautojai, kurių pareigybė naikinama, kaip pareigūno sąvokos neatitinkanti pareigybė, ir kuriems tarnauti iki pareigūno pensijos gavimo liko 5 metai privalo būti įtraukti į vidaus reikalų ministerijos kadrų rezervą**“.

Alternatyva:

"27. S**tatutiniai valstybės tarnautojai, kurių pareigybė turi būti naikinama, kaip pareigūno sąvokos neatitinkanti pareigybė, ir kurie neturi dar stažo pensijai gauti, statutinė valstybės tarnautojo pareigybė naikinama pareigūnui ištarnavus nustatytą laiką pareigūno pensijai gauti**."

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentė

Priedas Nr. 6

Projekto lyginamasis variantas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2013 M. GEGUŽĖS 31 D. NUTARIMO NR. 478 „DĖL KONKURSŲ Į VALSTYBĖS TARNAUTOJO PAREIGAS ORGANIZAVIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO“ 48, 49, 56, 61 IR 63 PUNKTŲ PAKEITIMO

2015 m. d. Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gegužės 31 d. nutarimą Nr. 478 „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 65-2654; 2006, Nr. 73-2784; 2013, Nr. 60-2973):

1. išdėstyti 48 punkto 1 dalį taip:

„48.1. "Konkurse stebėtojo teisėmis ~~gali~~ **privalo** dalyvauti konkursą organizuojančioje įstaigoje veikiančios profesinės sąjungos (toliau – profesinė sąjunga) arba, jeigu veikia kelios profesinės sąjungos, kelių profesinių sąjungų atstovai."

2. išdėstyti 49 punkto 1 dalį taip:

„49.1. "Komisijos darbe ~~stebėtojo teisėmis~~ **nario teisėmis dalyvauja 1 visuomenės atstovas,** taip pat **stebėtojo teisėmis** gali dalyvauti ne daugiau kaip ~~3~~ 2 kiti visuomenės atstovai**.**“

3. išdėstyti 56 punktą taip:

„56. Konkursas turi įvykti ne vėliau nei per ~~3~~ **2** mėnesius nuo konkurso paskelbimo Aprašo 20 punkte nustatyta tvarka.“

4. išdėstyti 61 punktą taip:

„61. Konkurso metu pretendentams ~~gali~~ **turi** būti pateikiama ir praktinė užduotis. Konkurso metu pretendentams pateikiami lygiaverčiai klausimai. Pateikti klausimai, praktinė užduotis ir atsakymai į juos neviešinam**.**“

5. išdėstyti 63 punkto 2 dalį taip:

„63.2. ~~Jeigu konkurso metu pateikiama praktinė užduotis, iki konkurso pradžios komisija nusprendžia, kuris komisijos narys (-iai) įvertins praktinę užduotį~~. Praktinė užduotis vertinama 0, 1 arba 2 balais. Blogiausias įvertinimas yra 0 balų, geriausias – 2 balai. Komisijos **nariai,** ~~narys (-iai), vertinęs (-ę)~~ **įvertinę** praktinę užduotį, praktinės užduoties įvertinimo balą įrašo konkurso individualaus vertinimo lentelėje“

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

_____

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė)_____,

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____

_____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;

2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;

3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ – _____

(parašas) (vardas, pavardė)

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ